

K ČS

D 467/1914/1915

9011834

COBISS •

Letno poročilo

I. mestne šestrazredne deške ljudske šole
v Ljubljani

o vojnem šolskem letu 1914-1915.

V spomin na svetovno vojno

sestavil in na svetlo dal šolski vodja

JAKOB DIMNIK.

— Z dvanajstimi slikami. —

V Ljubljani meseca avgusta 1915.

Založila I. mestna deška ljudska šola. — Natisnila Učiteljska tiskarna
v Ljubljani.

VSEBINA.

	Stran
I. Za zapuščene otroke in sirote	3
II. Nastop vladanja avstrijskih vladarjev	7
III. Rodopis vladajoče hiše avstrijske	7
IV. Rodovnik vladajoče hiše avstrijske	9
V. Prestolonaslednik nadvojvoda Karel Franc Jožef	10
VI. Svetovna vojna in šola	15
VII. Zgodovinski in statistični podatki o I. mestni deški ljudski šoli	52
VIII. Šolski dnevnik leta 1914/15	61
IX. Imenik učencev leta 1914/15	68
X. Učiteljski zbor leta 1914/15	71
XI. Šolska uprava	72
XII. Ljudsko zastopstvo	74
Izkaznica (krušna karta)	
Patriotska knjižnica za mladino (na platnicah.)	

Slike.

1. Nj. Veličanstvo cesar Franc Jožef I. z nadvojvodo Francem Jožefom Otonom, sinom nadvojvode prestolonaslednika.
2. Brambni ščit v železju.
3. Naš cesar ob rojstni 70 letnici leta 1900.
4. Nadvojvodinja Cita, soproga sedanjega prestolonaslednika.
5. Nadvojvoda Karel Franc Jožef, sedanji prestolonaslednik.
6. Toskansko v Italiji. (Zemljevidni obrisek.)
7. † Vojvodinja Zofija Hohenberška, soproga † prestolonaslednika.
8. Nadvojvoda Franc Ferdinand, † prestolonaslednik.
9. † Prestolonaslednik Franc Ferdinand s svojo rodovino.
10. Nj. Veličanstvo cesar Franc Jožef I. ob rojstni 85 letnici leta 1915.
11. Dr. Ivan Tavčar, župan ljubljanski.
12. C. kr. dvorni svetnik Franc Levec.

Letno poročilo

I. mestne šestrazredne deške ljudske šole
v Ljubljani

o vojnem šolskem letu 1914-1915.

V spomin na svetovno vojno

sestavil in na svetlo dal šolski vodja

JAKOB DIMNIK.

Z dvanajstimi slikami.

V Ljubljani meseca avgusta 1915.

Založila I. mestna deška ljudska šola. — Natisnila Učiteljska tiskarna
v Ljubljani.

D467

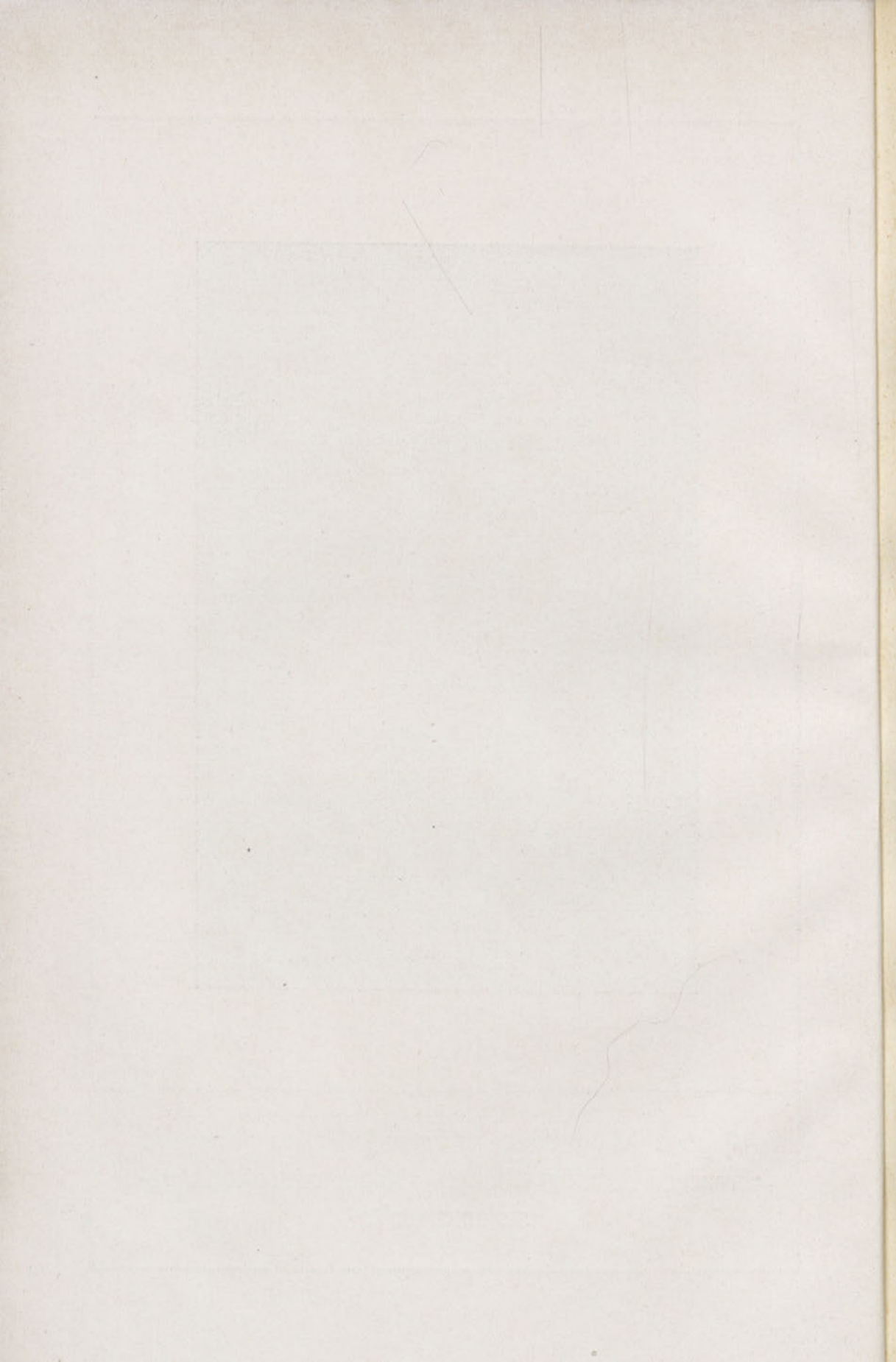
~~C28~~

E 90 11834

Njegovo Veličanstvo cesar Franc Jožef I. z nadvojvodo
Francem Jožefom Otonom, sinom nadvojvode-pre-
stolonaslednika

I. Za zapuščene otroke in vdove.

Sestavil šol. vodja.

Otroci so Mi najdražje in najljubše na svetu;
in čimbolj se staram, tembolj ljubim otroke.

Cesarjeve besede.

Marsikteri pod orožje poklicani mož ali mladenič naše, cesarju zvesto vdane dedne dežele Kranjske, je umrl junaške smrti v sedanji svetovni vojni, v kateri se naša mogočna in slavna Avstrija zmagovito bori proti ljutemu sovražniku.

Bili so pa tudi poklicani pod zastave in orožje možje in mladeniči, ki so umrli vsled pridobljenih ran ali pa vsled pridobljene bolezni, ali so postali onemogli (invalidi), ali jih pogrešamo, ali so pa v vojnem ujetništvu.

Vsi ti junaki, ki so v izpolnjevanju svoje najsvetejše dolžnosti padli ali ostali še živi, so zapustili tudi mladoletne otroke, ki niso zdaj potrebni le tolažbe, ampak tudi dejanjske podpore in odpomoči. Take podpore in odpomoči so pa potrebni tudi mladoletni otroci tistih očetov, ki so še na bojnem polju ali pa kjerkoli izpolnjujejo vojaško službo.

Vzdržimo državi krepak naraščaj in pomagajmo mu, da ostane duševno in telesno zdrav. Le-ta krepki in zdravi naraščaj bo tvoril temelj države in naša Avstrija bo še mogočnejša in slavnejša vzknila kot je zdaj.

Po geslu našega ljubljenega, presvitlega Cesarja, ki skrbi po očetovski za vse svoje podložnike in ki izkazuje otrokom še posebno svojo ljubezen, delujmo z združenimi močmi, da dosežemo ta smoter v dobrobit za zapuščene otroke. Pri tem plemenitem delu naj nas podžiga in vodi geslo:

„Vse za dom in za Cesarja,
za Cesarja blago, kri“.

V tem smislu vabi vsa šolska vodstva c. kr. okrajno sodišče v Ljubljani, oddelek IX., ter jih prosi, da pospešujejo duševno in telesno skrbstvo zapuščenih otrok ter v to svrho odgovore na sledeča vprašanja:

1. Kateri očetje ondotne šole — izvoli se naj navesti ime, priimek, stan in zadnje bivališče — so: a) umrli junaške smrti na bojišču, b) umrli vsled pridobljenih ran ali druge bolezni, c) postali onemogli (invalidi), d) pogrešani in e) v ujetništvu. 2. Ako so zapustili ženo ali ne in kje ista biva — izvoli naj se navesti ime in priimek. 3. Koliko nedoletnih otrok so ostavili: a) ime istih, b) dan rojstva, c) bivališče istih, d) ime, priimek in stan sovaruha. 4. Kakšne so gmotne razmere (premoženjske, odnosno pridobitvene razmere?) 5. Ali je treba odpomoči glede vsakdanje

preskrbe? 6. Dobiva li vdova (žena, mati) z otroci državni prispevek za preživljenje? 7. Ali je treba glede duševne in telesne vzgoje ostalih otrok kaj ukreniti? 8. Kaj se sploh za blagor ostalih nedoletnih otrok nasvetuje? In 9. Ali je takšna odpomoč tudi potrebna pri nedoletnikih očetov, ki so na bojnem polju ali pa drugod v vojaškem službovanju? — Naloga šolskih vodstev je, da čimpreje odgovore na vsa ta vprašanja ter na ta način pospešujejo duševno in telesno skrbstvo zapuščenih otrok. Tudi vodstvo I. mestne šole se bo dragevolje odzvalo temu povabilu in vse potrebno ukrenilo, da pridejo zapuščeni otroci I. mestne šole čimpreje do podpore in odpomoči.

Poleg zapuščenih otrok so potrebne tudi nujne podpore in odpomoči vdove v vojni padlih junakov. V podporo osirotelim otrokom in zapuščenim vdovam je občinski svet ljubljanski na poziv pomožnega zaklada za vdove in sirote pri c. kr. vojnem ministrstvu na Dunaju na predlog gospoda župana dr. Ivana Tavčarja sklenil, tudi v Ljubljani postaviti „Brambni ščit v železju“. Zabijanje žebeljev po 1 K, 50 in 20 vinarjev v „Brambni ščit“ se je začelo dne 18. avgusta 1915, ob 11. dopoldne, povodom proslave rojstne 85letnice Njegovega Veličanstva, presvitlega Cesarja Franca Jožefa I. Ta „Brambni ščit v železju“, bo ostal zgodovinski spomenik bojnih časov, v katerih živimo ter bo obenem priča, da so tudi Ljubljančani po vseh svojih močeh skrbeli za rodbine onih junakov, ki so dali svoje življenje za Cesarja in domovino.

K slavnostnemu zabijanju žebeljev v „Brambni ščit“ je gospod župan povabil občinske svetnike in vse predstojnike vojaških, civilnih in cerkvenih oblasti, ki so se njegovemu vabilu radi odzvali. Posebno slavnosten pomen pa je zadobila cela akcija vsled interesa, ki ga ji je posvetil sam Cesar. Nj. Veličanstvo je namreč vzelo poročilo o patriotični akciji ljubljanskega mesta z zadovoljstvom na znanje in je naročilo, da se naj zabije prvi žebelj v ljubljanski ščit v Njegovem imenu. Kot Svojega zastopnika je določil Cesar po činu najvišjega generala v Ljubljani. Ob strani oficijelnih dostojanstvenikov pa se je bila zbrala odlična družba ljubljanskih gospá in gospodičen z gospo županjo Franjo dr. Tavčarjevo in gospo soprogo deželnega glavarja Bogomilo dr. Šušteršičevo.

Pred to sijajno družbo je stopil gospod župan ter nagovoril navzoče tako-le:

Vaše Prevzvišenosti!

Vaša knezoškofja milost!

Veleugledna gospoda!

V pomembnem trenutku smo se zbrali danes pred mestno hišo naše stare Ljubljane.

Vojske so, kakor nevihte, ki čistijo svetovno ozračje. Ni pa zmage, da ne bi bilo tudi izgub!

Blagor mu, kateremu je dano, položiti sebe na oltar domovini! Ogrenjena pa je junaku ura smrti, če ga pri njej mori obup, kaj bode z ženo in otroci, katere zapušča za sabo.

In res, največja krutost bojnih viharjev je dosedaj tičala v tem, da se ženam in otrokom na bojiščih v večnost pozvanih ali vsaj ohromelih vojščakov pozneje dostikrat ni bolje godilo, nego beraču, ki zbira milodare od koč do koč.

V tej vojski se mora ta krutost zabraniti! V ta namen je zapričelo vojno ministrstvo veliko akcijo. Ta akcija naj nas, ki nismo deležni žrtev bojnih poljan, združi v posebno civilno armado, ki se bojuje zgolj v korist vdovi in siroti na bojišču padlega ali ohromelega vojščaka.

Velika akcija je to: akcija usmiljenja in ljubezni! In ne sme ga biti med nami, ki ne bi postal deležen tega usmiljenja in nebeške te ljubezni!

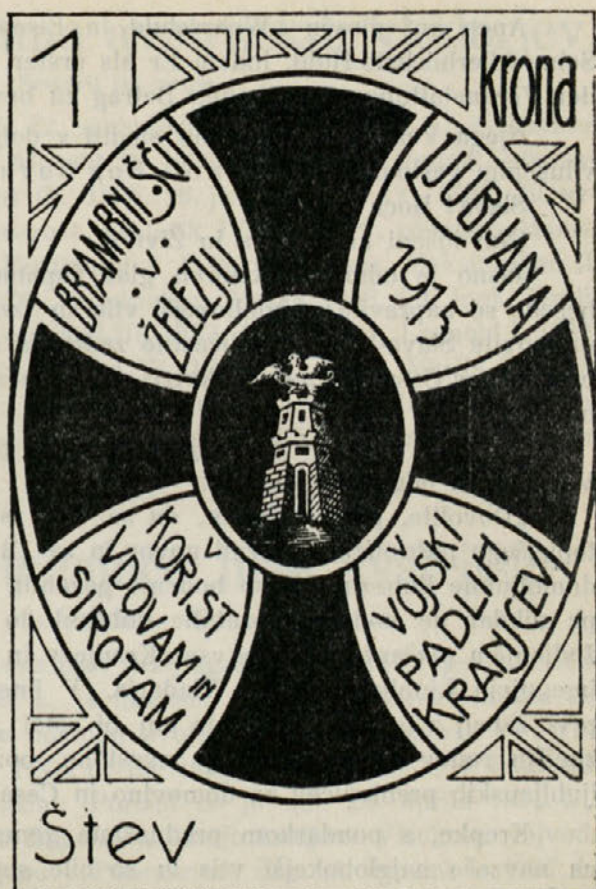
Diese Liebe lebe von nun an im Programme jeder Partei, im Herzen jeder Nation; sie umschlinge die Seelen der Gläubigen jedweder Konfession!

Ljubljanska mestna občina je z veliko vnemo sledila pozivu vojnega ministrstva in odzivila se mu s

„Ščitom v železju“,

ki ga danes slovesno polagamo pred Vas. Upajmo, da bodo uspehi plodonosni in blagoslovljeni in da bodo vdove in sirote žele obilo sadu!

Kako naj je to tudi drugače? Naše ponižne korake je od svojega pričetka pod visoko Svojo zaščito blagovolil sprejeti Tisti, ki je že 67 let naš modri vladar in gospodar, ki je ravno toliko časa naš dobrotljivi in skrbni oče, ki je — kar bodi s tega mesta zopet in zopet z največjo hvaležnostjo povedano — v času, ko smo ležali v razvalinah in šibrah, spregovoril historične besede: „Ljubljani se mora pomagati!“

Brambni ščit v železju.

Auch auf diesen „Wehrschild in Eisen“ erstreckte Seine Majestät Seine Allerhöchste Huld, indem Er als erster für den patriotischen Zweck der Veranstaltung einen hohen Betrag zu bewilligen geruhte.

Njega Veličanstvu hočemo slediti v dolgih vrstah in sicer pod navdušenim geslom: Bog ohrani, Bog obvari nam Cesarja!

Slava! Hoch!

(Navdušeni klici Slava in Živio).

Jasno je odmeval sonoren glas župana čez prostrani trg. Iskrene besede so napravile najglobokejši vtis in izzvale veliko oduševljenje. V gromovite Slava-klice je veličastno zadonela od vojaške godbe mojstrsko prednašana Cesarska pesem, kateri so sledile nove manifestacije tisočglave množice.

Po činu najvišji v Ljubljani bivajoči general je kot zastopnik Nj. Veličanstva odgovoril županu:

„Dovolite, gospod župan, da se Vam iskreno zahvalim za Vaš najtoplejšega patriotizma prožeti govor in za „Brambni ščit“, ki je dokaz domoljubne ljubezni. Vojno bomo pozabili, rane se bodo zacelile, enega pa nikdar ne bomo pozabili: ljubezni do domovine in na bojiščih z življenjem plačane zvestobe vseh Kranjcev in vseh onih, ki se s ponosom imenujejo Ljubljance, do Vladarja. V imenu Nj. Veličanstva zabijem prvi žebelj z iskreno željo, da naj bi ostal „Brambni ščit“ do najpoznejših rodov vidno znamenje zvestobe, požrtvovalnosti in navdušenja ljubljanskih prebivalcev za domovino in Cesarja!“

Krepke, s poudarkom prednašane generalove besede so napravile na navzoče najglobokejši vtis in so bile sprejete z burnimi klici Slava in Živio.

Spremljan od g. župana, je g. general zabil na to v imenu Nj. Veličanstva prvi zlati, s cesarjevim monogramom okrašeni žebelj v „Brambni ščit“. Na to so po vrsti zabili zlate žeblice: deželni predsednik baron Schwarz v imenu vlade, knezoškof dr. Jeglič v imenu cerkve, deželni glavar dr. Šusteršič v imenu dežele, deželno-sodni predsednik v pok. pl. Levičnik v imenu odbora za „Brambni ščit“ in končno župan dr. Tavčar v imenu mesta. Župan je pri zabijanju izrekel besede:

„V imenu Ljubljane, ki je bila in hoče ostati avstrijska“, kar je izzvalo oduševljeno pritrjevanje navzočih občinskih svetnikov in občinstva.

Med slovesnim zabijanjem žeblicev je koncertirala vojaška godba.

Za županom so zabijali žeblice zastopniki oblasti in korporacij.

Proti poldnevu je bila ta krasna mestna slavnost oficijelno končana in občinstvo se je zgrnilo proti mestni hiši, da se je udeležilo patrijotične akcije. Kuponi za žeblice so se prav pridno prodajali, ker vsak je hotel biti deležen dobrodelne akcije v podporo in odpomoč zapuščenim otrokom in vdovam.

II. Nastop vladanja avstrijskih vladarjev.

Sestavil šol. vodja.

Rudolf Habsburški 1226, 22. november. Albreht I. 1282, 27. december. Friderik Lepi 1308, 1. maj. Albreht II. 1330, 13. januar. Rudolf Ustanovnik 1358, 16. avgust. Albreht III. 1365, 26. juli. Albreht IV. 1395, 29. avgust. Albreht V. 1404, 25. avgust. Friderik IV. 1439, 27. oktober. Maksimilijan I. 1493, 19. avgust. Ferdinand I. 1519, 12. januar. Maksimilijan II. 1564, 25. juli. Rudolf II. 1576, 12. oktober. Matija 1608, 29. juni. Ferdinand II. 1619, 20. marec. Ferdinand III. 1637, 15. februar. Leopold I. 1657, 2. april. Jožef I. 1705, 5. maj. Karol VI. 1711, 17. april. Marija Terezija 1740, 21. oktober. Jožef II. 1780, 29. november. Leopold II. 1790, 20. februar. Franc I. 1792, 1. marec. Ferdinand I. 1835, 2. marec. **Franc Jožef I. 1848, 2. december.**

III. Rodopis vladajoče hiše avstrijske.

Sestavil šol. vodja.

Franc Jožef I., cesar avstrijski, kralj ogrski, češki itd., rojen v Schönbunu dne 18. avgusta 1830. l., je nastopil vlado po odpovedi strica cesarja Ferdinanda I. in po odstopu svojega očeta nadvojvode Franca Karola, dne 2. decembra 1848. l., ter bil 8. junija 1867. l. v Budi slovesno kronan kraljem ogrskim. Poročil se je dne 24. aprila 1854. l. s kraljičino Elizabeto (Amalijo Evgenijo), hčerjo kraljeve Visokosti vojvode Maksa Bavarskega, rojeno v Posenhofnu dne 24. decembra 1837. l.; umrla dne 10. septembra 1898. l. v Genfu.

Otroci:

1. † **Zofija** (Friderika, Doroteja) roj. 5. marca 1855, umrla 29. maja 1857.
2. **Gizela** (Lujiza Marija), cesaričina in nadvojvodinja avstrijska, kraljičina ogrska, češka itd., rojena v Laksenburgu dne 12. julija 1856. l.; poročena dne 20. aprila 1873. l. z Leopoldom, kraljičem bavarskim, rojenim 9. februarja 1846. l.
3. † **Rudolf** (Franc Karol Jožef), naslednik, rojen v Laksenburgu dne 21. avgusta 1858. l.; umrl v Mayerlingu pri Dunaju, dne 30. januarja 1889. leta; poročen dne 10. maja 1881. l. z belgijsko princezino **Štefanijo**.
4. **Marija Valerija** (Matilda Amalija), cesaričina in nadvojvodinja avstrijska, kraljičina ogrska, češka itd., rojena v Budi 22. aprila 1868. l., poročena dne 31. julija 1890. l. z nadvojvodo Francem Salvatorjem.

Bratje našega cesarja in kralja.

1. † Nadvojvoda **Maksimilijan I.** (Ferdinand Jožef), cesar Mehikanski, rojen dne 6. julija 1832. l.; poročen dne 27. julija 1857. l. z nadvojvodinjo Marijo Charloto, hčerjo Leopolda I., kralja belgijskega, rojeno dne 7. junija 1840. l.; umrl dne 19. junija 1867. l.

2. † Nadvojvoda **Karel Ludovik** (Jožef, Marija), roj. v Schönbrunu 30. julija 1833, umrl 19. maja 1896; poročen 4. novembra 1856 z Margareto, hčerjo kralja Ivana Saksonskega, roj. 24. maja 1840, umrlo 15. sept. 1858; vdrugič poročen z Anuncijato, hčerjo kralja Ferdinanda II. Sicilijanskega, roj. 24. marca 1843, umrlo 4. maja 1871; vtretjič poročen 23. julija 1873 z Marijo Terezijo, hčerjo Portugalskega kraljeviča Don Miguela, roj. 24. avgusta 1855.

Sinovi drugega zakona.

a) † **Franc Ferdinand**, nadvojvoda avstrijski d' Este, prestolonaslednik, c. in kr. gen. konjice in admiral, lastnik pešpolka št. 19, ulanskega polka št. 7 in topničarskega polka št. 6, c. ruski gen. konjenice in načelnik c. ruskega bugškega drag. polka št. 26, načelnik kralj. pruskega ul. polka št. 10, à la suite kralj. pruskega gard. gren. polka cesar Franc in nemške mornarice, vrh. lastnik kralj. bavarskega 2. težk. jezd. polka; rojen dne 18. decembra 1863, poročen dne 1. julija 1900 z Zofijo, rojeno grofico Chotek, vojvodinjo Hohenberško. Umrli obadva 28. junija 1914.

b) **Oton Franc Jožef**, c. in kr. fml., gen.-inšpekt. kavalerije, lastnik ul. polka št. 1. Šef ruskega kr. Lubenskega dragonskega polka štev. 24; šef pruskega huz. polka št. 11; à la suite saških gardnih jezdecev; rojen dne 21. aprila 1865 v Gradcu, poročen 2. oktobra 1886 z Marijo Jožefo, hčerjo Nj. Veličanstva kralja Jurija saškega, roj. 31. maja 1867; umrl dne 1. novembra 1906.

Sinovi: 1. **Karel Franc Jožef**, nadvojvoda-prestolonaslednik, generalni major in kontreadmiral; roj. 17. avgusta 1887 v Persenbeugu; poročen 21. oktobra 1911 s princezino **Cito Parmsko**, roj. 9. maja 1892 v Pianore. — Otroci: nadvojvoda **Franc Jožef**, nadvojvodinja **Adelheid** in nadvojvoda **Robert**. 2. **Maksimilijan**, roj. 13. aprila 1895.

c) **Ferdinand Karel Ludovik**, gen.-m., lastnik pešpolka štev. 48, šef kralj. pruskega lovskega bataljona št. 5; rojen 27. decembra 1868.

Otroci tretjega zakona.

Marija Anuncijata, rojena dne 31. julija 1876. l.

Elizabeta, rojena 7. julija 1878; poročena 20. aprila 1903 z Alojzijem princem Lichtensteinom.

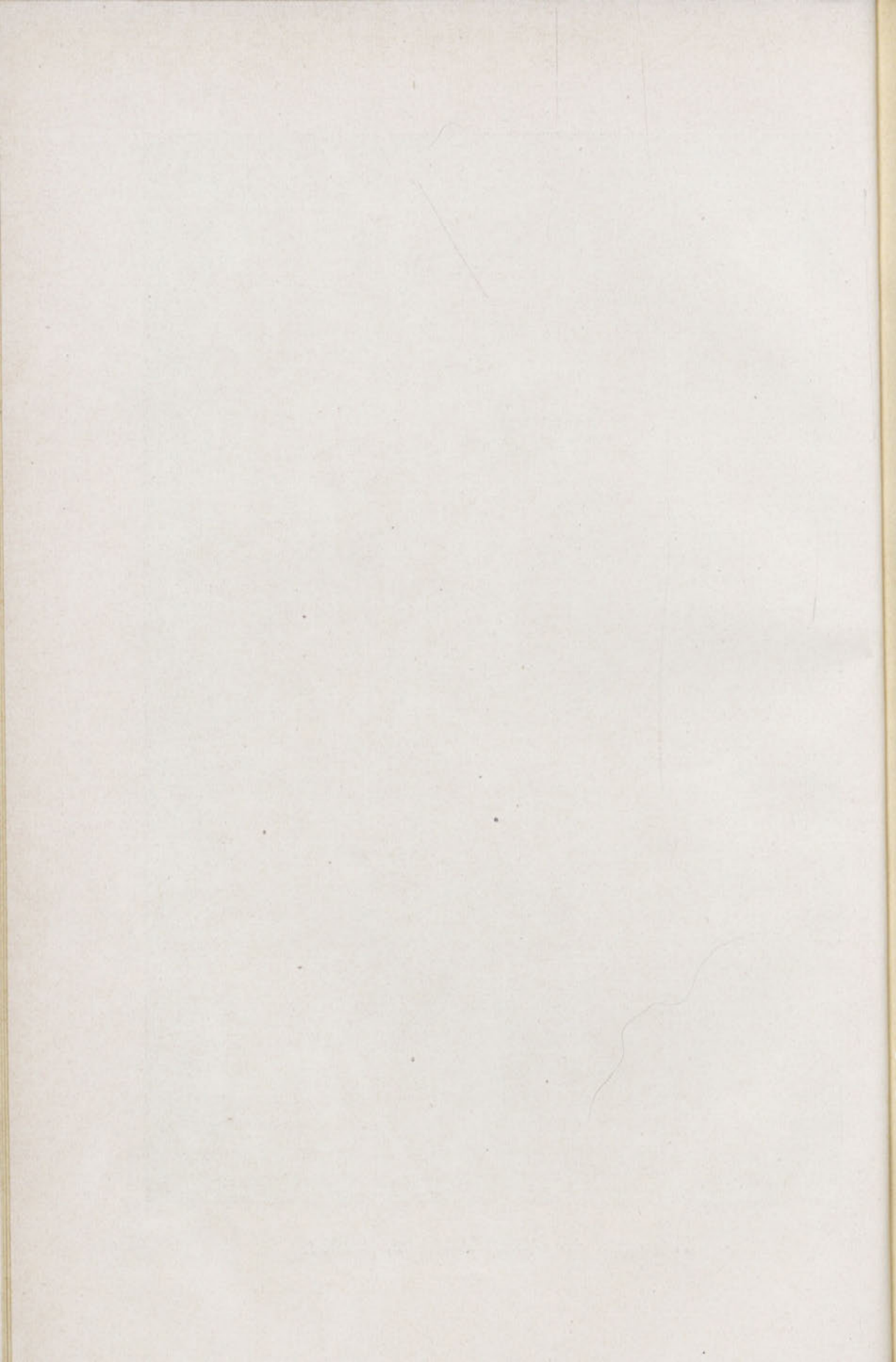
3. Nadvojvoda **Ludovik Viktor**, fem., lastnik pešpolka št. 65, šef c. ruskega pešpolka „Tomsk“ št. 39; roj. 15. maja 1842 na Dunaju.

Starši Njega Veličanstva cesarja in kralja.

Franc Karel, (Jožef), cesarjevič in nadvojvoda avstrijski, kraljevič ogrski, češki itd., rojen dne 7. decembra 1805. l., sin cesarja Franca I. in druge mu soproge Marije Terezije, se odpove prestolu po odpovedi njegovega brata Veličanstva cesarja Ferdinanda I. v prid svojega prvorojenega sina, Nj. Veličanstva, cesarja Franca Jožefa I., 2. decembra 1848; umrl na Dunaju 8. marca 1878, poročen z nadvojvodinjo Zofijo (Frideriko Dorotejo), hčerjo kraljevega Vel. Maksimilijana I., kralja bavarskega, rojeno dne 27. januarja 1805. l., umrla na Dunaju dne 28. maja 1872. leta.

Naš cesar ob rojstni 70letnici, 1. 1900.

IV. Rodovnik,

ki nam kaže nasledstvene pravice v naši državi od Karola VI. do današnjega dne.

Sestavil šolski vodja.

Karel VI. (1711—1740)

Marija Terezija (1740—1780)

Jožef II. (1780—1790), Leopold II. (1790—1792)

Franc I. (1792—1835)

Ferdinand I.,
(1835—1848) Franc Karel

Franc Jožef I. (od 2. dec. 1848)

Rudolf,
† 30. jan. 1889,

Karel Ludovik, † 19. maja 1896,

Ludovik Viktor.

Franc Ferdinand, Oton,
(† 28. junija 1914) († 1. nov. 1906)

Karel Franc Jožef.

Nadvojvodi-prestolonasledniku bo pa sledil njegov prvorojenec nadvojvoda Franc Jožef Oton.

V. Prestolonaslednik nadvojvoda Karel Franc Jožef.

Sestavil šol. vodja.

Rojstvo.

Sedanji prestolonaslednik, nadvojvoda Karel Franc Jožef, se je rodil dne 17. avgusta 1887 v Persenbeugu kot sin nadvojvode Otona, umrlega dne 1. novembra 1906, in nadvojvodinje Marije Jožefe, saške princezinje, ki je kot pobožna in skrbna mati svojega sina v vsakem oziru kar najboljše vzgojila.

Njegova mlada leta.

Nadvojvoda Karel Franc Jožef je obiskoval in dovršil gimnazijo v Škotih na Dunaju, potem pa je vstopil v vojaško službo. Najprej je bil pri lovskem bataljonu v Bilinu na Češkem; potem je bil prestavljen h konjenici in je avanziral za nadporočnika, potem za ritmojstra in kot major je bil prestavljen k pehoti. Danes je pa generalni major in kontre-admiral. Vmes se je pa pri praških vseučiliških profesorjih učil prava in naučil popolnoma češkega jezika.

Prestolonasledstvo.

Po nesrečni smrti cesarjeviča Rudolfa, ki je umrl dne 30. januarja 1889. leta, je cesar določil za prestolonaslednika svojega nečaka Franca Ferdinanda, ki je dne 28. junija 1914 na tako nenaden in strašen način izgubil svoje življenje. Ker Franc Ferdinandovi otroci nimajo pravice do prestola, je prestolonasledstvo pripadlo njegovemu nečaku Karelju Francu Jožefu. To pot se v avstrijskem prestolonasledstvu že tretjič zaporedoma ponavlja slučaj, da prestolonasledstvo ne prehaja od očeta na sina, marveč od strica na nečaka. Leta 1848. je cesar Ferdinand, ki ni imel otrok, odstopil prestol svojemu nečaku, sedanjemu cesarju Francu Jožefu I. Naš sedanji cesar je določil, kakor že omenjeno, za prestolonaslednika svojega nečaka Franca Ferdinanda in tega nečak Karel Franc Jožef je pa sedanji prestolonaslednik.

Karel Franc Jožef d' Este.

Vsakodobni prestolonaslednik avstrijski postane lastnik posesti rodbine Este, eno največjih veleposestev v Italiji. Prastara posest rodbine Este spada brez dvoma med najdragoceneje dragocenosti krone Habsburžanov. Veliko število historičnih spominov je spojeno s to posestjo, ki je od starih članov rodbine Este prešla na moderno linijo hiše habsburško-lotrinske, a sedaj, po izumrtju lotrinske linije — spada v posest vsakodobnega avstrijskega prestolonaslednika. Kakor biser leže te posesti rodbine Este v deželi od obali zelene jadranske lagune in bogatih obronkov

evganejskih bregov do krasne vile d' Este, dragocenosti vseh rimskih letovišč na obronkih Tivolija, visoko nad vodopadi Ania. Sedaj je vsa ta lepa posest dedščine Este glasom cesarske odredbe z dne 31. oktobra 1915¹ pripadla mlademu prestolonasledniku, ki je sedaj vsem svojim naslovom dodal tudi historični priimek „Este“.

Poroka.

Dne 21. oktobra 1911 se je nadvojvoda **Karel Franc Jožef** poročil s princezinjo **Cito Parmsko**, rojeno dne 9. maja 1892 v vili **Pianore** na Laškem. Poroki je prisostoval tudi cesar in se je sploh vršila z velikim sijajem. Doslej so izšli iz tega zakona trije otroci in sicer nadvojvoda **Franc Jožef Oton**, rojen 20. novembra 1912, nadvojvodinja **Adelheid**, rojena 3. januarja 1914 in nadvojvoda **Robert**, rojen 1915.

Hiša Parma.

V Italiji je bilo svoj čas več knežjih hiš, ki so v viharju gibanja za ujedinjenje Italije izgubile svoje prestole; izjema v tem je hiša **Parma**. Vojvodska hiša **Parma** si je po pogodbi z vlado leta 1860. zagotovila posest svojih rodbinskih gosposčin, a predvsem vojvodino **Lucca**. Ta je bila od nekdanj najmileje bivališče vojvod **Parmskih** in sicer najprvo zato, ker jim je **Lucca** privzgojena, a z druge strani je národ tamkaj vsikdar dajal dokazov svoje zvestobe in vdanosti do vojvodske hiše. Vojvoda **Robert**, oče nadvojvodinje **Cite**, je posvečal onim domenam svojo ljubezen in skrb, a najmileja posest mu je bila vila **Pianore**. Ako si zapustil malo železniško postajo **Pietra Santa** na progi, ki vodi iz Rima ob zapadni obali Italije v **Genovo**, greš po vzpenjajoči se cesti, ki vodi iz mesteca **Pietre** v **Lucco**. Hitro zazremo med zelenimi plodonosnimi griči svitlo palačo vile **Pianore**, a z njenih oken vladaš daleč nad nižino vse tja do svetle morske površine. Zgradba je postavljena v slogu italijanske renesance in četudi palača ni posebno velika, vendar se vidi po obsežni stranski hiši in po velikih poslopjih v ozadju, da je v vili **Pianore** nameščeno knežje gospodarstvo. Z lepoto zgradb tekmuje krasota parka, ki — urejen po angleškem slogu — spaja v sebi široke površine livad in senčnatih skupin drevja. Skoro tako daleč, kolikor seže oko, je vse zemljišče okolo **Pianore** last hiše **Parma**. Vojvoda **Robert** je bil uzoren gospodar; karkoli je našel v tujini, ki je bilo vredno, da se

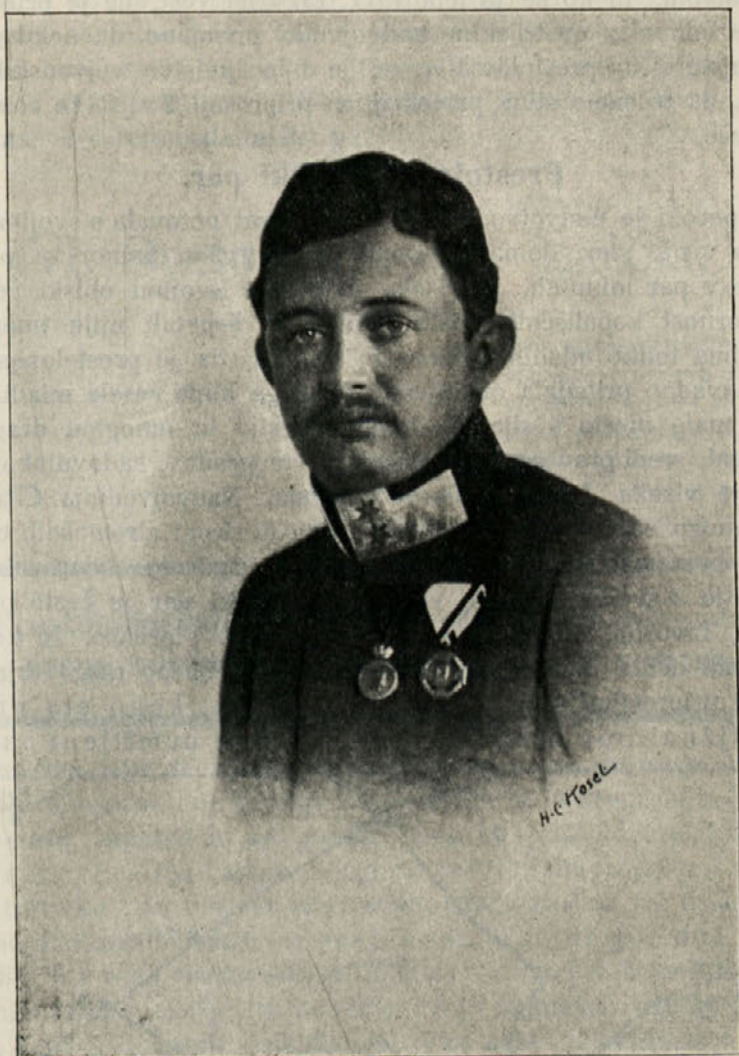
¹ Podlaga tej cesarski odredbi tvori testamentarična odločba nadvojvode **Franca Ferdinanda** z dne 3. junija 1907. — Nadvojvoda **Franc Ferdinand** je po smrti vojvode **Franca V. Modenskega** dne 20. novembra 1875 podedoval z modensko zapuščino obenem tudi naslov **Este** in se je od tedaj imenoval s cesarskim dovoljenjem **Franc Ferdinand Avstrija d' Este**. Šele ko je glede prestolonasledstva prišel na prvo mesto, se je odpovedal, četudi ne formalno, naslovu **Este**. Nadvojvoda **Franc Ferdinand** je svoj čas podedoval po vojvodi **Modenskem** 160 milijonov kron z obveznostjo, da sprejme in nosi ime **Este**, ki bi sicer s smrtjo vojvode **Franca V. ugasnilo**. Princa pretendent **don Karlos** in **don Alfonso**, sta dobila vsak po en milijon v gotovini, poslednji razentega grad **Chlumec** na Češkem. Po tragični smrti nadvojvode **Franca Ferdinanda** ni bilo jasno, v koliko je cela zapuščina obremenjena z modensko substitucijsko obveznostjo, posebno glede posestev **Konopišt** in **Chlumec**, ki sta bili kupljeni z denarjem iz modenske zapuščine.

Nadvojvodinja Cita, soproga sedanjega prestolonaslednika.

uvade v domače poljedelstvo, je uvajal na svoji posesti. In tako so Posi, Imbarcati, Camaiore in Stiasa uzorna posestva, a rožnate barve zgradbe knežjih upraviteljev so tako lepe in sijajne, da bi rekli, da so tudi to knežje vile.

Tu, na tem starem rodbinskem domu je zagledala naša bodoča cesarica Cita dne 9. maja 1892 luč sveta.

Nadvojvoda Karel Franc Jožef, sedanji prestolonaslednik.

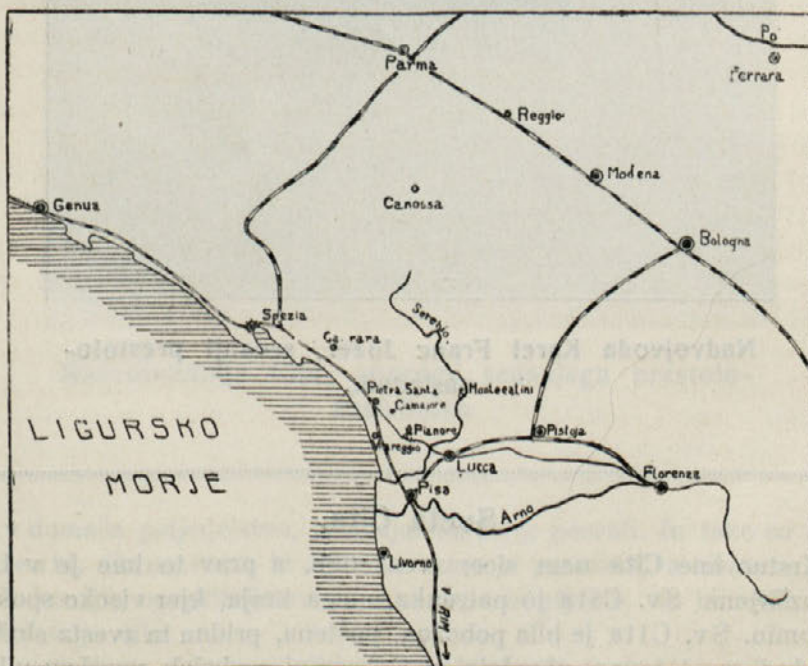
Sveta Cita.

Krstno ime Cita nam sicer zveni tuje, a prav to ime je v Lucci zelo razširjeno. Sv. Cita je patronka onega kraja, kjer visoko spoštujejo nje spomin. Sv. Cita je bila pobožna, poštena, pridna in zvesta služkinja, ki je, dasi sama revna, obračala svoj skromni zaslužek revežem v korist. In kot priprosta in ponižna služkinja si je pridobila avreolo svetnice. Po

tej svetnici ima nadvojvodinja Cita svoje krstno ime. Mlada princeza, ki ima ime patronke dežele, je postala vsled tega hitro znana in popularna med ljudstvom. In ko se je leta 1911. razširila vest, da je princezi Citi vsled nje ženitve z avstrijskim nadvojvodo prisojeno, da nekdanj zasede enega najstarejših prestolov Evrope, je bilo ljudstvo vojvodskih domen uverjeno, da je samo silni protekciji in priprošnji Sv. Cite zahvaliti za toliko srečo.

Prestolonasledniški par.

Po poroki je nadvojvodinja Cita šestokrat potovala s svojim visokim soprogom v nje stari dom. Na obali Viareggia, kamor se prihaja iz Pianore v par minutah, je visoka dvojica s svojimi obiski često izživala pozornost kopališčnih gostov, ki so si šepetali njiju imeni. Hiša Parma ima toliko mladih princev in princez, da je prestolonasledniška dvojica navadno prihajala obkoljena od celega kupa vesele mladine. Tudi Lucco, malo mesto s sijajno stolno cerkvijo in mnogimi dragocenimi umetninami, sredi pravega vrta nasadov, vinogradov, sadovnjakov in oljčnakov, je visoka dvojica večkrat obiskala. Nadvojvodinja Cita ima v Lucci mnogo varovancev iz dekliških dob in sicer: siromašnih bolnikov, bolnišnic in samostanov, ki jih je vselej obiskala in obdarovala, kadar je prišla tja s svojim visokim soprogom. Visoki par je često obiskoval tudi Piso, Livorno, Montecatini, dolino Arna in Florenco. In ko sta po svoji navadi delila med reveže dobrote in se prijazno razgovarjala s toškanskimi priprostimi seljaki, si vedno čul: „Oh, kako sta prijazna in usmiljena! Bog blagoslovi ta dobri in usmiljeni par!“

Toskansko v Italiji.

In tako je mladi prestolonasledniški par postal zaradi dobrodelnosti, darežljivosti in usmiljenja doma in izven monarhije v gotovem smislu že popularen, a ko ga je sarajevski zločin iznenada postavil pred interes vse javnosti, se je pokazalo tudi v javnem mišljenju gibanje omenjenih simpatij za naslednika krone in njegovo visoko soprogo Cito. In danes kipí iz vseh avstrijskih src k Vsemogočnemu goreča molitev: „Bog blagoslovi naš prestolonasledniški par!“

VI. Svetovna vojna in šola.

Sestavil šol. vodja.

„Mir prinaša bogastvo,
bogastvo provzroča objestnost,
objestnost prinaša vojno,
vojna provzroča uboštvo,
uboštvo prinaša ponižnost,
ponižnost pa prinaša mir.“

Rek, zapisan v mestni hiši v Berlinu.

1. Prestolonaslednik Franc Ferdinand in njegova soproga vojvodinja Hohenberška — umorjena.

Povodom tega žalostnega, srce pretresujočega, groznega dogodka je izdalo šolsko vodstvo dne 2. julija 1914 učiteljstvu in učencem ta-le razglas:

Njegova cesarska in kraljevska Visokost, prestolonaslednik, nadvojvoda Franc Ferdinand in njegova prevzvišena soproga, vojvodinja Hohenberška, sta postala žrtvi strahovitega zločina ter našla prezgodnjo in nepričakovano smrt v Serajevem, v nedeljo, dne 28. junija 1914. Ostudna roka nečloveškega morilca — zveri v človeški podobi — je dvignila strelno orožje ter ustrelila dvoje najblažjih src, ki sta bili up in nada vseh avstrijskih državljanov. Vsa naša ljuba Avstrija je zatopljena v globoko žalost in vse, kar je čutečega človeštva, si zastira obličje pred tem groznim dejanjem. Zemlja naj bi vrgla tega pošastnega človeka iz svojih mej, ker je umoril dvoje src, ki sta bili vrelc najplemenitejših dejanj in svetih čuvstev ter najčistejšega človekoljubja.

Grozni in žalostni dogodek, ki združuje v moreči bolesi priljubljenega vladarja, ki ga v njegovi visoki starosti tako hudo vdarja nesreča, in mlade tri prestolonaslednikove sirote, princezinjo Zofijo, kneza Maksimilijana in kneza Ernsta, prizadete po najbritkejši boli že v njih zorni mladosti, napolnjuje vsako plemenito srce z najglobjim žalovanjem.

Tudi Ti, preljuba slovenska mladina, žaluješ s svojim učiteljstvom ob tem srce pretresujočem dogodku. Da Ti bo mogoče dati duška svojim patriotskim čutilom, zato bomo imeli jutri, 3. julija, ob polosmih, skupno

žalno sv. mašo, kjer se bomo v molitvi spominjali pokojnega prestolonaslednika in njegove pokojne soproge.

Molili bomo pa tudi za našega preljubega cesarja Franca Jožefa I., da bi mu ljubi Bog olajšal neizrecno gorje ter vlival hladeči balzam vdanosti in poguma na skeleče rane krvavečega srca.

In tudi Ti, preblagi prestolonaslednik Franc Ferdinand in Tvoja preblaga družica, ki sta se ločila od nas toli nepričakovano, ki Vama plava duh tam gori v jasnih višinah in ki stojita pred prestolom božjim, obdana s krono mučeništva, tudi Vidva, ki gledata doli na našega vladarja, ki plaka za Vama, in na nas, ki nam je duše zagrnili temà žalosti in groze, tudi Vidva spojita z našimi prošnjami Svojo prošnjo:

Bog ohrani, Bog obvaruj
nam Cesarja, Avstrijo!

Danes in naslednje dni naj se vršé v posameznih razredih starosti učencev primerna predavanja o pokojnem prestolonasledniku ter pripravljajo in pišejo tozadevne spisovne naloge.

Učenci naj se zberó jutri praznično oblečeni ob 7. uri v svojih razredih. Točno ob $\frac{1}{4}$ 8. uro odkorakamo v cerkev Srca Jezusovega.

Ta dan bo pouka prost.
Ljubljana, 2. julija 1914.

Jakob Dimnik l. r.
šol. vodja.

Ta razglas šolskega vodstva so prečitali vsi učitelji in ga naznanili učencem.

† Vojvodinja Zofija Hohenberška,
soproga † prestolonaslednika.

2. Sožaljna in vdanostna izjava.

Pri I. izredni učiteljski konferenci učiteljskega zbora I. mestne šole, dne 24. avgusta 1914, je podal šolski vodja Jakob Dimnik to-le izjavo:
Slavni učiteljski zbor!

Pri sklepni konferenci minolega šolskega leta, ki je bila dne 26. junija t. l., sem vam voščil vesele počitnice. Ta moja želja se pa, žal, ni

izpolnila. Nas vse in z nami vse zveste Avstrijce je zadel srce pretresujoč udarec. Dne 28. junija 1914 je premagala živalska strast človeški čut, ki je dvignila morilno orožje na naslednika avstrijskega in ogrskega prestola Franca Ferdinanda in njegovo soprogo vojvodinjo Zofijo Hohenberško, ki sta bila oba v Serajavem ustreljena. Srci, ki sta bili vrelec najplemenitejših dejanj in svetih čuvstev, najčistejšega človekoljubja in najglobokejše roditeljske ljubezni, najvzornejše zakonske zvestobe, ti srci, ki sta bili up

Nadvojvoda Franc Ferdinand,
† prestolonaslednik.

in nada vseh avstrijskih narodov, sta morali zastati in njih sveta, gorka kri je porosila smrtno orožje v nečloveški roki. Kar je čutečega človeštva, to si zastira obličje pred tem groznim zlodejstvom.

Tudi učiteljski zbor I. mestne deške šestrazrednice je prešinjnjen globoke žalosti radi tega nečloveškega dejanja. Prepričan sem, da govorim iz srca vseh članov našega učiteljskega zbora, če podam na zapisnik to-le sožaljno in vdanostno izjavo:

„Učiteljski zbor I. mestne deške ljudske šole, zbran na svoji domači konferenci, dne 24. avgusta 1914, se ogorčeno zgraža nad strašnim, nečloveškim dejanjem, katerega žrtvi sta postala prejasni nadvojvoda, prestolonaslednik Franc Ferdinand in njegova soproga, vojvodinja Zofija Hohenberška, ter daje ob pregrozni nesreči duška izrazu najgloblje žalosti in največjega sočustvovanja vsega učiteljskega zbora, vda-

nega prevzvišeni osebi Nj. Veličanstva, cesarja Franca Jožefa I., vsej cesarski hiši in habsburški monarhiji“. — Sprejeto soglasno.

Učitelj Luka Jelenc predlaga, da se pošlje prepis zapisnika današnje konference deželnemu predsedstvu. — Sprejeto soglasno.

Predsednik :
Jakob Dimnik s. r.

Zapisnikar :
Karel Wider s. r.

Navzoči: Ivan Belè s. r., Jak. Furlan s. r., Fran Galè s. r., Luka Jelenc s. r., Evgen Legat s. r., Alojzij Novak s. r., Juraj Režek s. r., Vendelin Sadar s. r., Fran Svetè s. r.

3. Vojno stanje.

Njega c. in kr. Apostolsko Veličanstvo je najmilostiveje blagoizvolilo izdati sledeči Najvišji rokopis in manifest:

Ljubi grof Stürgkh!

Odločil sem se naročiti ministru za Svojo hišo in za zunanje stvari, naj kraljevi srbski vladi notificira, da je med monarhijo in Srbijo nastopilo vojno stanje. V tej usodepolni uri čutim potrebo, obrniti se na Svoje ljubljene národe. Naročam Vam torej, da obče objavite priloženi manifest.

V kopališču Ischl, dne 28. julija 1914.

Franč Jožef s. r.

Stürgkh s. r.

4. Mojim národom!

Bila je Moja najiskrenejša želja, da bi leta, ki so Mi še usojena po milosti Božji, posvetil delom miru in da bi Svoje národe obvaroval težkih žrtev in bremen vojne.

Toda Božja previdnost je odločila drugače.

Spletke sovraštva polnega nasprotnika Me silijo po dolгих letih miru zagrabiti za meč, da varujem čast Svoje monarhije, da branim njen ugled in njeno stališče kot sila, da varujem njeno posestno stanje.

Z nehvaležnostjo, ki hitro pozabi, je kraljevina Srbija, ki smo jo od prvih početkov njene državne samostojnosti do najnovejšega časa Moji predniki in Jaz podpirali in pospeševali, je že pred leti nastopila pot odkrite sovražnosti zoper Avstrijsko-Ogrsko.

Ko sem po treh desetletjih blagoslovljenega dela miru v Bosni in Hercegovini razširil Svoje vladarske pravice na ti deželi, je ta Moja odredba v kraljevini Srbiji, koje pravice se nikakor niso kršile, vzbudila izbruhe nebrzdane strasti in najsrditejša sovraštva. Moja vlada se je takrat poslužila lepe predprave močnejšega in je v najskrajnejši prizanesljivosti zahtevala od Srbije samo znižanje njene vojske na mirovni stalež in obljubo, da bo v bodoče hodila pot miru in prijateljstva.

Isti duh zmernosti je vodil Mojo vlado, da se je omejila na varovanje najvažnejših življenjskih pogojev monarhije, ko se je Srbija pred dvema letoma bojevala s turško državo. Temu vedenju se je imela Srbija v prvi vrsti zahvaliti za dosego vojnega namena.

Nada, da bode srbska kraljevina cenila potrpežljivost in ljubezen Moje vlade do miru in da bo izpolnila svojo besedo, se ni uresničila.

Vedno višje plameni sovraštvo zoper Mene in Mojo rodovino, vedno bolj neprikrito se pojavlja stremljenje s silo odtrgati neločljiva ozemlja avstrijsko-ogrška.

Zločinska gonja sega čez mejo, da bi na jugovzhodu monarhije izpodkopala temelje državnega reda, da bi narod, kateremu naklanjam v očetovski ljubezni Svojo polno skrb, omajala v njegovi zvestobi do vladarske rodovine in domovine, da bi doraščajočo mladino premotila in jo naščuvala k hudodelnim dejanjem blodnosti in veleizdaje. Cela vrsta morilnih naklepov, po načrtu pripravljena in izvršena zarota, ki se je strašno posrečila in v srce zadela Mene in Moje zveste narode, je daleč vidni krvavi sled tistih tajnih spletk, ki so se započele in vodile iz Srbije.

Ta neznosna gonja se mora ustaviti, neprestanim izzivanjem Srbije se mora narediti konec, ako se naj ohrani čast in dostojanstvo Moje monarhije neomadeževano in ako se naj ne pretresa neprenehoma njen državni, gospodarski in vojaški razvoj.

Zaman je naredila Moja vlada še zadnji poskus, doseči ta cilj z mirnimi sredstvi, Srbijo pripraviti z resnim opominom, da krene na drugo pot.

Srbija je zavrnila zmerne in pravične zahteve Moje vlade in je odklonila izpolniti tiste dolžnosti, kojih izpolnjevanje je v življenju narodov in držav naravna in potrebna podlaga miru.

In tako se moram odločiti s silo orožja ustvariti neobhodno potrebna poročstva, ki naj zagotovijo Mojim državam mir v notranjosti in trajni mir na zunaj.

V tej resni uri se popolnoma zavedam cele dalekosežnosti Svojega sklepa in Svoje odgovornosti pred Vsegamogočnim.

Preskusil in uvaževal sem vse.

Z mirno vestjo nastopam pot, ki Mi jo kaže dolžnost.

Jaz zaupam Svojim narodom, ki so se v vseh viharjih vedno v složnosti in zvestobi družili okoli Mojega prestola in ki so bili za čast, velikost in moč domovine vedno pripravljeni za najhujše žrtve.

Jaz zaupam hrabri avstrijsko-ogrski vojni moči, polni požrtvovalnega navdušenja.

In Jaz zaupam Vsemogočnemu, da podeli zmago Mojemu orožju.

Franc Jožef s. r.

Stürgkh s. r.

5. Šolski mladini!

Cesar je zaklical.

Slavna naša armada gre v boj, branit čast in velikost domovine.

Vi ste še premladi, da bi mogli služiti domovini z orožjem. Ali roka, ki je prešibka, da bi sukala orožje, je porabna za drugo delo. Tudi kdor ostane doma, more izpolnjevati svojo dolžnost proti cesarju in domu. Po mestih in na kmetih je treba prostovoljnih pomožnih moči.

Učenci! Najlepše bodele pokazali svoje patrijotično mišljenje, če se oglasite za prostovoljno delo, kolikor je v vaši moči.

Kdor je pripravljen za pomožno delovanje, naj se oglasi takoj pri vodstvu svojega zavoda ustno ali pismeno. Tam bo dobil natančnejša pojasnila.

V Ljubljani, dne 31. julija 1914.

Teodor baron Schwarz,
c. kr. deželni predsednik.

(Na podstavi tega oklica, ki je bil nabit na vežinih vratih, se je oglasilo za prostovoljno delo 38 učencev V. in VI. razreda. Imena dotičnikov je naznanilo šolsko vodstvo c. kr. deželnemu šolskemu svetu).

6. Pomožna akcija učiteljstva in šolske mladine.

C. kr. ministrstvo za nauk in bogočastje vabi z odredbo z dne 7. avgusta 1914, št. 38.151 (razpis c. kr. dež. šol. sveta z dne 14. avgusta 1914, št. 5545 in razpis c. kr. mest. šol. sveta z dne 18. avgusta 1914, št. 1306) učiteljstvo in šolsko mladino k pomožnemu sodelovanju pri kmetijskih opravilih in na polju humanitete ob času vojne.

O tej odredbi, oziroma razpisu se je posvetoval učiteljski zbor pri svoji domači konferenci dne 24. avgusta 1914. Poročal je o tej točki šol. vodja Jakob Dimnik tako-le:

Slavni učiteljski zbor!

Težki časi, ki so nastali v naši državi, zahtevajo od nas vseh največje požrtvovalnosti. Naši vojaki, ki so šli v boj, so pripravljeni dati za cesarja in domovino svoje življenje; a tudi mi, ki smo ostali doma, pokazimo svoje patrijotično mišljenje z dobrimi deli in pridružimo se vsaki pomožni akciji, ki teši v teh težkih časih skrbi in boleti, z dobrimi deli. Resnost časa in naše prepričanje zahtevata, da storimo v polni meri svojo dolžnost in se popolnoma posvetimo službi cesarja in domovine ter pri-
tegnimo vse svoje moči dobrim delom usmiljenja in pomoči. Največjega usmiljenja in najnujnejše pomoči so pa potrebni otroci tistih rodbin, ki so njih očetje šli v boj za cesarja in domovino, sami pa tavajo doma brez nadzorstva, lačni, slabo oblečeni in brez vsake vzgoje. Temu nedostatku priti v okom, ima tudi namen zgoraj omenjeni razpis. Naša sveta dolžnost in naloga je pa, da se temu pozivu z navdušenjem in veseljem odzovemo ter na ta način darujemo svoje zmožnosti in moči na žrtvenik domovine. To naše delo bo obstajalo večinoma na polju humanitete in naša današnja naloga je, da sestavimo načrt za to delo. Razmišljal sem, kako bi bolje in uspešneje storili svojo dolžnost in prišel sem do zaključka, da bi bilo morda prav, če uveljavimo ta-le načrt:

1. Vsi bodimo na razpolago „Rdečemu križu“, v kolikor razmere dopuščajo.

2. Zbirajmo učence okoliša I. mestne šole, ki so njih očetje šli v vojno, pa vsled tega nimajo nadzorstva, trpe lakoto in splošno pomanjkanje.

3. Mestni magistrat se naprosi, da nam preskrbi za zbirališče teh otrok potreben lokal, ako bi slučajno v šolskem poslopiju ne bilo prostora. Ta lokal bi bil nekako dnevno zavetišče tem zapuščenim učencem.

4. Tu naj se čitajo, pripovedujejo in razlagajo učencem:

- a) „Slike iz življenja našega cesarja“. Slovenski mladini sestavil Jakob Dimnik.
- b) „Pripovedke iz avstrijske zgodovine“. Nabral in uredil Jak. Dimnik.
- c) „Junaki“. Spisal Fr. Hubad.
- č) „Pripovedke za mladino“. Spisal Fran Hubad.
- d) „Feldmaršal grof Radecki“. Spisal Dominikus.
- e) „Princ Evgenij Savojski“. Spisal Hrvjovič S.
- f) „Viljem baron Tegetthof“. Spisal Hrvjovič S.
- g) „Spominski listi iz zgodovine c. in kr. pehotnega pešpolka št. 17“. Spisal A. Funtek.
- h) „Avstrijska zgodovina“. Za ljudske šole priredil Jakob Dimnik.
- i) „Avstrijski junaki“. Priredil Jakob Dimnik.
- j) „Zločin v Serajevu“. Tragična smrt prestolonaslednika Franca Ferdinanda in njegove soproge, vojvodinje Hohenberške. V „Zvončku“ l. 1914 spisal J. Dimnik.
- k) „Naše zmage na sedanjem bojnem polju“.
- l) Prepevanje domorodnih, bojnih in vojnih pesmi.

5. Ob lepem vremenu naj se vodijo učenci na prosto, kjer se jim v razvedrilo podava pod 4) navedena učna snov; poleg tega naj se vadijo učenci na prostem v telovadbi, telovadnih igrah in korakanju. Občinski svet se naprosi, da dá v ta namen primerna igrišča na razpolago.

6. Zbirajo naj se stare obleke za revne učence, ki so njih očetje poklicani k vojakom.

7. Zbirajo naj se knjige s podobami, žoge, puške, sablje, bobni in druge igrače, ki bi služile učencem v domačo zabavo in pri telovadnih igrah.

8. Sestavljajo naj se prošnje za podpore revnim družinam, katerih očetje so šli na bojno polje.

9. Za zbirke pod 6. in 7. sestavi vodstvo primerne oklice, oziroma prošnje ter iste objavi v obeh slovenskih dnevnikih.

10. To pomožno akcijo vodi ves učiteljski zbor pod predsedstvom svojega šolskega voditelja, ki bo skliceval v ta namen učiteljstvo v posvetovanje in sodelovanje ter določal posameznikom delokrog pri naši pomožni akciji. Poznajoč patrijotiško navdušenje in prepričanje vsega učiteljskega zbora in vsakega posameznika posebej, sem prepričan, da se bo vsak z veseljem odzval pozivu svojega šolskega voditelja. Dela ne bo malo, požrtvovalnosti bo treba; pa:

„Vse nam bo lahko storiti, ako združimo moči“.

Ta predlog je bil soglasno sprejet.

Učitelj Fran Galé in katehet Evgen Legat omenjata, da je že Vincencijeva družba ustanovila zavetišča; v našem okolišu v Marijanišču in v Rokodelskem domu, kjer ostanejo učenci ves dan in dobe tudi hrano. Predsednik omenja, da nam je treba vseeno podvzeti pomožno akcijo, v kolikor jo bo še treba poleg zavetišč, ki jih vsi z veseljem pozdravljamo.

Zato želi, da bi bilo učiteljstvo vedno pripravljeno v zavetiščih ali zunaj njih, ponuditi svoje moči za nadzorovanje in vzgojo šolske mladine.

Sprejeto z odobravanjem.

Katehet Evgen Legat predlaga, da bi bila šolarska knjižnica naše šole na razpolago učencem v zavetiščih. Predsednik Jakob Dimnik to obljubi s pristavkom, da bodeta v ta namen vedno na razpolago on sam in knjižničar Karel Wider.

Ker se nihče več ne oglasi k besedi, zaključí predsednik konferenco.

7. Dnevna zavetišča.

Na podstavi razpisa c. kr. deželnega predsedstva z dne 27. avgusta 1914, št. 786 je izdal mestni magistrat ljubljanski dne 31. avgusta 1914 ta-le razglas:

Glasom obvestila osrednjega odbora Vincencijevega društva v Ljubljani z dne 21. avgusta 1914 je društvo sv. Vincencija Pavlanskega za ubožno preskrbo in mladinsko varstvo na Kranjskem sklenilo, z ozirom na razmere, ki so nastale vsled vojne, otvoriti v Ljubljani in okolici več dnevnih zavetišč, kjer bo dobivala mladina obojega spola, ki je vsled mobilizacije izgubila svoje očete in vzgojitelje, siguren dom, primerno duševno in telesno delo in tudi potrebno hrano opoldne in popoldne.

Namen teh zavetišč obstoji predvsem v tem, da se prepreči v delavskih krogih podivjanje in posurovenje otrok, kar bi se temložje zgodilo in razširilo, čimdalje bi trajala vojna in čimmanj bi bilo upanja, da se jeseni z rednim šolskim poukom ne bi moglo pričeti.

Za sedaj se bodo v Ljubljani in okolici otvorila naslednja zavetišča:

1. v Marijanišču za dečke;
2. v Rokodelskem domu za dečke;
3. v Uršulinskem samostanu za deklice;
4. v Lichtenthurnični sirotišnici za deklice;
5. v Šiški za dečke in deklice;
6. v Mostah za dečke in deklice;
7. na Viču za dečke in deklice.

Po potrebi se otvore takšna zavetišča tudi še drugod, kakor hitro bodo primerni prostori na razpolago.

Pri vodstvu teh zavetišč in pa pri nadzorstvu ondi nastanjene šolske mladine bo sodelovalo redovno in posvetno učno osebje.

V zavetišče se bodo sprejemali otroci od 6—14 let; v slučaju potrebe se bodo napravili tudi posebni oddelki za otroke izpod 6 let.

Dnevni prispevek za posameznega otroka se je določil na 20 vinarjev na dan. Vendar se bodo otroci takšnih staršev, ki so brez denarnih sredstev in ki prispevka ne vzmorejo, sprejemali tudi brezplačno.

8. Sodelovanje učiteljstva v dnevnih zavetiščih.

Z ozirom na ta razglas in pa z ozirom na konferenčni sklep z dne 24. avgusta 1914 je poročalo šolsko vodstvo osrednjemu odboru Vincencijevega društva tako-le:

Vdano podpisano šolsko vodstvo si usoja poročati slav. osrednjemu odboru, da je učiteljski zbor I. mestne šole pri konferenci, dne 24. avgusta 1914, soglasno sklenil, da je vse učiteljstvo te šole slavnemu odboru v svrhu nadzorovanja šolske mladine v dnevni zavetiščih dragevolje vedno na razpolago. Na razpolago je tudi tukajšnja šolarska knjižnica učencem v dnevni zavetiščih. Z ozirom na omenjeni konferenčni sklep in pa z ozirom na razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 30. avgusta 1914, št. 1425 glede pomožne akcije pri dnevnih zavetiščih, pričakuje podpisano vodstvo od slavnega osrednjega odbora tozadevnih naročil.

Vodstvo I. mestne deške ljudske šole v Ljubljani, 7. sept. 1914.

Jakob Dimnik s. r.

šolski vodja.

9. Nabiranje denarja in blagá v vojaške namene.

C. kr. deželni šolski svet je z razpisom z dne 12. septembra 1914, št. 6152 dovolil, da se sme v šoli nabirati denar in oblačilno blago v vojaške namene. Na podstavi tega razpisa, oziroma razpisa c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 15. septembra 1914, št. 1503, je izdalo šolsko vodstvo učiteljstvu in učencem to-le okrožnico: „Učiteljice in učenke ljubljanskih dekliških šol bodo na predlog obeh mestnih šolskih nadzornikov izdelovale za vojake in njih revne otroke volnena zimska oblačila, kakor: jopice, čepice, nogavice, komašne, kolenogrejce, žilogrejce i. dr. Ker bo to veljalo mnogo denarja, zato naj učenci v ta namen donajajo denar in sivo volno, ali pa tudi že narejena, zgoraj imenovana oblačila. Nabrani denar, oblačila in volna naj se izroči šolskemu vodstvu, ki bo vse to poslalo c. kr. mestnemu šolskemu svetu“.

Na podstavi te okrožnice se je nabralo 35 kron v denarju, mnogo blagá, oblačil, čaja, ruma in konjaka.

10. Samoučila in knjige za ubožne učence.

C. kr. mestni šolski svet je z razpisom z dne 30. avgusta 1914, št. 1416 naročil, da se je pri oddaji samoučil in knjig, ki so namenjene ubožnim otrokom, ozirati predvsem na one revne učence, katerih očetje so bili poklicani k vojaški službi.

11. Nabiranje čaja za vojake.

C. kr. ministrstvo za notranje stvari pozivlje pótem deželne vlade z razpisom z dne 15. septembra 1914, št. 6648 šolsko mladino, da naj nabira listje robidnic in črnih malin (*Rubus fruticosus*), ki daje, na solncu posušeno, prav dober in zdrav čaj. Z ozirom na ta razpis, oziroma razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 29. septembra 1914, št. 1575, je naročilo šolsko vodstvo šolski mladini, da naj takoj začne z nabiranjem tega listja, ki se ga mnogo dobi na Gradu, na Golovcu in okoliških hribih. Učenci so se pridno in z veseljem lotili tega dela na korist našim

hrabrim vojakom na bojnem polju. Nabrali so tega listja več vreč, ki ga je dalo šolsko vodstvo na razpolago c. kr. mestnemu šolskemu svetu.

12. Vse za cesarja in domovino!

Pri drugi domači učiteljski konferenci, dne 19. septembra 1914, je šolski vodja učiteljstvo tako-le nagovoril:

Slavni učiteljski zbor!

Z bojnega polja nam prihajajo poročila, kako hlabro in nevstrašeno se bojujejo naši vojaki za cesarja in domovino. Ne zmeneč se za lastno življenje in za svoje, gledajo nevstrašeno v obraz smrti, samo da pokažejo svojo gorko ljubezen za cesarja in domovino. In kje so se navzeli tega navdušenja? Lahko trdim, da je to zasluga ljudske šole, oziroma ljudskega učiteljstva, ki je porabilo vsako priliko, da je vzbujalo v srcih naše mladine patrijotiški čut ter ljubezen do cesarja in domovine. S ponosno samozavestjo sme povdarjati tudi naš učiteljski zbor in reči: To je tudi naša zasluga! Pozivljem vse, da posebno v teh težkih časih ne zamudimo nobene prilike, ki se nam nudi, da vzgajamo tudi nadalje iz naših učencev zveste Avstrijce in vdane sinove cesarju in domovini.

13. Pouk šolske mladine o pomenu sedanje vojne.

Naučno ministrstvo je naročilo z razpisom z dne 7. septembra 1914, št. 2914 (razpis c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 16. septembra 1914, št. 6288, oziroma razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 21. septembra 1914, št. 1541), naj se na srednjih in ljudskih šolah pouči mladina o velikem pomenu sedanje svetovne vojne. Zlasti je opozoriti, kako je sedanja vojna združila avstrijske národe; učence pa je podžigati, naj z marljivim učenjem pomorejo, da se bodo nadomestili ljudje, ki so v vojni padli. Zlasti pouk v zgodovini in v zemljepisju daje priliko, pokazati na medsebojni vpliv posameznih národov v gospodarskem, političnem in národnem oziru.

14. Sodelovanje učiteljstva pri popisovanju žita in mlevnih izdelkov.

Vsled odredbe c. kr. deželne vlade se je vršilo prve tri dni meseca marca 1915 po vsi deželi popisovanje zalog žita in mlevnih izdelkov. Popisati je bilo treba, koliko kilogramov je imel vsak v svojem gospodarstvu dne 28. februarja 1914 pšenice, rži, ječmena, ovsa, stare turšice, nove turšice; pšenične moke, ržene moke. ječmenove moke, koruzne moke in zdroba, pšeničnega zdroba in ješprenjčka. Tako popisovanje je bilo potrebno, da je bilo mogoče vladi v slučaju pomanjkanja živeža poskrbeti pravočasno, da ni nastala lakota. Kdor je imel pa več zaloge žita in moke v svojem gospodarstvu, kakor je potreboval za prehranjevanje oseb in živine svojega gospodarstva, se mu je smel na podlagi zakona o vojnih dajatvah odvzeti ta del, seveda proti plačilu, za vojaško upravo.

Tak popis zalog žita in mlevnih izdelkov se je vršil tudi v Ljubljani in pri tem popisu so na povabilo gospoda župana sodelovali tudi mestni učitelji. Vsakemu učitelju se je določil del mesta. V tem svojem delu mesta je hodil učitelj od hiše do hiše, od stranke do stranke ter je za vsako hišno stranko zapisal v posebno tiskovino, naznilnico, zalogo žita in mlevnih izdelkov, ki jih je napovedala dotična stranka. To napoved je morala stranka potrditi s svojim podpisom. Izpolnjene naznanilnice zalog žita in mlevnih izdelkov dne 28. februarja 1915 je izročil učitelj mestnemu magistratu. To delo so opravljali učitelji kot častno službo brezplačno.

15. Cesarjeva zahvala národom.

Korespondenčni urad poroča z dne 5. februarja: Njegovo c. in kr. apostolsko Veličanstvo je blagovolilo izdati sledeče Najvišje lastnoročno pismo:

Ljubi grof Stürgkh!

Ozirajoč se na dobo pol leta, tekom katere se nahajamo v vojni, ki so nam jo namenoma vsilili naši sovražniki, se spominjam hvaležnim srcem požrtvovalnosti, ki so jo pokazali v tem težkem času Moji zvesti narodi.

Prežeti dostojnega in resnega zaupanja, so se pokazali kos velikim zahtevam časa. Poslali so v plemeniti pripravljenosti svoje sinove pod zastavo, skrbeli za žrtve vojne in s tem vnovič sijajno dokazali svoj visoki patrijotizem in krasne državljanske čednosti.

Ta dobra izkušnja krepi Moje zaupanje, ki je utemeljeno v zaupanju na Mojo armado, katere hrabrost se je v junaških dejanjih izkazala tako sijajno.

Pod vodstvom Moje vlade, ki je glede prizadevanja, da se postavijo vse moči v službo nam vsem skupnega namena, vedno v zvezi z Mojo ogrsko vlado, se bo prebivalstvo tudi vnaprej s krvjo in imetjem oklenilo ljubljene domovine. Prepričan sem, da mu bodo po vojni, katere bremena je prebivalstvo trdno odločeno prenašati do konca, poplačani v z božjo pomočjo izvojevanem miru trudi, bolečine in nevarnosti vztrajno izvojevanega boja.

Naročam Vam, da z izrazom Mojega najtoplejega priznanja in Moje zahvale sporočite to prebivalstvu.

Dunaj, 4. februarja 1915.

Franc Jožef m. p.

Stürgkh m. p.

16. Spominski list.

(Razpis naučnega ministrstva z dne 28. decembra 1914, št. 5741).

Ad št. 12/d. š. sv. z dne 4. januarja 1915 in št. 1410 z dne 18. marca 1915.

Ad št. 52/m. š. sv. z dne 13. januarja 1915 in št. 460 z dne 26. marca 1915.

Že tedne in mesece so naši bratje v vojski in se bojujejo za domovino.

Izvestno se ne posreči našim sovražnikom, da bi premagali na bojišču naše do smrti hrabre vojake.

Toda zdaj nas poskušajo izstradati s tem, da nam hočejo zapreti dovoz živil iz dežel, ki nam niso sovražne. Tudi ta poizkus se bo izjalovil. Imamo dovolj živil v deželi, da lahko zdržimo do prihodnje žetve, če le štedljivo ž njimi gospodarimo.

V tem oziru lahko tudi Vi pripomagate, da se bo zmagonosno končal naš veliki boj.

Vaša sveta dolžnost je, ne tratiti nič užitnega in varčno gospodariti z živili, kakor tudi z drvi in s premogom. S tem ne dokazujete samo Svoje ljubezni do domovine, ampak pomagate tudi Svojim staršem v teh težkih časih.

Varčujte torej prav skrbno s kruhom, ki nam ga daruje nebo! Če boste cenili in spoštovali Božji dar, kakor se spodobi, Vam ne bo nikoli manjkalo vsakdanjega kruha in ne boste trpeli lakote. Ne zametujte tudi najmanjšega kosa kruha, če tudi ni več svež! Ne urezavajte si poredno več kruha, nego ga morete jesti! Spominjajte se vojakov na bojišču, ki bi bili mnogokrat srečni, ko bi imeli kruh, ki ga Vi imate za malo.

Štedite tudi s krompirjem! Treba ga je kuhati v lupini in šele potem lupiti. Kdor ga prej lupi in potem kuha, ta zapravlja.

Kuhinjski odpadki se ne smejo zametavati. Izjedki mesa, zelenjave in krompirja naj se uporabljajo za krmljenje perutnine. Ali dajajte jih kmetovalcem, ki z njimi lahko krmijo svinje!

Otroci, bodite varčni! Tako boste služili Svoji domovini in Svojim staršem.

17. Varčujte z živili, posebno z moko in kruhom!

Vojna, ki jo že mesece vojujejo proti nam naši sovražniki, ni naperjena samo proti vojaški sili avstro-ogrske monarhije, temveč je tudi prava izstradalna vojna napram civilnemu prebivalstvu.

Sovražniki, ki nas vojaško ne morejo premagati, nas hočejo izstradati.

Vendar tega ne smejo doseči in tudi ne bodo dosegli, ako bomo varčno ravnali s svojimi živili.

Posebno moramo varčevati z moko, ako naj vzdržimo do prihodnje žetve.

Marsikaj si moramo odtrgati od ust. Vsi moramo štediti; noben stan, noben poklic, nobena starost ni izvzeta. Kmet in meščan, gospodar in hlapec, gospodinja in dekla, odrasli in otroci!

Noben posel se ne sme pritoževati, ako dobiva manj hrane, kakor je bil vajen; noben posel ne sme staviti zahtev, ki jih gospodar ne more in ne sme izpolniti, ker mu dovoljuje zakon za porabo v gospodinjstvu samo tesno odmerjeno količino moke.

Naša prva patrijotična dolžnost je, da varčujemo z živili, in predvsem z moko in kruhom.

Oblastvene predpise moramo natančno, vestno in strogo izpolnjevati.

Težki so časi; zahtevajo samozatajevanje in požrtvovalnost; toda mi hočemo in moramo pokazati svetu, da vzdržimo.

In vzdržali bomo, ako bomo varčevali z živili, posebno z moko in kruhom.

Od gora v doline, od kraja do kraja, od vasi do vasi, naj se razlega in vpoštevaj klic:

„Varčujte z živili, varčujte z moko, varčujte s kruhom!“
Ljubljana, dne 11. marca 1915.

C. kr. deželni predsednik:

Schwarz s. r.

18. Ljudska hrana v vojnih časih.

Opomin; izdalo c. kr. ministrstvo za notranje stvari l. 1915.

Naši sovražniki nas hočejo izstradati. Iz neštevilnih pojavov sovražnega inozemstva se jasno vidi ta namera. Kar se jim ni posrečilo s pozivom njihovih milijonskih vojsk, hočejo doseči s tem, da nam zabranjujejo dovoz živil in da izpostavljajo naše prebivalstvo nevarnosti lakote.

Toda tudi ta naklep se jim ne posreči, ako si vsak izmed nas vzame za najstrožjo dolžnost in za vodilo za svoje življenje, da bode varčno gospodaril z živili. kolikor jih je.

Vsak posameznik je poklican sodelovati, da se zagotovi ljudska hrana v sedanjem vojnem času, vsak posameznik pa tudi more sodelovati, ako način svojega življenja prilagodi zahtevam skupnega blagra.

Vsakdo naj pomisli, da naj služijo njegovi obroki v to, da se nasiti in hrani, ne pa poželenju po nasladnosti in potratu. Ogibajte se torej nezmernosti v jedi in pijači, odrecite se temu, da bi slavnostne povode praznovali s posamezniki in popivanjem.

Pa tudi v nasprotno napako se ne sme zabresti in nikdo naj se iz bojazni ne odloči nakupiti si nepotrebne zaloge. S tem bi si le zase in za druge podražili cene. Vsi, zlasti pa tisti, ki so si že nabavili take zaloge, naj bodo kar najodločneje posvarjeni in opozorjeni, da se živila, zlasti moka, ako se hranijo na nepripravnih krajih, izpridijo in da postanejo neporabna za uživanje ljudem.

Za vse razmere se ne morejo postaviti enakomerna vodila o ljudski hrani v vojnih časih. Zato se naj nudijo le nekateri nasveti, kojih vpoštevanje je v nujnem interesu vsakega posameznika in skupnosti.

Meso.

Hrana z obilnim mesom se često precenjuje. Potrebno ni jesti meso vsak dan ali večkrat na dan. Ob mnogih obrokih, zlasti pri večerji, se lahko nadomesti meso z drugimi redilnimi in tečnimi jedili (mleko, sir, mlečne in močnate jedi).

Klanje mladih živinčet ni gospodarsko. Teletina je tudi manj redilna. Narod sam dobro vé, da teletina ni krepka hrana.

Za govedino in svinjino je ovčje in koštrunovo meso popolno nadomestilo, pravtako divjačina in ribe.

Ostanki in odpadki mesa se dadó v gospodinjstvu porabljeni za pripravljanje raznih jedi (juh, omak, mesnatih močnatih jedi itd.).

Mleko, sir.

Mleko in sir sta najvažnejša in razmeroma najcenejša hrana z beljakovino in ob bistveno manjšem potrošku nudita lahko dobro nadomestilo za meso in jajca.

Mleko in sir, zlasti cenejše mleko brez smetane (posneto mleko), nadalje zmetki in kislo mleko, sirotka, sir brez smetane in skuta naj bi se v večji meri porabljali zase in za pripravljanje jedi.

Mast.

Poraba masti se more omejiti mnogokrat brez škode. V gospodinjstvu, zlasti pri kuhanju jedi, je treba varčnosti s tem razmeroma dragim živilom, ki se dá lahko nadomestiti kakor redilna snov. Najboljše nadomestilo za mast je cukrer; namesto da se namaže kruh z mastjo (kruh z maslom), se lahko često pridene sadje, čežana, marmelada, med i. dr.

Moka, kruh.

Z oblastvenimi predpisi se je že naložila dolžnost, da se mora pri pripravljanju kruha, da se varujejo zaloge krušnega žita (pšenica in rž), mešati moka z drugimi vrstami (n. pr. z ječmenovo moko, koruzno moko, krompirjevimi izdelki).

Nikdo naj se ne spotika, ako se nekoliko izpremeni okus.

Tudi v gospodinjstvu naj se ne porablja nemešana pšenična in ržena moka.

Predsodek zoper temne vrste moke je neosnovan, zakaj te vrste so tečne in okusne.

Prav posebno naj se varčno gospodari s kruhom; kruha naj se ne odreže več, nego se ga pojé. Tudi ostanki kruha in žemelj se lahko porabljajo za pripravljanje redilnih in tečnih jedi (krušne juhe, cmoki, prажeni žganci iz žemelj, močnik iz žemelj itd.). Opušča naj se zaradi slastnosti uživati samo svež kruh; star kruh ni nič manj redilen.

Ječmen in oves, kaša in riževo pšeno so pripravi za razne močnate in mlečne jedi in torej lahko nudijo nadomestilo za običajna živila. Isto velja zlasti tudi o koruznem zdrobu, ki je za pripravljanje polente bolj pripraven nego koruzna moka.

Iz ječmena narejena kaša (ječmenček), ovseno pšeno, ovseni kosmi, kaše, močnate in mlečne juhe vseh vrst lahko podajajo redilne jedi.

Sočivje.

Tudi sočivje (fižol, leča, grah) zasluži zaradi svoje porabnosti za tečna in redilna jedila posebnega ozira.

Krompir.

Z redilno vrednostjo in mnogovrstno porabnostjo nudi krompir pripravo in ceno nadomestilo za razna živila.

Da se varčno gospodari s krompirjem, naj se kuha v olupih in naj se šele potem olupí; sicer se izgubi mnogo redilnih snovi.

Prikuhe.

Prikuhe so posebno važne zaradi svoje lastnosti, da prinašajo v hrano izpremembo in slastnost, da lahko nasitijo in prihranijo druga živila.

Kdor razpolaga z nezazidanim zemljiščem ali na primer vrtom-cvetnjakom, naj nasadi zgodnji krompir, zelenjavo, salato i. dr. Za svoje gospodinjstvo in često tudi za druge lahko dobiva dragocene prispevke za obroke.

Cuker, sadje.

Po krivici se često pravi, da je cuker samo za naslado, v resnici pa je cuker izredno važno živilo in naj bi se torej, kolikor mogoče, izdatno porabljal. Kakor že omenjeno, more cuker v hrani nadomeščati mast; z obilnim uživanjem cukra — zlasti ker ga je dosti v zalogi — bi se moglo odpomoči pomanjkanju in draženju masti.

V istem zmislu se priporoča tudi uživanje sladkih jedi, sadja v vsaki obliki, zlasti kompota (vkuhanega sadja) in marmelad, ter medu. Pripravno je, da se sadje pravočasno obvaruje pokvare in da se primerno izrablja (suši, vkuhava).

Pijače.

Voda gasi žejo najbolje; mleko je najredilnejša pijača.

Z denarjem, ki se često čez mero porabi za opojne pijače, se lahko bolje nabavijo potrebna živila. Za narejanje opojnih pijač potrebne sirovine (žito, krompir, sadje itd.) služijo lahko pripravneje za porabljanje za živila.

Tudi kava in čaj dobita redilno vrednost šele s pridatkom cukra in mleka. Na mesto teh čezmorskih užitnih reči, ki so torej le v omejenih množinah na razpolaganje, lahko bolje stopijo mleko ali redilne mlečne juhe, močnate juhe, kaša itd.

Za otroke so opojne pijače vsekakor škodljive, kava in čaj vsaj nepotrebna.

*

Vobče je treba gledati na to, da se ne kuha več, nego se navadno pojé, in paziti je treba, da se morejo tudi ostanke in odpadki zopet izkoristiti. Kuhinjski odpadki so često pripravljeni za klajo živini.

Z okusnim pripravljanjem mešane hrane, z razumnim menjavanjem in kolikor možnim ogibanjem enostranskega hranjenja se tudi pri najpreprostejših jedeh zadosti teku.

Kadar se pripravljajo jedila, igra pravilno izrabljanje goriva bistveno vlogo.

Varčno porabljanje goriva, zlasti premoga, je v sedanjem času sploh posebno velikega pomena.

Zato se podaja tukaj še nekaj migljajev za pravilno izrabljanje premoga pri kuhanju in kurjenju.

V naših ognjiščih in pečeh se v resnici izrablja večinoma le deseti, često celo le dvajseti del toplote, ki bi se mogla dobivati iz premoga in drv.

Zakaj? Ker se nepravilno kuri.

Nekaj načel za pravilno kurjenje.

Pri kuhinjskih pečeh in pečeh s pečnicami (glinastih pečeh) naj se ne vloži preveč premoga istočasno. Čim nižje je goreča plast, tem bolje se izrablja kurivo.

Kadar se začne kuriti, morajo biti kurilna vratca (gornja vratca) zaprta in vratca za pepel (pod rešetko) odprta.

Čim se je premog dodobra užgal, se lahko gornja vratca deloma odpro, da jih ne poškoduje živahni ogenj. Spodnja vratca je pripreti, tako da ostane le majhna špranja.

Ako je v peči le še žrjavica brez plamena, naj se zapro obojna vratca, da plin počasneje prepihava in da se peč tako krepko pregreje. Ker se vratca na pečeh nikoli ne zapirajo popolnoma neprodušno, prihaja tudi, če so vratca zaprta, večinoma dosti zgorilnega zraka. Nikakor pa naj ne bodo spodnja vratca več nego za prst široko odprta.

Pri železnih pečeh je odpirati kurilna vratca le, kadar se dolaga kurivo. Dovajanje zgorilnega zraka je uravnati s tem, da se premikajo vratca za pepel ali da se primerno vstavi zapora z vijakom, ki je nameščena na teh vratcih.

Polnilne peči je napolniti z gorivom do vrtec za ogenj.

Porabljanje ostankov in odpadkov jedi v gospodarstvu. Praktični migljaji.

Da se izognemo pomanjkanju nekih živil, ki morda preti zaradi vojnih dogodkov, se mora storiti vse, da se zabrani tratenje in vsaka negospodarska raba hranilnih snovi.

Ta naloga pripada v prvi vrsti gospodinjam, kojih umno sodelovanje je neobhodno potrebno za dosego omenjenega namena.

Vse, kar more služiti ljudem za hrano, se mora tudi v resnici prirediti za hranilne namene. Nikdo — tudi premožni ne — ne sme po nepotrebnem porabljati ali tratiti živil.

1. Ne kuhajte več, nego je neobhodno potrebno.

Predvsem se torej ne sme kuhati več, nego se neobhodno potrebuje; nadalje naj se pred nikogar ne postavlja več, nego more jesti, da ne bo ostankov jedi na krožnikih. V tako resnem času se sme pač od vsakega pričakovati majhna žrtev, da se nekoliko utesni in prilagodi razmeram.

2. Porabljanje ostankov mesa in močnatih jedi.

Če ostanejo kljub varčnemu preračunu izjemoma ostanki mesa in močnatih jedi, se lahko porabijo mrzli ali pregreti pri prihodnjem obroku. Ostanki mesa se lahko porabljajo tudi za napravo mesnatih solat ali za krompirjeve jedi, oziroma prikuhe z majhnimi narezki ali kosi mesa za vložek ali za narejanje sekljanih pečenk (faširanega mesa) ali za izboljšanje juh.

3. Porabljanje ostankov juh, prikuh in omak.

Ostanki goveje juhe se hranijo najbolje, če se posname mast, in se porabljaajo kakor umetne juhe tudi za polivanje prikuh in omak.

Ostanki prikuh in omak se lahko pogrejejo za skromno večerjo in s pridatkom na liste rezanih ostankov mesa, na kocke rezanega prekajenega mesa ali koščkov klobase ali tudi le s pridatkom krompirja predelajo za večerne jedi. Prikuhe se dadó tudi razrediti za zelenjavne juhe za prihodnji dan.

4. Porabljanje ostankov kruha.

Ostanki lepega kruha se porabljaajo za napravo cmokov, bovez, močnika iz žemelj, krušne juhe, nadalje drobtin ali narezkov belega kruha za juho in enake reči; ne nalomljen beli kruh se lahko porine v štedilnikovo cev in se zopet naredi rezek (krhek).

Ostanki črnega kruha se dadó porabljati za pripravljanje kruhove juhe ali za narejanje narezkov ali kock za vložek v juho.

5. Porabljanje koreninja za juho (zelenjave za juho).

Neopraženo in v štiri dele ali v liste razrezano koreninje za juho (zelenjava za juho: korenje, peteršilj, zélena) se ali lahko pusti v juhi ali vzame iz nje, razreže na rezance ali kocke, polije z octom in oljem in služi za napravo zelenjavne solate, ki se lahko pomnoži s tem, da se pridene pravitako narezana krompirjeva solata. V vojnih časih naj bi se opráženje koreninja za narejanje takozvanih rjavih juh sploh opuščalo, ker se naj varčuje z mastjo in ker so takozvane bele juhe, če se kolikor toliko pozorno pripravijo, pravitako okusne kakor rjave juhe.

Ako se hoče tudi brez praženja koreninja, kosti, jeter in slezene imeti temnejša juha, naj se kuha s koreninjem vred paradiževo jabolko ali par v cevi posušeni grahovi strokov, ki jih je sicer itak smatrati le za odpadek.

6. Porabljanje karfijolovih zunanjih listov, ohrovtovih in zeljevih kocenov.

Zeleni zunanji karfijolovi listi dajejo, pripravljeni kakor ohrovt ali kuhana solata ali njima pridejani, prav dobro zeleno prikuho. Ohrovti, zeljevi ali karfijolovi koceni, pridejani koreninju juhe, izboljšajo njen okus.

7. Čiščenje in porabljanje posnete masti.

Z juhe posneta mast, kakor tudi pri cvrenju in pečenju ostajajoča mast se dá porabljati za napravo prežganja, in ako se je nabere več, se dá lahko čistiti¹ s tem, da se izkuha z vročo vodo, in potem zopet porabljati.

¹ Posneta mast, mast od cvrenja in druga z rabo osnažena mast se dobro kuha s prilično trojno množino vode, s kosom čebule in nekaj trdim (starim) kruhom tako dolgo, da se sčisti; nečista pena, ki se morda naredi, se skrbno posname. Sčiščena mast se potem z vodo vlije v posodo in se postavi na hladno. Mast se vzame, ko je popolnoma strjena, z vode, spodnja nečista plast, v kateri so drobtine itd., se ostrga, mast se še enkrat spusti in zopet porablja kakor nerabljena mast.

8. Porabljanje masla in masti.

Poraba masla naj bi se v vojnih časih omejila na najsrajnejšo mero, ker je za njega narejanje treba velikih količin mleka. Ako se želi pri pečenki okus po maslu, zadošča, da se odlije za pečenje porabljana navadna mast, da se kratko časa, preden se dene na mizo, spusti v ponvi košček masla in se pečenka povalja po njem.

Jedil, za kojih pripravo se porabi mnogo masla ali masti, naj bi se ne napravljalo kakor tudi ne maslenega testa.

9. Porabljanje masti govejih obisti in rastlinskih masti.

Namesto dragega masla ali tudi drage svinjske masti se lahko za večino jedi, ne da bi bistveno trpel okus, porablja mast (goveja mast), ki si jo lahko gospodinje same naredé² s tem, da spusté mast govejih obisti, nadalje pa tudi margarina, rastlinsko maslo ali rastlinska mast. Pri tem je paziti na to, da delujejo te masti mnogo izdatneje nego maslo; zaradi tega jih je treba vzeti za eno petinko manj nego masla.

Sicer se pa naj varčuje tudi z rastlinskimi mastmi, zakaj tudi njihova zaloga ni posebno velika.

10. Porabljanje čajevih listov in kavinega zavrelka.

Da se varčuje s čajem in s kavo, je paziti na to: zametavanje čajevih listov in odlivanje kavinega zavrelka, ko se je enkrat vlila nanje voda, je potrata še porabnih užitnih snovi. Posušeni čajevi listi dajejo, ako se vnovič nalije nanje voda, čisto dober lahek čaj in, ako jih kdo noče sam uporabljati, jih rade prevzemajo zbiralnice človekoljubnih društev, da se dalje porabljaajo za ubožce in bolnike. Pravtako se priporoča vsem gospodinjam, zlasti če kuhajo kavo večkrat na dan, naj zavrelek od prejšnjega pripravljanja kave, če ni popolnoma izlužen, še enkrat nalijejo s svežo kavo vred.

11. Porabljanje odpadkov sadja, jabolkovi olupki.

O olupki in peščišča, ki ostanejo, če se delajo močnate jedi z jabolki, naj se ne devajo med kuhinjske odpadke, temveč naj se porabljaajo za narejanje jabolkove hladetina (žolče)³.

² Sveža goveja mast (mast govejih obisti) se nareže na drobne kocke ali na večje kose rezana goveja mast se dene v stroj za sekljanje, kar je še bolje, in se dene v ponev, poplajneno z vodo; v njej se spušča na ne prehudi vročini in se pusti na ognjišču tako dolgo kuhati, da so ocvirki svetlo porjaveli. Nato se spuščena mast precedi skozi cedilnik v lonec iz kamenine, ocvirki se pri tem dobro iztisnejo in mast se pusti ohladiti.

³ Jabolkovi olupki in peščišča (ali odpalo sadje, preden dozori) se dobro operejo, pristavijo s toliko mrzle vode, da stoji prilično dva prsta čez in se pusté kuhati štiri do pet ur dotlej, da so olupki popolnoma mehki. (Voda se ne sme spariti, temveč se mora pravočasno dolivati). Potem se precedi sok skozi platneno ruto, ki se je prej pomočila v vodo, in se ga pusti počasi, ne da bi se stiskalo, kapati skozi njo. Jabolkov sok se kuha nato s cukrom (na 1 l soka $\frac{1}{2}$ kg cukra) tako dolgo, da se majhen poskus na mrzlem krožniku strdi. Sok nekaterih vrst jabolk (zlasti ne popolnoma dozorelih) se ne strja dobro. Ako se pridene nekaj želatine, se lahko odpomore temu nedostatku.

Hladetine (žolče) iz sadja, ki se delajo najceneje iz odpalega sadja ali iz odpadkov, kadar se vkuhava sadje, so, namazane na kruh, izvrstno nadomestilo za kruh z maslom in nadomeščajo v varčnih gospodarstvih često drage marmelade (čežane).

12. Olupi limon in pomaranč.

Olupi limon in pomaranč se lahko porablja za to, da se dela cukrer z okusom po limonah ali pomarančah, ako se zunanja stran olupov drga s cukrom. Cuker, ki se mu je dal ta aroma (hrani se v kozarcih, ki se dobro zapirajo), naj se porablja, da izboljša okus mnogih močnatih jedi. Olupi pomaranč se lahko porablja tudi v zasebnih kuhinjah za narejanje znanih „arančini“, ako se kuhajo v cukrovi raztopini.

13. Porabljanje kosti in kuhinjskih odpadkov.

Po možnosti naj bi se porabljali tudi drugi kuhinjski odpadki in kosti, ker se lahko podelujejo v dragocena gnojila ali v suho klajo za drobno živino.

Sodržavljani in žene!

Na Vas se obrača ta oklic, da bi izpolnjevali svojo dolžnost nssproti skupnosti in s tem tudi nasproti samim sebi.

Živeti ne smemo brezskrbno brez glave, temveč vsakdo naj se postavi v službo občemu blagru. Nikdo naj ne misli, da se njega ne tiče. Le mnogo kapljic izvotka kamen!

Vaši očetje, bratje in možje so v vojni. Oni zastavljajo svojo kri za našo zmago. Žrtvujte se tudi Vi za domovino, za katero jemljejo naši junaški vojaki nase vsak dan tako velike žrtve.

Vsakdo deluj za varčnost z zalogami naših živil in si tako prizadevaj, da se izkaže vrednega velike dobe.

19. Sodelovanje učiteljstva v krušnih komisijah.

Vsled ukaza c. kr. deželnega predsedstva z dne 12. aprila 1915, št. 7196, si je smelo ljubljansko občinstvo v svrhu varčevanja z moko in kruhom od dne 25. aprila 1915 hruh in moko kupovati le še proti uradnim izkaznicam (krušnim kartam). Izkaznice (krušne karte) so izdajale posebne krušne komisije, katerih se je določilo za razne dele mesta devet, Vsled razpisa ces. kr. deželnega šolskega sveta z dne 12. aprila 1915, števil. 1761, oziroma vsled razpisa c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 15. aprila 1915, št. 545, se je c. kr. mestni šolski svet poslužil izgovorjene mu pravice in dal na razpolago mestnemu magistratu kot političnemu oblastvu mestne učitelje, da jih pokliče v omenjene krušne komisije.

Učitelji so v smislu § 9. ministrskega ukaza z dne 26. marca 1915, (št. 72 drž. zak.), prejemši svoje tozadevne dekrete, dragevolje fungirali kot člani krušnih komisij.

20. Spomenica o koleri,

ki jo je izdalo c. kr. ministrstvo notranjih zadev mes. oktobra 1914.

(Raspis mestnega magistrata z dne 3. novembra 1914, št. 20.331).

1. Kolera je prenosna bolezen. Nastane pa tedaj, ako se prenese takoiimenovani kolerov bacil iz ust v črevo. Na vsak način izvira okužba od človeka, ki jo izločuje s svojimi odpadki, zlasti s črevesnimi. To izločevanje se ne dogaja samo pri bolnih na koleri, nego tudi pri takih, ki so že ozdraveli, odnosno pri takih, ki so zdravi ostali (nosilci bacilov).

2. Povzročitelj kolere se toraj nahaja le v odpadkih, nikakor pa ne v izsopenem zraku, niti v potu. Vsled tega je nevarnost neposrednega prenosa kolere manjša, kakor pa pri marsikateri drugi kužni bolezni. Tudi strežba bolnim na koleri je brez nevarnosti, ako se čuvamo vsakršnega onečeenja z njihovimi odpadki (ne jejmo torej v bolnikovi sobi, niti ne pijmo in ne kadimo), oziroma, ako smo se onečedeli, naj sledi temeljito osnaženje in temeljita razkužba.

3. Poleg kolerovih odpadkov prihajajo — kar se prenašanja bolezni tiče — v poštev še po takih odpadkih onečedeni predmeti, ponajveč perilo, obleka, posoda in sploh vse, kar je v vsakdanji rabi, potem stranišča, onečiščena voda in onesnažena živila.

Nekateri posel, na primer pri plovbi na rekah, na splavih in v pristaniščih, kjer se pije onečiščena voda, takisto pri pericah, ki po neprevidnem prijemajo onesnaženo in še ne razkuženo perilo, je združen z znatno nevarnostjo okužbe po koleri.

4. Kolera se širi od kraja do kraja s prometom; prenos po zraku je nemogoč.

5. Strahu pred kolero ni treba bežati, nego vsakdo naj vztraja v običajnih svojih razmerah.

6. Najvažnejši predpisi za osebno varstvo so ti-le: Telesna snaznost. Po vsakršnjem onečeenju (zlasti na straniščih) si umij roke na vsak način pa pred jedjo.

Snaženje stanovanj, posebno kuhinje in stranišča (izganjanje muh itd.).

Uporaba nedvomno čiste vode za žejo in kuho (pitna voda naj se, če treba, prekuha).

Svariti je pred uživanjem pokvarjenih in težko prebavljivih živil, neprekuhanega mleka, prevelike množine sadja, solate, kumar itd., sploh pred nezmernostjo v jedi.

Škodljiv vpliv imajo tudi slaba stanovanja, nezadostna obleka, neredno življenje, napačna prehrana in sploh vsake vrste nezmernost, zlasti tudi pijančevanje.

Različna sredstva za varstvo in zdravljenje, ki se priporočajo pod imenom kolerovega žganja, kolerovih kapljic itd. so brez vsa-

kega pomena. Opojne pijače sploh ne obvarujejo, oziroma ne ozdravijo od kolere.

V zadnjem času se priporoča cepljenje proti koleri. Stvar zdravniška je, da presodi, ali naj se cepljenje izvrši, in kako naj se to zgodi.

7. Od okužbe do izbruha bolezni poteče pri koleri po navadi pol dneva do pet dni. Po preteku petih dni se izbruha bolezni ni več bati.

8. Najočividnejši bolezenski pojavi so v jasnih slučajih: močna brezbolestna driska (primerja se vodi, v kateri se je izpiral riž) in bljuvanje; poleg teh — često neznosna žeja, brezsečnost, boleči krči zlasti v mečah, hripav glas in izčrpanje moči.

Bolezen poteče časih tudi samo z znaki navadnega črevesnega katarja. Spoznanje kolere se v takih slučajih zasigura le s pomočjo bakteriološke preiskave.

9. V času, ko se širi kolera, pazimo na vsakršen, za obolenje sumljiv pojav.

V slehernem slučaju obolenja po koleri ali smrti vsled iste, ali če obstoja tudi le tozadeven sum, vposlati se mora zdravstvenim oblastim takoj zakonito predpisano naznanilo in to najkrajšim potom.

10. Bolni in za obolenje sumljivi se morajo od drugih oseb ločiti in je najbolje odposlati jih v bolnico.

11. Osebe, ki prihajajo iz krajev, okuženih po koleri, treba na kraju, kamor so bile dospele, pet dni zdravstveno-policijsko nadzorovati, ne da bi se jim omejevali osebni stiki ali da bi se osebno nadlegovale. Ako je nevarnost okužbe velika (zlasti pri takoimenovanih nositeljih bacilov), se zaukaže opazovanje v izolaciji.

12. Temeljito treba med boleznijo in po taisti razkuževati: odpadke bolnikov kakor tudi vse predmete, ki so bili, ali bi mogli biti onesnaženi od bolnika, n. pr. posteljno in telesno perilo, obleko, pitno posodo in posodo za kuho itd.

13. Javnemu zdravstvu treba v časih kolere posvečati posebno pozornost. Očiti zdravstveni nedostatki naj se odpravijo (pred vsem kar se tiče preskrbe z vodo in odstranjevanja odpadkov, istotako tudi nedostatki v prometu z živili, v nastanjevanju večjih množic (trum itd.).

V krajih, ki se ponašajo z dobrimi zdravstvenimi razmerami, ki so preskrbljeni z dobro pitno, oziroma užitno vodo in koder se pravilno odstranjujejo odpadki, se azijska kolera ne bo udomačila, odnosno, ako bi se tudi pojavila, se ji razširitev uspešno zabrani.

21. Cepljenje kôz za šolsko mladino.

(Razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 18. marca 1915, št. 426).

Št. 3704.

Razglas.

Z ozirom na pretečo nevarnost, da se zaneso k nam koze, opozarja Podpisani mestni magistrat, da je cepljenje proti kozam najuspešnejše

sredstvo zavarovanja proti tej bolezni, ter nujno vabi vse one, ki še niso bili cepljeni, in vse tiste, pri katerih je že poteklo 6 let po zadnjem cepjenju, da se sedaj dajo cepiti, oziroma nanovo cepiti proti kozam.

Javno, brezplačno cepljenje proti kozam pričelo se bode letos **12. aprila** in vršilo **vsak dan** (izvzemši nedelje) do **30. aprila** v Mestnem domu, in sicer **opoldne** in ob **3. uri popoldne**.

K temu cepljenju naj starši privedejo tudi otroke, ki še niso cepljeni, in one **šolske otroke**, ki sedaj nimajo šole in se v šoli ne morejo cepiti.

Posebna vabila k cepljenju se letos ne bodo dostavljala.

Mestni magistrat ljubljanski,

dne 6. aprila 1915.

22. Prostovoljni strelci.

Po deželi Kranjski nabirajo že dva meseca c. kr. prostovoljne strelce, ki bodo imeli nalogo, razbremeniti na mejah monarhije stoječe armade. S požrtvovalno domoljubnostjo se je odzvala pozivu na deželi že prav mnogoštevilno naša mladina, pa tudi starejši možje. V nekem političnem okraju, ki šteje okoli 30.000 prebivalcev, se je oglasilo nad 300 prostovoljcev vsake starosti. Tudi v Ljubljani se jih je nekaj priglasilo, toda njih število je, žal, zaostalo daleč za pričakovanjem. Ljubljana, glavno mesto dežele, pa ne sme zaostati za deželo, nego mora — kakor doslej še v vsakem slučaju — z najboljšim vzgledom prednjačiti vsem drugim občinam. S svojim vedenjem in s svojimi raznovrstnimi žrtvami je tekom vojne prav Ljubljana posvedočila, da je patriotično in za blagor domovine, naše slavne države, nad vse vneto središče naše Kranjske. Zato pozivljamo prebivalce naše bele Ljubljane, da mnogoštevilno pristopijo v vrsto c. kr. prostovoljnih strelcev ter s tem iznova izrazijo svoja znana avstrijskopatriotska čuvstva. Vsakdo, ki je dosegel 17. leto svoje starosti in se čuti sposobnega za vojno službo, je dobrodošel. Opozarjamo, da stoje c. kr. prostovoljni strelci pod upravo c. in kr. armade in pod poveljstvom c. in kr. častnikov. Priglase prostovoljcev sprejema mestni magistrat ljubljanski (vojaški urad v Mestnem domu) in pa višje vodstvo c. kr. prostovoljnih strelcev v stari domobranski vojašnici, I. nadstropje, vrata št. 64, kjer se dobe tudi natančnejša pojasnila.

V Ljubljani, dne 1. aprila 1915.

Župan :

dr. Ivan Tavčar l. r.

23. Draginjske doklade učiteljstvu.

(Razpis deželnega odbora z dne 12. maja 1915, št. 7841).

Deželni odbor je dovolil dejansko službojočemu ljudsko- in meščanskoškolskemu učiteljstvu in rodbinam v vojni službi nahajajočih se oženjenih učiteljev na Kranjskem zaradi velike draginje, ki je nastala vsled vojne, iz deželnih sredstev enkratne podpore, in sicer definitivnemu osobju v izmeri 80 K, provizornemu osobju pa v izmeri 60 K.

Deželni odbor je dalje dovolil oženjenim učiteljem, odnosno aktivnim učiteljicam-vdovam enkratne priboljške za nepreskrbljene zakonske otroke v starosti do 18 let, in sicer za vsakega po 15 K. Meseca avgusta 1915 je pa deželni odbor posplošil 25% draginjske doklade do preklica na vse tiste samske učitelje in učiteljice, ki dozdej teh doklad še niso imeli.

24. Italija je napovedala naši monarhiji vojno.

Cesar se obrača z očetovskim manifestom na svoje narode.

Njega c. in kr. Apostolsko Veličanstvo je najmilostiveje blagoizvolilo izdati sledeči Najvišji rokopis in manifest:

Ljubi grof Stürgkh!

Naročam Vam, da obče razglasite priloženi manifest Mojim narodom. Na Dunaju, 23. dne maja 1915.

Franc Jožef s. r.

Stürgkh s. r.

Mojim narodom!

Kralj italijanski Mi je napovedal vojno.

Zvestobo je prelomila kraljevina italijanska svojima zaveznikoma, kakor zgodovina ne pozna enakega.

Več nego trideset let je trajala zveza, v kateri je mogla Italija množiti svojo teritorijalno posest in se razcvitati, kakor nikdar ni slutila, tedaj Nas je Italija zapustila v uri nevarnosti in je z razvitimi zastavami prešla v tabor Naših sovražnikov.

Mi nismo ogrožali Italije, nismo kratili njenega ugleda, nismo se dotaknili njene časti in njenih interesov; vedno smo zvesto izpolnjevali Svoje zavezniške dolžnosti in smo ji nudili Svojo zaščito, ko je šla na bojišče.

Storili smo še več: Ko je začela Italija s svojim pohlepnim očesom gledati črez naše meje, smo bili odločeni za velike in bridke žrtve, za žrtve, ki so posebno bolele Naše očetovsko srce, samo da ohranimo zavezniško razmerje in mir.

Toda pohlepnost Italije, ki je mislila, da je treba izkoristiti trenutek, se ni dala potolažiti.

In tako se mora izpolniti usoda.

Mogočnemu sovražniku na severu so se Moje armade zmagoslavno upirale v desetmesečni gigantični borbi in v najzvestejšem sobojevništvu z vojskami Mojega presvetlega zaveznika.

Novi zavratni sovražnik na jugu jim ni nov nasprotnik.

Veliki spomini na Novaro, Mortaro, Kustoco in Vis, ki so ponos Moje mladosti, in duh Radeckega, nadvojvode Albrehta in Tegetthoffa, ki še živi v Moji vojni moči na kopnem in na morju, so mi poroki za to, da bomo tudi proti jugu uspešno branili mejo monarhije.

Pozdravljam Moje v boju izkušene zmagonosne čete. Zaupam njim in njihovim voditeljem! Zaupam Svojim narodom, kojih brezprimerni požrtvovalnosti gre Moja najiskrenejša očetovska zahvala.

Vsemogočnega pa prosim, da blagoslovi Naše zastave in vzame Našo pravično stvar v svoje milostno varstvo.

Na Dunaju, 23. dne maja 1915.

Franc Jožef s. r.

Stürgkh s. r.

25. Poziv za podpisovanje drugega vojnega posojila.

Skoro deset mesecev že vojujemo z neomajno vstrajnostjo in z dobrim uspehom vsiljeno težko borbo. Ko so bili krvavo odbiti trdovratni napadi v Karpatih in še bolj, ko so zvezne čete na vseh črtah zmagonosno napredovale, smo upravičeno že v najbližnji bodočnosti pričakovali plačilo zmagopolnega miru.

V tem odločilnem trenutku se je pridružil sovražnikom naš dose-danji zaveznik na jugu.

Najglobokejše ogorčenje preveva srce avstrijskih narodov in utrja našo nevpogljivo voljo, da dovojujemo to borbo do konca.

Postavljamo se v bran proti novemu sovražniku, prepojeni s skalno-trdnim zaupanjem v končno zmago naše dobre stvari in z neomejenim uverjenjem, da podlo izdajstvo in nizkotna pohlepnost nikdar ne moreta triumfirati nad narodom, ki v hudi stiski zavestno in mogočno izpolnuje svojo sveto dolžnost.

Premoč sovražnikov nas sili, da zastavimo vse svoje sile. Največjega pomena za uspeh vojne je, da se preskrbe financijelna sredstva. Nihče se ne sme odtegniti dolžnosti, da povodom vojnega posojila, ki se podpisuje do 29. majnika, izroči državi na razpolago vsa sredstva, ki jih ima. Kdor se tej dolžnosti odtegne, kdor ne prispeva primerno svojim močem, se pregreši napram interesom države; oškoduje pa tudi samega sebe, kajti bodoče blagostanje zavisi bistveno od uspeha vojne, torej tudi od financijelne vojne pripravljenosti; s tem, da se potom vojnega posojila zbirajo razpoložna denarna sredstva, se pa tudi tekom vojne naj-uspešneje ovire zmanjšanje kupne vrednosti denarja. Najobsežnejše olajšave in ugodnosti, posebno do 24. septembra podaljšani vplačilni roki, izredno ugodni pogoji pri podeljevanju posojil na obligacije v svrhu podpisovanja vojnega posojila in na vojne zakladnice same, dalje ugodna možnost, da se zastavijo hipotekarne terjatve pri blagajnici za vojna posojila, omogočajo vsakomur, da porabi svoj denar državi v prid, ne da bi bila ovirana potrebna razpoložnost denarja.

Izdajalski napad naših novih sovražnikov nas mora najti pripravljene za krvavo bran in nas mora mogočno izpodbuditi za povečani razmah sil v financijelnem in vojaškem oziru.

Obračam se še enkrat do celokupnega prebivalstva Kranjske z nujnim pozivom, da se vkljub naraslemu številu sovražnikov brez maloduš-

nosti in bojazni vdeleži podpisovanja drugega vojnega posojila, da njegov uspeh — kar je zanesljivo pričakovati — vsled nastopa Italije ne bo zmanjšan, temveč še bolje povečan, ter da se bo pokazal kot mogočna posvedočba neomajnega zaupanja vsega prebivalstva.

Vsak državljani mora brez izjeme do skrajne meje izpolniti svojo domovinsko dolžnost.

C. kr. deželni predsednik:

Baron Schwarz.

26. Pozdrav slavni armadi in hrabremu brodovju. Ponovitev prisege zvestobe in vdanosti našemu presvitlemu vladarju.

Pri seji občinskega sveta ljubljanskega, dne 27. maja 1915, je župan dr. Ivan Tavčar občinski svet tako-le nagovoril:

Slavni občinski svet!

Odkar smo zadnjič zborovali, pripetil se je na avstrijskem jugu dogodek, ki ga nikdo ni pričakoval in ki je prepomemben za kronovine, kjer prebiva slovenski narod. Kralj laški, ki je bil še pred malo časom naš zaveznik, napovedal je vojno presvitlemu našemu cesarju ter grozi z ognjem in mečem opustošiti lepo našo zemljo. Spominjaje se slavnih časov, ko so slovenski sinovi pri Novari in Kustoci zmagonosno prelivali kri za dom in cesarja, nam tudi v tem trenutku bojazen naših src ne pretresa. Če je Italija hotela imeti vojno, naj jo ima! Mi stalno zaupamo v moč starodavne svoje Avstrije! Zatorej danes s tega mesta pošiljam v Vašem in svojem imenu najiskrenejše pozdrave zmagoslavnim avstrijskim armadam na severu in na jugu ter viteškim njihovim voditeljem. Kakor na severu, bode tudi na jugu objemala zmaga črno-žolti prapor, ki ponosno vihra nasproti novemu sovražniku. Pozdrave pošiljamo tudi svojemu junaškemu brodovju, ki je pod spretnim vodstvom našega rojaka, admiralja Hausa, izvajalo prve uspehe na laškem ozemlju. Predvsem pa ponavljamo prisego zvestobe in vdanosti svojemu prevzvišenemu vladarju, ki je bil nam Slovencem vsikdar pravičen gospodar in ki tudi ne bode dopustil, da bi mu vedno zvesti slovenski narod utonil v morju nehvaležnega italijanstva. Mi smo si v polni zavesti, kaj pomenjajo ti težki dnevi za nas in za našo domovino. Vse svoje upe, vse svoje nade pa združujemo v klicu: Bog živi, Bog ohrani našega cesarja Frana Josipa I.! Slava! Slava! Slava! (Občinski svetniki zakličejo cesarju trikratni Slava!)

Gospoda vladnega zastopnika prosim, da potom visoke vlade sporoči naše pozdrave slavni armadi in hrabremu brodovju.

Predvsem pa prosim, da visoka vlada sporoči pred najvišji prestol ponovitev prisege zvestobe in vdanosti našemu presvitlemu vladarju.

Zastopnik vlade, vladni svetnik g. Kremenšek, obljubi, da bo o patrijotičnih izrazih občinskega sveta poročal na pristojnem mestu.

27. Škofovo pismo.

Duhovnikom in vsem vernikom je izdal presvetli knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič naslednje pismo:

Ravnokar čitam, da nam je Italija vojno napovedala. Naš cesar to napoved narodom naznanja. Zaupa na armado in na božjo pomoč.

V tem prevažnem hipu Vam in vernemu ljudstvu par besedi:

1. Pomnožimo presrčne in zaupne molitve k božjemu Srcu Jezusovemu in k naši materi Mariji, Pomočnici kristjanov, kakor jo ravno danes praznujemo. Župnije in dekanije naj v tem oziru odrede, kar se jim primerno zdi. Mogočna je skupna molitev, združena s sprejemom svetih zakramentov, doma ali na božjih potih. Posebno otroci naj molijo in pristopajo k mizi Gospodovi.

2. Glede prostovoljnih strelcev do sedaj nisem izpregovoril odločne besede. Danes pa vabim vse mladeniče, ki so za to klicani, naj pristopijo v krdelo prostovoljnih strelcev. Ako so strelci v vojaški obleki in pod vojaško komando, uživajo varstvo mednarodnega prava. Vojaške oblasti jih bodo uporabile za varihe po deželi, da bodo starejši mladeniči in možje mogli v bojno črto.

Za vas, dragi starši, je težka žrtev, v to privoliti. Toda kliče domovina, ki je v najhujši nevarnosti, kliče cesar, pa kliče tudi Bog. Italija je namreč napadla Avstrijo, ker je katoliška, ker je še edina močna obramba sv. Očeta in svete katoliške Cerkve. Zato jo hočejo uničiti prostozidarji, odpadniki od Boga in sovražniki Jezusovi. Zato, drage matere in očetje, prinesite Bogu še to žrtev in dovolite svojim mlajšim sinovom, da pristopijo prostovoljuim strelcem.

3. Za vojno posojilo dajte razpoložljivi denar. Le na to pazite, da ne propadejo nam potrebni zavodi in da ne propadejo kmetska posestva, ko bi se zavoljo terjatev morala prodati. To velja tudi o cerkvenem denarju, v kolikor se more z njim razpolagati.

4. Za delo na polju in na travnikih bo bolj težavno. Vendar pa bo dobra volja in ljubezen do bližnjega vse premagala. Kadar je sila, človek podela s posebno pridnostjo mnogo, mnogo več, kakor v navadnem času z navadnim trudom. Pa tudi naše žene in dekleta zmagajo moška dela. Poprijeli bodo tudi fantiči, stari 16, 15 let, in šlo bo. Dejanska ljubezen do bližnjega naj prevzame srca vseh.

5. Začetek vojske je napovedan ravno z današnjim dnem, ko obhajamo praznik Marije Pomočnice. To je spomin na večkratno izredno pomoč zoper nasprotnike krščanskega imena. Zaupajmo, trdno zaupajmo, da nam bo njena vsemogočna priprošnja izprosila slavnih in naglih zmag zoper one brezbožnike, ki so napovedali vojsko Avstriji, ki je katoliška!

Blagoslov Boga Očeta in Sina in sv. Duha naj pride nad Vas in naj ostane med Vami.

V Ljubljani, 24. majnika 1915.

† Anton Bonaventura,
škof.

28. Okrožnica vsem občinam na Kranjskem.

Desetmesečna vojska je zahtevala velike žrtve od vsega prebivalstva našega cesarstva. A do zadnjega časa je imela naša kranjska dežela vsaj to prednost, da so bila neposredna bojna polja daleč proč ob srbski in ruski meji. Tako smo zamogli kolikor toliko tudi v tej vojni dobi nadaljevati mirno delo na naši rodni grudi.

Ta položaj se je bistveno izpremenil, odkar je napadel naše cesarstvo verolomni Lah, naš dedni sovražnik.

Sedaj divja vojska ob naših bližnjih mejah in sovražnik želi udreti v našo milo ožjo domovino.

Toda še stojte na zvesti straži naše slavne, v desetmesečnih krvavih bojih utrjene armade. In četudi je premoč števila na strani sovražnika, ki nas je le v zavesti premoči zahrbtno napadel, je vendar trdno utemeljena nada, da se trume tega nasprotnika razbijejo ob naših železnih črtah, ravno tako, kakor so se razbile nepregledne ruske množice ob naši karpatski falangi. Saj imamo opraviti s tistim Lahom, ki je bil že od naših slavnih prednikov krvavo tepen pri Novari in Kustoci! Upati in pričakovati tedaj smemo, da nam sovražne čete ne uničijo polja, katera smo letos obdelali s takim trudom in da nam bo omogočeno, srečno spraviti sad znoja in žuljev.

V vsakem slučaju pa nam nalaga novi položaj nova bremena in nove dolžnosti.

V neposredni bližini bojne fronte, spada naša dežela sedaj v vojno ozemlje. To je združeno z marsikatero nepriliko za posameznika in cele občine.

To je treba potrpeti, v svesti, da vse velja enemu velikemu smotru: Odbiti zasedni napad dednega sovražnika od naše domovine.

V tem velikem zgodovinskem času, v katerem se gre za obstoj našega cesarstva, našega naroda — mora sleherni storiti, kar more, za splošni blagor.

Eni stojte v bojnih črtah in tvegajo kri in življenje za domovino.

Drugi opravljajo domača dela, skrbe za živež vseh in za prihodnost naroda.

Vsak po svoje skrbi za javni blagor. Vse pa mora prevevati zavest, da le po poti vsestranske požrtvovalnosti in solidarne skrbi za splošni blagor pridemo do zaželjene boljše bodočnosti.

Potrpiimo pogumno neprilike, ki so neizogibno združene z velikansko vojsko, koja so izzvali naši sovražniki in cinični pohlepnosti po tujem blagu. Pomislimo, kako junaško prenašajo vse bojne težave in nevarnosti naši vrli vojaki v bojni črti. Kaj je napram temu katerakoli žrtev in neprilika, ki jo prinaša usiljeno vojno stanje tudi nam, ki smo ostali doma!

V tem velikem času je sveta dolžnost slehernega, storiti kar more za javni blagor.

Sovražnik ljudstva in javni škodljivec je, kdor v tem času gleda samo nase, samo na svojo lastno korist; ravno tako tudi tisti, ki samo tarnata in toži in kritikuje ali pa ljudi bega, ne dela pa nič, da bi pomagal premagati težkoče sedanjega časa.

Danes le tisti kaj velja, ki ga dičijo moške kreposti: pogum, delavnost, požrtvovalnost. Teh lastnosti ni nikdar manjkalo v naši deželi, tudi zdaj ne. Mirnim, pogumnim srcem gledamo nevarnosti v oko, zaupajoč v Vsemogočnega, ki je gospodar naše usode.

In tako bomo prestali tudi to preskušnjo, vršec svoje dolžnosti, potrpeč vse neprilike, goječ v zvestih srcih vdanost in ljubezen do našega presvetlega vladarja in do rodne naše mile zemlje in združivši vse svoje moči v bratski medsebojni ljubezni po geslu: Vsi za enega in eden za vse!

Deželni odbor kranjski.

V Ljubljani, dne 4. junija 1915.

Deželni glavar:

Šušteršič l. r.

29. Patriotsko nabiranje kovin za vojno!

Pod pokroviteljstvom Nj. ekselence c. in kr. vojnega ministra fcg. Aleksandra viteza Krobatina.

Prebivalstvu!

Pomagajte, da zmagamo!

Nabirajte in darujte kovine

Baker, rdeča litina, bron, med, nikelj, kositer, cink in aluminij, vseeno v kateri obliki, imajo svoj pomen v vojskovanju in izpolnjujejo važen namen, ako se nabirajo in dadó na razpolaganje vojni upravi. Darujte te kovine, kolikor jih le morete pogrešati. Toda darujte le te kovine. Ne darujte železa, ne jekla, ne pločevinskih predmetov! V vsakem gospodarstvu, na vsakem podstrešju, v vsaki kleti, v vsaki prodajalnici, v vsaki delavnici je nekaj kovinskih predmetov, ki jih lahko pogrešate. Imejte jih pripravljene in dajte jih učencem, ki pridejo k Vam nabirat. Nikdo naj ne misli, da je njegov dar premajhen! Vaše darove kovin dobi vojno ministrstvo! Denarno vrednost kovin dobi vojni oskrbovalni urad za mile darove vojakom v vojni, za ustanovitev invalidnic. Sovražne mornarice nam hočejo zabraniti dovoz kovin in spraviti vojno upravo v zadrego. Prebivalstvo pa pokaže sovražnemu inozemstvu, da je njegova ljubezen do domovine podobna neizčrpnemu rudniku in da pomaga ostriti meč, s katerim se naj izsili mir.

Častno predsedništvo:

General pehote Friderik baron Georgi,

c. kr. minister za deželno bran.

Osrednje vodstvo.

Krajno vodstvo.

Tudi mladina I. mestne šole se je v velikem številu odzvala temu vabilu ter nabirala kovine.

30. Prošnja procesija za zmago.

Tako veličastne, tako množične procesije še ni bilo v Ljubljani, kakor je bila dne 13. junija 1915 prošnja procesija za zmago avstrijskega orožja, ki jo je vodil prevzvišeni gospod knezoškof **dr. Anton Bonaventura Jeglič**. Lahko trdimo, da se je udeležilo te procesije najmanj deset tisoč ljudi: imenitne gospé in gospodje, priproste žene in možje, moška in ženska mladina. Procesija, pri kateri so nosili štirje možje podobo Žalostne Matere Božje iz cerkve sv. Florijana, se je pomikala iz cerkve sv. Jakoba po Starem in Glavnem trgu, po Vodnikovem trgu, čez Jubilejni most, po Sv. Petra cesti, skozi Wolfove ulice na Kongresni trg pred Nunsko cerkev in od tu po končanem cerkvenem opravilu po Vegovi ulici, Emonski in Cojzovi cesti zopet pred cerkev sv. Jakoba, kjer so udeležniki prejeli blagoslov z Najsvetejšim. Na to se je procesija razšla. Poleg stolne in druge duhovščine so se udeležili procesije zastopniki vojaških oblastev, gospod deželni predsednik Teodor baron Schwarz z uradništvom c. kr. deželne vlade, zastopniki deželnega odbora, gospod župan ljubljanski dr. Ivan Tavčar z občinskimi svétniki, gospod predsednik trgovske in obrtne zbornice Ivan Knez z zborničnimi svétniki, mestni šolski voditelji in voditeljice, mestni učitelji in učiteljice in mnogobrojna šolska mladina. —

Vsled odredbe knezoškofijskega ordinarijata je bila potresna procesija na Veliko nedeljo leta 1915 hkrati tudi prošnja procesija za hiter in srečen izid sedanje svetovne vojne ter dosego miru v čast in blagor naše ljubljene Avstrije.

31.

1914 — 28. juni — 1915.

Dne 28. junija 1915. l. je minulo eno leto, odkar je nadvojvoda-prestolonaslednik Franc Ferdinand z blago svojo soprogo Zofijo Hohenberško umrl mučeniške smrti za Avstrijo, ki jo je hotel napraviti vsem národom pravično in zadovoljno. Črne zastave so zaplapolale ta dan po širni avstro-ogrski monarhiji in globoka žalost se je polotila vseh avstro-ogrskih državljanov. Umorili so ga, ker je hotel osrečiti svoje národe in jih storiti nepremagljive. Ž njim je padla tudi nedolžna žrtev, — **mati** — vojvodinja Hohenberška. Zvesto in prisrčno združena kakor v življenju, sta skupaj umrla kot mučenca za domovino, zato pa ostaneta v srcih vseh avstro-ogrskih državljanov nepozabljena na vekov veke. Svetel ostane spomin na obe žrtvi, zapisan bo pa tudi v avstrijski zgodovini na vekov veke nesrečni dan 28. junija l. 1914, ki je bil neposredni povod za svetovno vojno, ki je rodila toliko gorjá, toliko solz.

32. Patriotična zbirka kovin in kuhinjskih možnarjev.

Našemu prebivalstvu!

Pomagajte dobiti vojno!

Zbirajte in darujte mesingaste kuhinjske možnarje!

Sramotni načrt naših sovražnikov, nas ovirati pri nadaljevanju nam vsiljene vojne in njih poraženju s tem, da nam odrežejo dovoz kovin, se mora preprečiti.

Darujte vse mesingaste kuhinjske možnarje zbirki kovin za vojno!

† Prestolonaslednik Franc Ferdinand s svojo rodovino.

Dajte jih učencem, ki pridejo k Vam nabirat!

Kdor daruje zbirki vojnih kovin mesingast kuhinjski možnar, dobi zato železnega!

Učenci bodo poprašali po vseh hišah po mesingastih kuhinjskih možnarjih. Potem bo vojaška uprava poslala na vse občine potrebno število železnih kuhinjskih možnarjev. Učenci bodo nato prišli po darovane mesingaste možnarje in bodo obenem prinesli darovalcem nove železne.

Kdor daruje mesingast kuhinjski možnar, pomaga premagati naše sovražnike.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

Ljubljana, dne 23. julija 1915.

Z ozirom na ta oklic c. kr. deželne vlade je povabilo šolsko vodstvo razrednike IV., V. in VI. razreda k izredni konferenci, pri kateri se je skiepalo, kako naj se izvede ta pomožna akcija. Šolski okoliš I. mestne šole se je razdelil v štiri dele. Za vsak del so se določili po trije učenci, ki so pod nadzorstvom svojih razrednikov in po navodilu šolskega vodstva hodili od hiše do hiše in od stranke do stranke ter zabilježevali v poseben zaznamek imena darovalcev mesingastih kuhinjskih možnarjev v zameno za železne možnarje. Odzvalo se je 39 strank, ki so darovale 41 možnarjev in velik zaboj drugih mesingastih predmetov.

33. Prestolonaslednik nadvojvoda Karel Franc Jožef na bojišču.

Njegova c. in kr. Visokost prevzvišeni gospod nadvojvoda Karel Franc Jožef si je ogledal od 10. do 30. junija čete na jugozahodu. Prestolonaslednik je obiskal predvsem Pulj, kjer si je Njegova c. in kr. Visokost ogledala tiste ladje naše vojne mornarice, ki so se v bojih z Italijo posebno odlikovale. Nadalje je Njegova c. in kr. Visokost obiskala tiste naše čete, ki se nahajajo v Istri, na Primorskem, Kranjskem, Koroškem in na Tirolskem. Povsod se je gospod nadvojvoda prepričal o bojaželjnosti, strogi disciplini in o junaštvu naših čet. Prestolonasledniku se je tudi opetovano nudila prilika, da je pripel odlikovanja na prsi zaslužnih častnikov in vojakov. Na celi bojni črti spremljan po navdušenju armade in prebivalstva, je došel gospod nadvojvoda 28. junija v Hall, kamor je došla tudi Njena Visokost prevzvišena gospa nadvojvodinja Cita z Dunaja na spominsko slavlje rajnega nadvojvode Franca Ferdinanda in njegove soproge vojvodinje Hohenberg. Po slavnosti se je peljala najvišja gospoda, po prebivalstvu veselo pozdravljena, z avtomobilom v Inomost, odkoder se je Njena c. in kr. Visokost nadvojvodinja Cita odpeljala z dvornim posebnim vlakom na Dunaj nazaj, medtem ko je Njegova ces. in kr. Visokost nadvojvoda Karel Franc Jožef nadaljeval potovanje z avtomobilom ob južnozahodni tirolski bojni črti. Zelo zadovoljen in z najboljšimi vtisi se je vrnil prestolonaslednik 30. junija na Dunaj nazaj, da poroča o tem, kar je videl, Njegovemu Veličanstvu.

V sredo, dne 18. junija, zjutraj je došel Njeg. cesarska Visokost naš prestolonaslednik na Vipavsko. Med naše hrabre čete je prišel, da bi pregledal njih vrste, da bi jim pokazal, kako malo se jim je še treba bati zavrattnega sovražnika v Italiji. V Rihenbergu ga je pozdravil v imenu Goriške namestniški svetnik Rebek. Živo se je zanimal za našo lepo Gorico ter za usodo našega prebivalstva. Ljudstvo je mirno in nerazburjeno, mu je odgovoril namestniški svetnik, kar je prestolonaslednika zelo veselilo. Domačega župnika Strancarja je natančno izpraševal o naših vipavskih razmerah sedaj v vojskinem času, o načinu, kako se ljudstvo preživlja, o vinski letini itd. Z županom je govoril v češkem jeziku, ki

ga zna izborni. Ljudstvo je bilo kar očarano o prijaznosti in ljubkosti, s katero se je prestolonaslednik med njimi pokazal. Globoko ginjeni so bili vsi, ko so videli, kako prijazno je nagovoril prestolonaslednik one vojake, ki so bili v njegovi navzočnosti radi izkazane hrabrosti v prejšnjih bojih odlikovani. Dal je vsakega k sebi poklicati in mu častital k odlikovanju. Ob devetih se je prestolonaslednik odpeljal proti Šenpetru. Bilo je slišati od Brd pokanje topov, prestolonaslednik pa sredi vojaštva in našega ljudstva, ki mu je vdano iz celega srca in pripravljeno za cesarja in dom vse žrtvovati.

Prestolonaslednik nadvojvoda Karel Franc Jožef je obiskal od 19. do 26. julija po naročilu Njegovega Veličanstva naše čete ob Zlati Lipi. Potoval je na bojno črto čez Ogrsko in čez Stryj in si je ogledal vse dele naših čet, ki se nahajajo med Dunajcem in Dnjestrom. Prepričal se je o izbornem stanju čet in o njih zelo ugodnem taktičnem položaju. Ponovno se mu je tudi nudila prilika, da si je ogledal lastna in sovražna bojišča zadnjih bojev. Po temeljitem razgovoru z vojskovodji naših čet se je vrnila Njegova c. in kr. Visokost v stan armadnega višjega poveljstva nazaj in je došel 27. julija na Dunaj, da poroča cesarju.

Dne 31. avgusta in 1. septembra je pa inspiciral prestolonaslednik general nadvojvoda Karel Franc Jožef one rusko-poljske okraje, ki se nahajajo pod našo vojno upravo. Podal se je preko Radoma in Nove Aleksandrije v Ivangorod, kjer si je ogledal trdnjavo. Od tam je dospel v Lublin in na to v Kielce, kjer se je obširno informiral o položaju zavojevanega ozemlja in ukrepil naše uprave, zlasti o raznih pomožnih akcijah za ubogo prebivalstvo. Jako zadovoljen se je vrnil prestolonaslednik na Dunaj, da poroča cesarju.

34. Ob obletnici svetovne vojne.

Od začetka svetovne vojske, ki je stopila dne 28. julija 1915 v drugo leto, se je izvršilo 21 vojnih napovedi, in sicer je napovedala vojno dne: 28. julija 1914 Avstrija Srbiji. 1. avgusta Nemčija Rusiji. 3. avgusta Nemčija Francoski. 3. avgusta Nemčija Belgiji. 4. avgusta Angleška Nemčiji. 5. avgusta Avstrija Rusiji. 6. avgusta Srbija Nemčiji. 11. avgusta Črnagora Avstriji. 11. avgusta Črnagora Nemčiji. 11. avgusta Francoska Avstriji. 13. avgusta Angleška Avstriji. 23. avgusta Japonska Nemčiji. 25. avg. Avstrija Japonski. 28. avgusta Avstrija Belgiji. 2. novembra Rusija Turčiji. 5. novembra Francoska Turčiji. 5. novembra Angleška Turčiji. 7. novembra Belgija Turčiji. 7. novembra Srbija Turčiji. 23. maja 1915 Italija Avstriji. 21. avgusta Italija Turčiji.

Ker je na strani naših sovražnikov osem držav, bi moralo biti pravzaprav 24 vojnih napovedi. Manjkajo tedaj tri, in sicer še ni Italija napovedala vojske Nemčiji; nadalje sta Črnagora in Japonska napovedali vojsko samo Avstriji in Nemčiji, ne pa tudi Turčiji.

35. Naši kranjski junaki.

Deželni predsednik ekscelenca baron Schwarz je prejel sledeče pismo:

Vaša ekscelenca!

Velespoštovani gospod deželni predsednik!

Pred enim letom sem imel čast in srečo popeljati proti sovražniku slave bogati pešpolk vitez Milde št. 17., ki se popolnjuje s hrabrimi sinovi vaši ekscelenci kot deželnemu šefu poverjene lepe kronovine kranjske in pri lastnem opazovanju sem videl, s kako občudovanja vredno smelostjo in vztrajnostjo so se borili njegovi oficirji in njegovi vrli vojaki.

Naj mi bo kot takratnemu zapovedniku danes, povodom obletnice mobilizacije, dovoljeno zagotoviti Vašo ekscelenco, da je vsa Avstrija, pred vsem pa vojvodina kranjska lahko ponosna na svoje sinove, ki so v smislu 240letne tradicije po sijajnih vzgledih svojih prednikov v dvanajstmesečnem bojevanju s hrabrim sovražnikom v podedovani zvestobi do cesarja in države doprinesli brezprimerna junaštva in pripomogli k sijajnim zmagam, ki so osvobodile našo domovino iz težkih težav.

Čast spominu vseh vojakov, ki so za to vzvišeno nalogo padli na bojiščih!

Sprejmi Vaša ekscelenca izraz najodličnejšega spoštovanja, s katerim beleži

Vaši ekscelenci najudanejši

Adolf baron Stillfried l. r.

polkovnik.

Jedrzejów, dne 26. julija 1915.

* * *

Deželni glavar dr. Ivan Šusteršič je prejel sledeče pismo:

„Kot nekdanjega poveljnika junaškega kranjskega pehotnega polka, vitez Milde šte. 17, me žene srce, da ob obletnici izvršene mobilizacije izrazim svoje odkritosrčno občudovanje številnih junaških činov hrabrih sinov prelepe vojvodine Kranjske v teh že leto dni trajajočih hudih in velikanskih bojih zoper enakovrstnega nasprotnika in čestitam deželi, katere sinovi so se, zvesti prestolu in domovini, v neomajljivi hrabrosti bojevali, krvaveli in sodelovali pri prekrasnih zmagah v čast in slavo naše armade, ki nikdar ne pozabi teh sinov. Da sem ob začetku vojne stal na čelu temu krasnemu, od nekdanj preizkušenemu polku in ga vodil proti sovražniku, to mi je najlepši, najnepozabljivejši spomin, in moje želje in molitve bodo spremljale polk do konca mojega življenja.“

Deželni odbor je vzel v seji dne 30. julija 1915 to pohvalo kranjskih junakov s patrijotičnim zadoščanjem na znanje in pooblastil deželnega glavarja, da polkovnika v imenu dežele Kranjske spoštljivo pozdravi in

mu odkritosrčno častita k sijajnim uspehom polka, ki se je izvežbal in zadobil zmagovalno silo pod njegovim izvrstnim vodstvom in imel vrh tega srečo, da ga je peljal pred sovražnika imenovani polkovnik.

* * *

Župan dr. Ivan Tavčar je prejel od prejšnjega poveljnika našega domačega pešpolka št. 17, polkovnika Adolfa barona Stillfrieda, ki je sedaj c. in kr. okrajni poveljnik v Jedrzejówu v nekdanji ruski Poljski, sledeče pismo:

„Minilo je leto dni, odkar ste bili priča slovesne prisege, ki jo je položil v ljubljanskem dopolnilnem okraju mobilizirani pešpolk viteza pl. Mildeja št. 17. Naj mi bo dovoljeno danes — dasi žalibog ne stojim več na čeu tega slave bogatega polka, a sem vendar z vsem svojim čustvo vanjem in s svojimi najbolj vročimi željami neprestano pri njem — da Vas, visokospoštovani gospod župan, zagotovim, da si je in ostane vsak mož domačega polka v vsaki uri v mnogoštevilnih bitkah in spopadih neomajno svest ne le svoje prisege, nego da izvršuje po vzgledu svojih pogumnih, hrabrih častnikov junaštva ter vzgleda požrtvovalnosti in vztrajnosti, ki so v zgodovini tega polka brez primere. Število junakov, ki so krvaveli in izdihnili na polju slave za dom in cesarja ter stotera odlikovanja častnikov in moštva za hrabro vedenje pred sovražnikom dokazujejo to. Če je danes po preteku leta zmaga na naši strani ter je sovražnik pregnan iz države, potem ima slavni domači ljubljanski polk št. 17. svoj pošten delež pri rešitvi domovine!“

O našem domačem domobranskem polku šte. 27 prejel je gospod župan dr. Ivan Tavčar sledeče pismo:

Vojni poštni urad 48.

Dne 12. avgusta 1915.

Vaše Preblagorodje!

Visokospoštovani gospod župan!

Že pozimi sem v Karpatih poveljeval ljubljanskemu domobranskemu domačemu polku ter ga vodim zdaj zopet mesec dni.

Zvesto, vstrajno, pogumno in neumorno se je bojeval ta polk vsekdar in poln navdušenja sledi zmagovitemu črnožoltemu praporju z dvojnim orlom, čegar peroti ščitijo različne narodnosti naše drage velike domovine. Mi tekmujeemo z drugimi domačimi polki, tako da sinovi Ljubljane in Kranjske ne zaostajajo ter je naš Najmilostnejši cesar in Najvišji poveljnik z nami zadovoljen.

S ponosom in radostjo se počaščam poročati, da je ljubljanski domobranski polk št. 27 dne 9. t. m. pri nekem naskoku — ki ga je gospod divizionar v svojem dnevnem povelju kot strumnega („schneidig“) posebno pohvalno priznal — vrgel nasprotnika nazaj in skoraj brez izgub vplnil 6 sovražnih častnikov, 580 mož, 1 strojno puško ter drugi vojni

materijal. Zopet list v vencu slave, ki mu bodo — o tem sem prepričan — kmalu sledili drugi!

Mi pozdravljamo mesto, čegar ime nosimo.

Z najodličnejšim velespoštovanjem sem Vašemu Preblagorodju najvdanejši

Kutschera I. r.

podpolkovnik.

* * *

Besede najpoklicanejšega moža, hrabrega zapovednika našega domačega alpskega polka, ki je pri neštetih prilikah spoznal in vzljubil naše ljube domače fante, bodo izzvale v najširši naši javnosti radosten odmev. Ljubljana, kranjska dežela, sta ponosni na svoje junake. Slava našim ljubljanskim alpincem!

Naš vojak pa res zasluži v polni meri tako pohvalo. Pred letom je poklical sivolasi naš vladar naše fante v boj. S kakim navdušenjem in s kakim samozatajevanjem so hiteli pod zastave naši fantje in možje. S kakim junaštvom in s kako požrtvovalnostjo prenašajo vse gorje in vse bridkosti dolgotrajne vojske. Vse se čudi nenavadni hrabrosti naših vojakov.

Naš slovenski vojak se složno bori danes z drugorodnimi vojaki avstrijske armade, da se utrdi prestol sivolasega našega vladarja, da se reši naša očetnjava pretečih nevarnosti in pogubnih sovražnih nakan. Mi pa smo združeni v duhu z vrlimi našimi junaki, pa prosimo Vsegamogočnega, naj podeli zmago njihovemu orožju. Preveva nas vse duh sloge in edinosti, kakor tako lepo pravi naša večnolepa cesarska pesem:

Trdno dajmo se skleniti:
sloga pravo moč rodi;
vse lahko nam bo storiti,
ako združimo moči.
Brate vodi vez edina
nas do cilja enega:
Živi cesar, domovina,
večna bode Avstrija!

36. Sodelovanje učiteljstva pri zabijanju žeblicev v „Brambni ščit v železju“.

Kakor že povedano, je postavila mestna občina ljubljanska povodom proslave rojstne 85letnice Njegovega Veličanstva, presvetlega cesarja Franca Jožefa I., dne 18. avgusta 1915, v podporo osirotelim otrokom in zapuščenim vdovam v vojni padlih vojakov „Brambni ščit v železju“. V ta ščit so zabijali meščani žeblice. To zabijanje je pa trajalo več tednov in sicer se je vršilo pod nadzorstvom od gospoda župana določenih mestnih učiteljev in učiteljic. Za I. mestno šolo sta opravljala to častno službo učitelj Karel Wider in Jos. Ambrožič, za III. mestno šolo pa učitelj Andrej Rapè. Tema dvema sta pomagali učiteljici Maroltova in Zupanova ter učiteljska kandidatka Rapètova.

37. Cesarjeva 85-letnica.

Dne 18. avgusta 1915 je dopolnil naš cesar 85. leto. Vsi avstrijski národi, dežele, mesta, trgi in vasi, so se že dlje časa pripravljale in kar tekmovala med sabo, kako bi lepše in dostojneje proslavile ta srečni in veseli dogodek v naši vladajoči hiši. Tudi slovenski národ, naša dežela in ž njo nje prestolnica — bela Ljubljana — je storila vse predpriprave, da se čim častneje proslavi ta redki patrijotiški praznik. V dosego tega namena je izdal župan ljubljanski ta-le oklic:

Someščani!

Letošnji praznik rojstnega dne Njegovega Veličanstva, našega pre-svetlega vladarja, bo pomemben kakor še nikdar.

Nad leto dni pljuskajo ob Njegov visoki prestol srditi valovi sovraž-nih sil, toda danes stoji ta prestol trdneje nego kdaj. In to po zaslugi junaških Njegovih armad, v katerih so združeni v otroški hvaležnosti in bratski vzajemnosti vsi Njegovi národi. Zakaj vsem je že dolgih 67 let enako skrben in ljubeč Oče in vsi mu tudi danes z nepopisnim navdušenjem prisegajo vnovič neomajljivo zvestobo.

Na bojnih poljanah bo v sredo dne 18. t. m. gromko odmevala ta prisega v sovražne jarke, mi pa, ki smo smeli ostati na svojih domovih, okrasimo v viden znak ponovljene prisega te domove s cesarskimi, deželnimi in mestnimi zastavami. V znak državljanske zvestobe, deželanske in meščanske hvaležnosti. Od prve palače, pa do zadnje koč!

Na predvečer praznika bodo mestna poslopja tudi slavnostno raz-svetljena. Kdor lahko zmore, naj tudi razsvetli; preobčutne gmotne žrtve prebivalstva v to svrhu bi pa prav gotovo ne odgovarjale intencijam Pre-svetlega slavljenca.

V Ljubljani, dne 14. avgusta 1915.

Župan:

Dr. Ivan Tavčar.

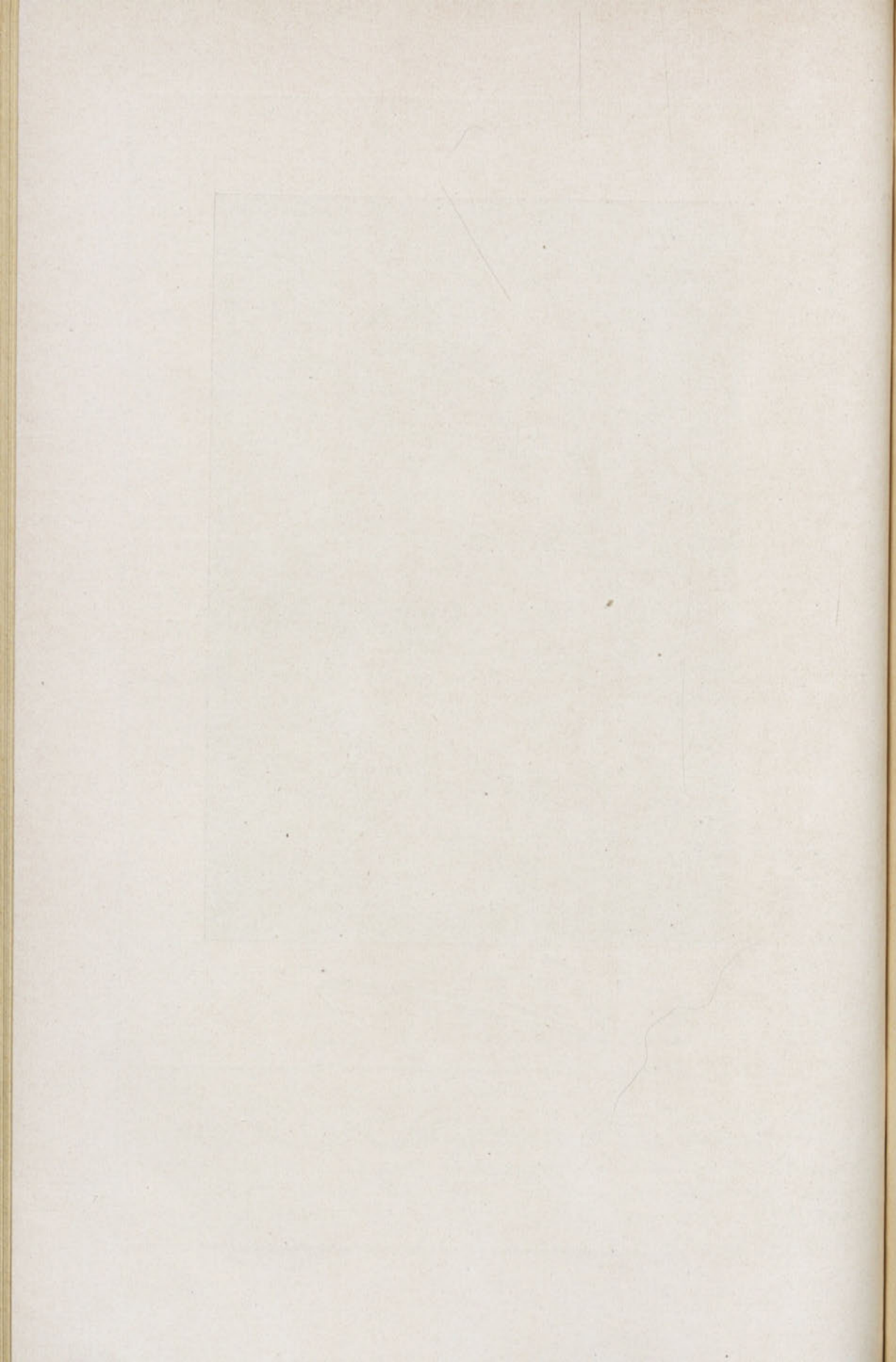
In res še nikdar ni Ljubljana s tolikim ponosom in tako veličastno praznovala cesarjevega rojstnega dne, kakor letos — sredi svetovne vojne. Ne le, da je bogato okrasila svoje hiše z zastavami, tudi mnoga privatna stanovanja so bila okrašena z zelenjem in drugimi dekoracijami; posebno krasne skupine zelenja s cesarjevimi kipi so bile skoro v vseh trgovskih izložbah, v izložbah denarnih zavodov itd. Ves Grad je žarel v stoterih lučicah, na strani proti severu pa so se svetile velike črke cesarjevega imena. Deželni dvorec ves v belo-modro-rdečih lučicah, magistrat in druga javna poslopja so bila bajno razsvetljena.

Tudi tja ven v nočno samoto pri Sv. Križu so odmevali zvoki ve-selih koračnic, klici oduševljenja in radostni šum prazničnega večera. Grob pri grobu se dviga tam, kjer počivajo oni, ki so izkazali ljubljenu cesarju svojo zvestobo in ljubezen s svojo junaško smrtjo. Tudi teh ju-nakov tiho domovje se je udeležilo cesarjeve proslave. Zvesto tovarištvo jim je prižgalo lučice na grobovih in mirno ter jasno so se dvigali pla-

Francis Joseph

Njegovo Veličanstvo cesar Franc Jožef I. ob rojstni
85letnici, l. 1915.

menčki sveč v tiho noč — krasni simboli velike ljubezni do domovine, ki se oglašča še iz grobov. Nepopisno ginljiva je bila slika groblja junakov, nad katerim se je razlivala milina gorečih sveč . . .

Najlepše pa je bilo v parku na Slovenskem trgu. Tu stoji spomenik iz belega marmorja, doprsni kip našega cesarja. Zelenje okoli v polukrogu, rdeče rože, v ozadju drevje, ob strani dve drevesnici. Priprost spomenik ali toliko pomemben v današnjih časih. Mesto je ponosno, da ga ima, in kdor gre tam mimo po lepem Slovenskem trgu, postoji in se ozre gor v prijazno lice našega vladarja in tisoč misli mu vzroji po glavi, končujoče vse v želji: srečno naj bo naše orožje, zmaga mora biti naša . . . Pred tem spomenikom se je izvršila ljubkosrčna manifestacija, katero je aranžirala gospa županja Franja dr. Tavčarjeva. Dekleta iz Mladike, iz liceja in narodne dame so prihajale proti pol 8. uri pred spomenik, videlo se je cvetje, dva mestna slugi sta prinesla zelen venec, povit s slovenskimi barvami in črno-žoltimi trakovi, ki ga je poklonilo mesto, in ga položila na levo stran spomenika; nastopil je mrak. Kar se razsvetli vse okoli spomenika, ob drevju, zadej, ob strani, ob rdečih rožah, gori v ozadju nad častitljivo glavo cesarja šesterorogata zvezda, vse v blestečih žarnicah, iz sodnijske palače na nasprotni strani ceste pa sta sipala tudi sem na spomenik dva žarometa.

Kakor venec so obdale mladenke cesarjev spomenik, venec tako ljubke mladinske krasote, da se nam je zdelo, zdaj pa zdaj se mora tudi resno — prijazno mramornato lice častitljivega starčka, ki tako zelo ljubi mladino, dobrotljivo nasmehniti . . . Iz kroga svojih vrstic so stopile tri belo oblečene deklice s šopki in venci, in ena izmed njih — Minka Hudalesova — je prednašala s toplim in iskrenim patosom naslednjo, od učiteljice v „Mladiki“, gospodične Marije Grošljeve, zloženo pesem:

Presvetli cesar, blagi oče,
Poglej pred sabo deco zbrano,
Slovensko deco, Tebi vdano,
Da proslavi Ti rojstva dan.

Ta dan ni zate dan radosti,
Da, žalosti je in bridkosti:
Povsod sovrag . . .
Ne veže skupnost jih imena,
Krví ne skupnost, ne plemena.
Le divji srd jih brati vse.
Grme pod jasni svod topovi
In rušijo se nam domovi:
A kaj zato?
Vojaki, Tvoj zaklad najdražji,
Stoje in čujejo na straži
Za Te, za nas.
Krepi se v boju moč in sila,
Močnejša Avstrija boš vzknila,
Ko pride dan.

Presvitli cesar, blagi oče,
Poglej pred sabo deco zbrano:
Slovensko deco, Tebi vdano,
Ki Ti prinaša skromen dar:
To naše je srce slovensko,
Do smrti zvesto Ti vsekdar!

Pesem je globoko vplivala na navzoče in marsikatero oko je postalo rosno . . .

Na to so položile deklice vence in šopke s slovenskimi in črno-žoltimi trakovi pred spomenik . . . v krogu pa je iz nežnih dekliških grl prikipela večnokrasna :

Bog ohrani, Bog obvari,
nam Cesarja, Avstrijo!
Modro da nam gospodari
s svete vere pomočjo!
Branimo mu krono dedno
zoper vse sovražnike:
**S Habsburškim bo tronom vedno
sreča trdna Avstrije.**

VII. Zgodovinski in statistični podatki o I. mestni deški ljudski šoli.¹

Sestavil šolski vodja.

I. Ustanovitev in razširjanje šole.

1. **Paralelka c. kr. normalke**, ustanovljena leta 1852. Nastanjena v bivšem licealnem poslopju. Učitelj (šolski pomočnik): Ivan Zorin (1852 do 1855).

2. **Enorazrednica (1855—1857)** je nastala iz paralelke k c. kr. normalki. Ustanovljena je bila z razpisom c. kr. namestništva z dne 1. sept. 1855, št. 15.984. Nastanjena je bila v 2. nadstropju magistratnega poslopja. Učitelj: Ivan Zorin (1855—1861).

3. **Dvorazrednica (1857—1858)**. Razpis c. kr. deželne vlade z dne 28. avgusta 1857, št. 15.481. Nastanjena v deželnem redutnem poslopju na Sv. Jakoba trgu, kjer stoji danes mestna dekliška šola.

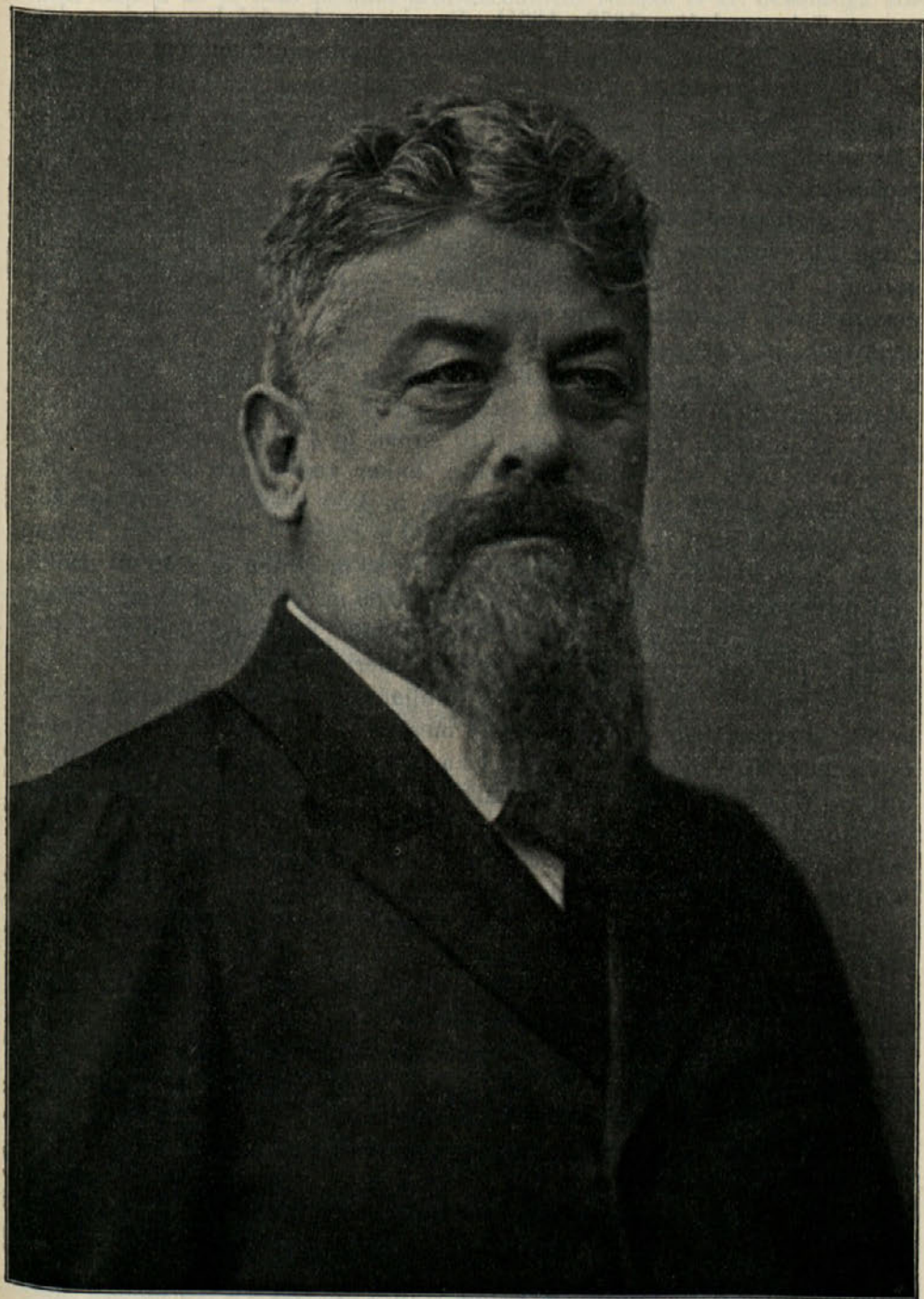
¹ Viri. 1. „Schul-Chronik. — Šolska kronika“. Spisala A. Praprotnik in Jakob Dimnik.

2. Letno poročilo l. 1865. A. Praprotnik: „Zur Gründung der städtischen Knabenhauptschule zu St. Jakob in Laibach“.

3. Poročilo o javnih in privatnih ljudskih šolah l. 1889/90. Evgen Lah: „Zgodovina in statistični pregled ljubljanskih ljudskih šol“.

4. Poročilo o mestnih ljudskih šolah l. 1905/6. Jakob Dimnik: „Petdesetletni jubilej I. mestne deške ljudske šole“.

5. Izvestje I. mestne 5razredne deške ljudske šole l. 1910/11. Jakob Dimnik: „Zgodovinski podatki o I. mestni deški ljudski šoli“.

Dr. Ivan Tavčar, župan in deželni poslanec ljubljanski, predsednik c. kr.
mestnega šolskega sveta itd.

4. **Trirazrednica (1858—1861).** Razpis ces. kr. deželne vlade z dne 28. oktobra 1858, št. 20.624. Nastanjena v deželnem redutnem poslopju.

5. **Štirirazrednica (1861—1875).** Nastanjena v deželnem redutnem poslopju; otvorjena 1. oktobra 1861 vsled odredbe c. kr. deželne vlade. Glasom sklepa občinskega sveta z dne 21. maja 1875 se je preselila šola z učiteljstvom v licealno poslopje.

6. **Petrazrednica (1875—1912).** Razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 23. decembra 1875, št. 233. Nastanjena do leta 1889 v licealnem poslopju. Dne 3., 4. in 5. oktobra 1889 se je pa preselila šola v lastno, novozgrajeno poslopje v Komenskega ulici št. 19. Novo poslopje ima 11 učnih sob, ki meri vsaka 334·37 m³ ter ima prostora za 60 učencev. Telovalnica je 5·30 m visoka, 15·60 m dolga in 9·70 m široka. Voditeljeva pisarna je 6·50 m dolga, 4·20 m široka in 4·30 m visoka. Garderobnih sob je 10, ki je vsaka 6·50 m dolga, 2·10 široka in 4·30 m visoka. Zbornica in soba za učila sta vsaka tako veliki, kakor voditeljeva pisarna. Šoba za knjižnico je 7·20 m dolga, 2·75 široka in 4·30 visoka. Stanovanje šolskega sluge obstoji iz ene sobe, ki je 7·20 m dolga, 4·85 m široka, 4·30 m visoka in iz kuhinje, ki je 7·20 m dolga, 2·80 m široka in 4·30 m visoka. Pod pritličjem so štiri kleti, ki so dolge: 10·80 m, 9·50 m, 9·50 m, 7·50 m; široke: 7·20 m, 6·50 m, 6·50 m, 7·30 m; visoka pa vsaka 2·50 m. Poleg poslopja je šolski vrt, oziroma igrišče, ki meri 660 m².

Poslopje je last mestne občine ljubljanske. Krasna moderna stavba je bila zgrajena leta 1889. po načrtih mestnega inženirja Jaromira Hanuša za vladanja Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I., ko je bil Andrej baron Winkler deželni predsednik kranjski, Peter Grasselli župan ljubljanski, dr. Josip Poklukar deželni glavar kranjski, Jakob Smolej deželni šolski nadzornik, Fran Levec okrajni šolski nadzornik in Andrej Praprotnik pa šolski vodja in nadučitelj.

7. **Šestrazrednica (1912—...).** Razpis ces. kr. mestnega šolskega sveta z dne 31. avgusta 1912, št. 1042.

8. **Prva paralelka** je bila ustanovljena leta 1879. Razpis c. kr. mest. šolskega sveta z dne 3. oktobra 1879.

9. **Druga paralelka** je bila ustanovljena l. 1880. Razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 21. septembra 1880.

10. **Tretja paralelka** je bila ustanovljena l. 1886. Razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 22. septembra 1886, št. 227.

11. **Četrta paralelka** je bila začasno ustanovljena l. 1887., stalno pa leta 1891. Razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 15. oktobra 1891, št. 2289.

12. **Peta paralelka** je bila ustanovljena l. 1896. Razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 12. oktobra 1896, št. 668.

13. **Šesta paralelka** se je ustanovila l. 1898. Razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 26. oktobra 1898, št. 806. Leta 1901, ko se je ustanovila III. mestna deška ljudska šola, se je pa ta paralelka opustila, a se je leta 1906 zopet otvorila. Leta 1912 se je pa ta paralelka pretvorila v

šesti razred in je šola postala šestrazrednica. Razpis c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 20. avgusta 1912, štev. 5912 in razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 31. avgusta 1912, št. 1042.

14. **Šola v Trnovem.** Enorazredna trivialna šola za trnovsko predmestje, ki je bila nastanjena v tamošnjem župnišču, je bila pravzaprav prva paralelka I. mestne deške ljudske šole in sicer od šolskega leta 1870/71 do šolskega leta 1874/5; dne 30. junija 1875 je pa trnovska šola prenehala in ž njo tudi paralelka I. mestne šole. Kedaj se je šola v Trnovem ustanovila, ni razvidno iz pomanjkljivih uradnih aktov, ki so shranjeni v arhivu I. mestne šole. Najstarejši dokument te šole je „Ehrenbuch“, ki so se vanj zapisovali „Schüler, welche verdient haben wegen ihrer guten Aufführung und ihres Fleißes in das Ehrenbuch eingetragen zu werden“. Pričenja se ta „Ehrenbuch“ s 23. februarjem 1817. leta in konča s 1849. letom. Od leta 1831. dalje do 1874/5 se pa nahaja v arhivu tudi katalog in nekateri drugi uradni spisi, ki so pa vsi pomanjkljivi in v zelo slabem stanju.

Do leta 1855. se je učilo na trnovski šoli: 1. Das deutsch-krainische Lesen mit Anwendung der Regeln. 2. Die ersten sechs Redeteile der deutschen Sprache. 3. Die Übungen im Deutschreden. 4. Das Zählen und Kopfrechnen als Vorbereitung zum Zifferrechnen. 5. Das Schönschreiben der deutschen Currentschrift. 6. Die Wiederholung der Religionslehre. — Od leta 1856.—1869. se je pa učilo tudi „Das slovenische Lesen“ in od leta 1870. dalje pa tudi „Slovenische Sprachlehre“. — Učni jezik je bil nemški. —

Poučevali so na šoli v Trnovem ti-le učitelji: Jernej Kos (1831. leta); Blaž Praprotnik (1832—1836); Luka Sušnik (1836—1871); Matej Močnik (1871—1875).

Krajni šolski ogledi (Ortsschulaufseher): Tomaž Črne (1831 do 1847); Anton Podkrajšek (1848—1869).

Okrajni šolski ogledi (Schul-Distriktsaufseher): Janez Guttmann (1869); dr. Lenart Klofutar (1870).

Šolski višji ogledi (Schul-Oberaufseher): kanonik Fran Kagnus (1831—1841); kanonik Janez Babt. Novak (1842—1851); kanonik Jurij Savaschnik (1852—1868).

Veroučitelji so bili t. č. trnovski kaplani.

Trnovska šola je prenehala dne 30. junija 1875. leta.

II. Šolski voditelji.

1. Fran Horvat, župnik pri Sv. Jakobu (1852—1861). 2. Janez Rozman, kaplan pri Sv. Jakobu (1861—1870). 3. Andrej Praprotnik (1870 do 1890). 4. Andrej Žumer (1890—1895), oziroma do leta 1903. Od leta 1895 do leta 1903 je imel kot c. kr. okrajni šolski nadzornik dopust. 5. Josip Maier (1895—1901). 6. Fran Gaberšek (1901—1902). 7. Jakob Dimnik (1902—...).

III. Učitelji in učiteljice.

Ivan Zorin 1855—1861. Anton Hribar. *Andr. Praprotnik 1858—1890. Jakob Česnik. Fran Gerkman. Blaž Kuhar. Leopold Cvek. *Leop. Belar, 1862—1870. *Fran Raktelj, 1862—1870. Ant. Jeršinovec. *Matej Močnik, 1864—1881. *Fran Kokalj, 1862—1870. Ivan Trojar. Val. Schäfer. Avg. Mandič. Jak. Schott. Ant. Wisiak. *Jos. Maier, 1871—1901. Luka Sušnik, 1871—1874. *Val. Kummer, 1872—1902. Vincenc Grum. *Ivan Belè, 1879 do Jernej Vrančič. *Jos. Travnar, 1880—1903. *Jak. Furlan, 1881 do *Maks Josin, 1885—1904. *And. Žumer, 1890—1903. Fran Rus. Jos. Korošec. Jos. Armič. Fran Jaklič. Karel Javoršek. *Eng. Gangl 1893 do 1902. Teod. Čampa. Iv. Roštan. *Juraj Režek, 1894— *Fran Galè, 1896— Zofija Verbič, 1896; (prva učiteljica). H. Petras. R. Vrabl. Emilija Rojic. *Luka Jelenc, 1898— Val. Mikuž. Helena Tekavčič. Mir. Žebrè. Marija Deu. Vida Levec. *Fran Gabršek, 1901—1902. Lj. Pirkovič. Iv. Štrekelj. Ant. Hren. *Jakob Dimnik, 1902— Marijana Nolli. Fr. Fabinc. Minka Skaberne. Marija Grošelj. Bogumila Globočnik. Ana Kilar. *Jak. Pretnar, 1903—1913. *Vend. Sadar, 1903— *Jos. Pavčič, 1903—1910. Vera Vencajz. *Anton Smrdelj, 1905—1910. *Karel Wider, 1904— Marija Regali. Milena Rohrman. Olga Kozjek. Ivan Dimnik. Slavoj Dimnik. Milko Jeršè. Rud. Poljanec. Karla Šinkovec. Franja Triller. Antonija Štamcar. Angela Kokalj. Fran Škof. Slavko Cepuder. *Ivan Petrovčič, 1910—1911. Ivan Tavčar. Marija Arselin. Melita Levec. Ruža Jeraj. Josipina Švigelj. Ivan Michler. Minka Pretnar. Ana Likozar. *Alojzij Novak, 1911— Angela Doležalek. Fran Svetè. *Jos. Ambrožič, 1913— *Ign. Labernik, 1914— Marija Cerar. Fran Lončar. — Skupaj 93.

IV. Okrajni (mestni) šolski nadzorniki.

1. Stolni kanonik dr. Lenart Klofutar, dekanijski šolski ogleda. 2. Janez Guttmann (1869). 3. Dr. Lenart Klofutar, začasni okrajni šolski nadzornik, (1870). 4. Gimnazijski ravnatelj Jakob Smolej (1870—1873). 5. Učiteljiščni ravnatelj Blaž Hrovath, (1873—1876). 6. Učiteljiščni profesor Leopold vitez Gariboldi, (1876—1884). 7. Učiteljiščni ravnatelj Blaž Hrovath, (1884—1888). 8. Realčni profesor Fran Levec,¹ (1888—1902). 9. Vadniški učitelj Anton Maier, (1902—1915, ki je bil vsled ukaza c. kr. ministrstva za bogočastje in nauk z dne 6. maja 1915, št. 1031 poklican do preklica v pomožno službovanje k c. kr. deželnemu šolskemu svetu. 10. Nadučitelj-ravnatelj Fran Lavtižar, (1915—).

Z * zaznamovani so bili, oziroma so stalno nameščeni, vsi drugi pa začasno.

¹ Leta 1895. je bil prof. Levec zopet imenovan za novo šestletno dobo okrajnim šolskim nadzornikom za slovenske in nemško-slovenske šole. V tej dobi so pa dobile nemško-slovenske in nemške šole svojega nadzornika in sicer učiteljiščnega profesorja Ivana Bendo. Temu so sledili: gimnazijski prof. J. Wallner, realčni prof. B. Knapitsch, realčni prof. K. Proft; realčni prof. Albin Belar; realčni prof. K. Schrautzer in realčni prof. dr. Henrik Swoboda, ki je bil imenovan leta 1911.

V. Deželni šolski nadzorniki.

1. Diecezijski višji šolski ogleda Jurij Savaschnik do l. 1870. 2. Dr. Fran vitez Močnik, (1850—1860); poročevalec o šolskih stvareh pri c. kr. deželni vladi. (Alojzij Pavičič in I. Rudmaš iz Trsta, začasna nadzornika za Močnikom in pred Jarcem). 3. Stolni prošt dr. Anton Jarc, (1862—1870). 4. Rajmund Pirker, (1870—1884). 5. Jakob Smolej, (1884—1890). 6. Josip Šuman, (1890—1901). 7. Fran Hubad, 1901—(1903) 1914. 8. Fran Levec,¹ (1903—1915). 9. C. kr. vladni svetnik dr. Janko Bezjak, (1914— Imenovan z Najvišjim sklepom z dne 18. septembra 1914.

VI. Ljubljanski župani.

1. Dr. Matija Burger, (1851—1861). 2. Mihael Ambrož, (1861—1864). 3. Dr. Etbin Henrik Costa, (1864—1869). 4. Dr. Josip Supan, (1869—1871). 5. Karel Deschmann, (1871—1874). 6. Anton Laschan pl. Moorland, (1874 do 1882). 7. Peter Grasselli, (1882—1896). 8. Ivan Hribar, (1896—1910). — Z odlokom c. kr. deželnega predsedništva z dne 31. avgusta 1910 je bil tedanji občinski svet razpuščen. Začasno oskrbovanje občinskih opravil je bilo poverjeno c. kr. deželne vlade svetniku Viljemu vitezmu Laschanu, ki je dne 1. septembra 1910 te posle prevzel ter jih opravljal do 20. januarja 1912. — 8. Dr. Ivan Tavčar; potrjen z Najvišjim odlokom z dne 15. januarja 1912, slovesno zaprisežen dne 20. jan. 1912, (1912— . . .).

VII. Deželni predsedniki.

1. Gustav grof Chorinsky, (1850—1862). 2. Josip baron Schloissnigg, (1862—1865). 3. Eduard baron Bach, (1865—1867). 4. Žiga Conrad plem. Eybesfeld, (1867—1871). 5. Karel baron Wurzbach, (1871—1872). 6. Aleks. grof Auersperg, (1872—1874). 7. Bohuslav vitez pl. Widmann, (1874—1877). 8. Fran Kallina vitez pl. Urbanov, (1878—1880). 9. Andrej baron Winkler, (1880—1892). 10. Viktor baron Hein, (1892—1905). 11. Teodor bar. Schwarz pl. Karsten, (1905— . . .).

VIII. Deželni glavarji.

1. Anton baron Codelli pl. Fahrenberg, (1861—1866). 2. Dr. Karel Wurzbach pl. Tannenberg, (1866—1871). 3. Dr. Jakob Razlag, leta 1871. 4. Aleks. grof Auersperg, (1871—1872). 5. Dr. Friderik Kaltenegger vitez pl. Riedhorst, (1872—1881). 6. Gustav grof Thurn pl. Valsassina, (1881 do 1888). 7. Dr. Josip Poklukar, (1888—1891). 8. Oton pl. Detela, (1891—1908). 9. Fran pl. Šuklje, c. kr. dvorni svetnik, vitez Leopoldovega reda, (1908 do 1912). 10. Dr. Ivan Šušteršič, komtur Franc Jožefovega reda z zvezdo, 1912— . . .).

¹ Do leta 1909 je bil Levec deželni šolski nadzornik tudi za nemško-slovenske in nemške šole. Tega leta so pa dobile te šole svojega deželnega šolskega nadzornika in sicer je bil imenovan dne 22. januarja 1909 okrajni šolski nadzornik prof. Albin Belar.

IX. Ljubljanski knezoškofje.

1. Dr. Anton Alojzjij Wolf, (1824—1859). 2. Dr. Jernej Widmar, (1860 do 1875). 3. Dr. Janez Zlatoust Pogačar, (1875—1884). 4. Dr. Jakob Missia, (1884—1898). 5. Dr. Anton Bonaventura Jeglič, (1898— . . .).

X. Škofijski nadzorniki za veronauk.

Tačasni dekani, oziroma župniki od leta 1855. do 1880. — Od knezoškofijskega ordinarijata imenovani: 1. Andrej Zamejic, (1880—1903). 2. Dr. Andrej Karlin, (1903—1911). 3. Mihael Bulovec, (1911—1915). 4. Ignacij Nadrah, (1915 — . . .)

XI. Veroučitelji.

Fran Horvat. J. Toman. Ferd. Rebič. Jos. Stritar. R. Heidrich. Peter Urh. J. Voglar. Jan. Rozman, (1861—1870). Fr. Boštjančič, (1870—1875). Karel Kljun. Jak. Dolenc. Ernst Čuber. Fr. Korun. Iv. Gnjezda, (1880—1886). *Jan. Smrekar, (1886—1890). Mih. Trček. *Mavrilij Šarabon, (1892—1896). Fran Birk. *Rok Merčun (1897—1899). Val. Eržen. Dr. Jos. Gruden. Dr. Mih. Opeka. *Janko Mlakar, (1900—1903). *Anton Čadež, (1904—1909). *Evg. Legat, (1909— . . .). — Skupaj 25.

XII. Število učencev od leta 1855/6—1914/5.

L. 1855/6—1864/5: 65, 85, 173, 265, 226, 222, 251, 278, 311, 293. —
L. 1865/6—1875/6: 316, 334, 361, 336, 323, 364, 428, 362, 380, 386. —
L. 1875/6—1884/5: 380, 446, 422, 400, 376, 408, 467, 454, 469, 555. —
L. 1885/6—1894/5: 519, 531, 524, 427, 436, 423, 444, 464, 465, 486. —
L. 1895/6—1905/6: 488, 536, 571, 593, 626, 645, 524, 541, 530, 550. —
L. 1905/6—1914/5: 564, 638, 679, 664, 653, 637, 586, 601, 573, 502.

XIII. Število letošnjih učencev v posameznih razredih.

I. a = 45; I. b = 45; II. a = 42; II. b = 43; III. a = 54; III. b = 54; IV. a = 40; IV. b = 39; IV. c = 40; V. = 63; VI. = 37. —
Skupaj = 502.

XIV. Okoliš I. mestne šole.

Črta od južnega kolodvora po Kolodvorski ulici do Sv. Petra ceste; dalje Za čreslom do Ljubljanice, ob Sv. Petra nasipu do Jubilejskega mostu, črez most po Kopitarjevi ulici na Cesarja Jožefa trg; od tod po Streliški ulici z Lončarsko stezo do Elizabetne ceste; dalje po Elizabetni cesti do Poljanske ceste; po Poljanski cesti do Ambroževega trga črez Št. Peterski most na Vrazov trg in Za bolnišnico, ob Ljubljanici do proge Dolenjske železnice. Ves mestni del, kar ga leži med temi črtami in severno od teh črt za južnim kolodvorom, spada pod okoliš I. mestne šestrazredne deške ljudske šole.

¹ Z * zaznamovani so bili, oziroma so stalno nameščeni.

XV. Zaloga knjig za ubožne učence.

Iz te zaloge se posojujejo revnim učencem šolske knjige. Vzdržuje in izpopolnjuje se ta zaloga s podporo mestne občine ljubljanske; s podporo c. kr. šolskoknjižne zaloge na Dunaju, „Učiteljske tiskarne“, knjigo-tržnice pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg, škofijskega založništva, katoliškega društva detoljubov v Ljubljani ter F. Tempskega na Dunaju. V šolskem letu 1914/5 se je posodilo 215 učencem 455 šolskih knjig. V „zalogi ubožnih knjig“ je 596 šolskih knjig.

XVI. Šolarska knjižnica.

Šolarska knjižnica je bila ustanovljena 1870. l. V knjižnici je 2825 knjig za mladino. Leta 1913/4 je prečitalo 395 učencev III., IV., V. in VI. razreda 2082 knjig. Knjižnica dobiva od mestne občine ljubljanske vsako leto 65 K podpore.

XVII. Učiteljska ročna knjižnica.

Učiteljska ročna knjižnica je bila ustanovljena 1878. leta. V knjižnici je 612 del in 865 zvezkov pedagoške, didaktiške, metodične in leposlovne vsebine. Za nabavo knjig prejema knjižnica od mestne občine ljubljanske 25 K letne podpore.

XVIII. Stalna razstava (zbirka) učil.

Povodom 3. deželne učiteljske konference leta 1891. je priredil učiteljski zbor I. mestne šole, na čelu mu neumorno delavni nadučitelj Andrej Žumer, razstavo učil. Iz te razstave, ki se je izborno obnesla, je ustanovil nadučitelj Andrej Žumer **stalno razstavo učil**, ki se je združila z zbirko učil I. mestne šole. (Glej „Letno poročilo“ l. 1891/2!) Ta razstava, ki je velike koristi za razvoj šolstva v Ljubljani in na deželi, dobiva od mestne občine ljubljanske 100 K letne podpore. Oskrbnik „stalne razstave učil“ je t. č. šolski vodja. V razstavi je 2886 učil, ki so vredne K 8960·60. Ta „stalna razstava učil“, ki jo podpirajo na prošnjo šolskega vodstva tudi trgovci z učili, je gotovo največja in najbogatejša zbirka učil na Kranjskem, pa bržkone tudi izven Kranjske.

XIX. Dotacije mestne občine ljubljanske.

Ljubljanska mestna občina daje I. mestni šoli te-le dotacije (podpore): 1. za stvarne potrebščine K 286; 2. za učila K 368; 3. za šolarsko knjižnico K 65; 4. za učiteljsko ročno knjižnico K 25; 5. za stalno razstavo učil K 100; 6. za nabavo risarskih potrebščin K 90; 7. za „Letno poročilo“ K 60; 8. za vzdrževanje šolskega vrta K 120; 9. za samoučila ubožnim učencem K 350; 10. za kurjavo K 1600; 11. za razsvetljavo in snaženje K 1000; 12. za vzdrževanje šolskega poslopja K 800; 13. za razne stroške K 300; skupaj K 5164. Poleg tega plačuje tudi šol. slugo.

XX. Vrednost premičnin in šolskega poslopja.

Vrednost premičnin na I. mestni šoli znača koncem šolskega leta 1914/15 K 24.000; šolsko poslopje je pa veljalo K 180.000.

XXI. Razprave, priobčene v „Letnih poročilih“ I. mestne šole od leta 1855.—1915.

1. M. Močnik l. 1865: „Odgojevanje nekdanj in sedaj“. — 2. Andr. Praprotnik l. 1865: „Zur Gründung der städtischen Knabenvolksschule zu St. Jakob in Laibach“. — 3. M. M. l. 1866: „Kazavni pouk“. — 4. A. Praprotnik: l. 1867: „Spisje v ljudski šoli“. — 5. Joh. Rozman leta 1867: „Ein Wort in gedrängter Kürze über nationale Erziehung in der Volksschule“. — 6. M. Močnik l. 1868: „Zanemarjeni otroci v našem mestu“. — 7. A. Praprotnik l. 1869: „Napačna odreja otrok“. — 8. L. Belar l. 1869: „Die Lagelinien beim Schreibunterricht“. — 9. A. Praprotnik l. 1871: „Sedanja ljudska šola“. — 10. A. Praprotnik l. 1872: „Staršem“. — 11. Ivan Belè l. 1889—90: „Erjavec in njegov pomen za národno odgojo“. — Andrej Žumer: „Vzgojni pomen deškega ročnega dela na ljudski šoli v mestih“. — 13. Evgen Lah l. 1889—90: „Zgodovina in statistični pregled ljubljanskih ljudskih šol“. — 14. Ivan Belè l. 1892/3: „Tristoletnica zmage pri Sisku“. — 15. Eng. Gangl l. 1894/5: „Andrej Praprotnik. Životopisne črtice“. — 16. Fr. Levec l. 1897/8: „Naše ljudsko šolstvo 1848—1898. Slavnostni govor pri okrajni učiteljski konferenci dne 4. septembra 1898.“ — 17. Jakob Dimnik l. 1897/8: „Zlati jubilej Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I.“. — 18. Eng. Gangl l. 1897/8: „Vdanostna izjava ljubljanskega učiteljstva“. — 19. Jakob Dimnik l. 1902/3: „† Andrej Žumer“. — 20. H. Trunk-J. Dimnik l. 1902/3: „Staršem šolske mladine“. — 21. J. Dimnik l. 1905/6: „Petdesetletni jubilej I. mestne deške ljudske šole“. — 22. J. Dimnik l. 1906/7: „Roditeljski večeri“. — 23. J. Dimnik l. 1907/8: „Cesarjeva vladarska šestdesetletnica“. — 24. J. Dimnik l. 1907/8: „Počitniška naselbina za ubožne otroke ljubljanskih ljudskih šol“. — 25. J. Dimnik l. 1907/8: „Otroška zavetišča“. — 26. J. Dimnik l. 1909/10: „Zgodovina obrtne nadaljevalne šole“. — 27. J. Dimnik l. 1909/10: „Učni načrt trgovske gremialne nadaljevalne šole“. — 28. J. Dimnik l. 1909/10: „Zgodovina trgovske gremialne nadaljevalne šole“. — 29. J. Dimnik l. 1910/11: „Osemdesetletnica cesarjevega rojstva in godu“. — 30. J. Dimnik l. 1910/11: „Zgodovinski podatki o I. mestni šoli“. — 31. J. Dimnik l. 1910/11: „Kontrolne knjižice; njih pomen in namen za vzdrževanje reda in discipline na obrtnih nadaljevalnih šolah“. — 32. J. Dimnik l. 1910/11: „Zgodovina obrtne nadaljevalne šole“. — 33. J. Dimnik l. 1910/11: „Vzgojna naloga trgovskih in obrtnih nadaljevalnih šol“. — 34. J. Dimnik l. 1910/11: „Zgodovina trgovske gremialne nadaljevalne šole“. — 35. J. Dimnik l. 1914/15: „Za zapuščene otroke in vdove“. — 36. J. Dimnik l. 1914/15: „Nastop vladanja avstrijskih vladarjev“. — 37. J. Dimnik l. 1914/15: „Rodopis

vladajoče hiše avstrijske“. — 38. J. Dimnik l. 1914/15: „Rodovnik vladajoče hiše avstrijske“. — 39. J. Dimnik l. 1914/15: „Prestolonaslednik nadvojvoda Karel Franc Jožef“. — 40. J. Dimnik l. 1914/15: „Svetovna vojna in šola“. — 41. J. Dimnik l. 1914/15: „Zgodovinski in statistični podatki o I. mestni deški ljudski šoli“. — 42. J. Dimnik leta 1941/15: „Šolski dnevnik l. 1914/15“.

VIII. Šolski dnevnik l. 1914—15.

Sestavil šolski vodja.

Razglas o pričetku šol. (C. kr. mestni šolski svet z dne 11. sept. 1914, štev. 1460). Na mestnih ljudskih šolah v Ljubljani se prične šolsko leto 1914/5 dne 21. septembra 1914 s sklicanjem sv. Duha in z rednim šolskim poukom.

Vpisovalo se bode dne 18., 19. in 20. septembra za I. mestno deško ljudsko šolo na mestni slovenski dekliški šoli na Sv. Jakoba trgu od 2. do 6. ure popoldne.

Pouk bo nerazdeljen popoldanski. Vršil se bo za I. mestno deško ljudsko šolo, (ker je nje poslopje v Komenskega ulici določeno v vojaške namene) na slovenski dekliški šoli od 1. do 5. ure popoldne.

Otroci, ki ne stanujejo v Ljubljani, se ne bodo sprejemali.

Razglas šolskega vodstva (na deski in v časopisih). Učencem I. mestne šole na Ledini naznanja šolsko vodstvo tem potem, da bo vpisovanje za novo šolsko leto v petek, v soboto in v nedeljo popoldne od 2. do 6. ure na šentjakovski dekliški šoli. V ponedeljek, dne 21. septembra, ob osmih zjutraj, bo v cerkvi Srca Jezusovega sv. maša s klicanjem sv. Duha. Učenci naj se zbirajo praznično oblečeni ob polosmih pred šolskim poslopjem na Ledini. V ponedeljek popoldne ob 1. uri se pa začne redni popoldanski nerazdeljeni pouk v poslopju slovenske dekliške šole na Sv. Jakoba trgu.

Ljubljana, 18. septembra 1914.

Šolarska maša (razglas šolskega vodstva na deski) s sklicanjem sv. Duha bo v ponedeljek, dne 21. septembra, ob osmih, v cerkvi Srca Jezusovega. Učenci se zberó ob polosmih pred šolskim poslopjem v Komenskega ulici.

Ljubljana, 15. septembra 1914.

Vspeh vpisovanja. Vpisalo se je v: I. razred = 90; II. razred = 83; III. razred = 108; IV. razred = 109; V. razred = 60 in VI. razred pa 36, skupaj 486 učencev.

Paralelke. I., II. in III. razred imajo po eno, IV. razred dve paralelki; V. in VI. razred sta brez paralelk.

Nedeljska šolarska maša. C. kr. mestni šolski svet razglša z razpisom z dne 20. septembra 1914, št. 1595 dopis knezoškofijskega ordina-

riata z dne 15. septembra 1914, št. 4721, ki naznanja, da se bo nedeljska šolarska maša za učence I. mestne šole opravljala v cerkvi Srca Jezusovega. —

Prva nedeljska šolarska maša je bila dne 4. oktobra 1914. Učitelj Jos. Ambrožič je pri maši orgljal in vodil cerkveno petje; učitelja Jakob Furlan in Fran Lončar sta bila pa za mesec oktober določena od šolskega vodstva za reditelja in nadzornika učencev pri maši. Prvo nedeljo so se zbrali učenci v svojih razredih, naslednje nedelje pa kar v cerkvi na odkazanih prostorih.

Preselitev iz šentjakobske šole na I. mestno šolo. Dne 30. septembra 1914 smo se preselili nazaj v lastno poslopje na Ledino. Uvedel se je nerazdeljen dopoldanski pouk od 8. do 12. ure. Popoldne od 1. do 5. ure je imela pouk na tej šoli IV. mestna deška ljudska šola.

God Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. (Okrožnica šolskega vodstva z dne 28. septembra 1914). Za bližajoči se god Nj. Veličanstva, presvitlega cesarja Franca Jožefa I. naj se vadi 1. in 4. kitica Cesarske pesmi. V 1. in 2. razredu naj se obravnava učna slika „Naš cesar“. V višjih razredih naj se ob tej priliki pouči mladina tudi o velikem pomenu sedanje vojne. Zlasti je opozoriti mladino, kako je sedanja vojna združila avstrijske narode ter jo podžigati, naj z marljivim učenjem pomorejo, da se bodo nadomestili ljudje, ki so v vojni padli. Pouk v zgodovini in zemljepisju daje priliko, pokazati na medsebojni vpliv posameznih narodov v gospodarskem in narodnem oziru. Pišejo naj se tudi času in starosti mladine primerne spisovne vaje in naloge. — „Okrožnica“ šolskega vodstva z dne 2. oktobra 1914: V soboto, dne 3. oktobra t. l., bo praznovala šolska mladina z učiteljstvom god Nj. Veličanstva, presvitlega cesarja Franca Jožefa I. V ta namen bo ob 9. uri v cerkvi Srca Jezusovega sv. maša. Učenci vseh razredov se zberó v svojih razredih. Točno ob $\frac{3}{4}$ 9. odkorakamo s šolsko zastavo v cerkev. Ta dan bo pouka prost. Danes, zadnjo uro, naj se po vseh razredih prepeva Cesarska in druge patrijotične pesmi.

Dan molitve. Okrožnica šolskega vodstva: V nedeljo, dne 4. oktobra, bo ob 9. uri v cerkvi Srca Jezusovega šolarska maša s pridigo, v kateri bo g. katehet govoril o našem cesarju. Ta dan bo po vsi Avstriji „dan molitve“ za cesarja in srečen izid vojne.

Spovedni dan. Dne 23. oktobra popoldne in dne 24. oktobra dopoldne je bil za učence I. mestne šole spovedni dan.

Preselitev iz lastnega poslopja zopet v šentjakobsko dekliško šolo. Ker se je poslopje I. mestne šole odstopilo zopet v vojaške namene, smo se preselili dne 24. oktobra 1914 zopet nazaj v šentjakobsko šolo, kjer se je vršil pouk vsak torek, četrtek in soboto od 1. do 5. ure popoldne. Tu smo ostali do 7. novembra 1914.

Prekinjen pouk. Ker se je šentjakobska dekliška šola odstopila za vojaško bolnišnico in ker so tudi na I. mestni šoli nastanjeni vojaki in

ker ni nikjer dobiti primernih šolskih prostorov, se je pouk dne 7. novembra 1914 prekinil na nedoločen čas.

Prekinjene nedeljske šolarske maše. Dne 8. novembra 1914 je bila zadnja nedeljska šolarska maša, ki se pa začne zopet, ko nastanejo ugodnejše razmere in se začne pouk.

Šestinšestdesetletni vladarski jubilej cesarja Franca Jožefa I. Ker ni bilo pouka, je povabilo šolsko vodstvo z razglasom na deski in potom časopisja učence in učiteljstvo k tej redki slavnosti tako-le: „V sredo, dne 2. decembra 1914, bo v proslavo šestinšestdesetletnega vladarskega jubileja Nj. Veličanstva, presvitlega cesarja Franca Jožefa I. v cerkvi Srca Jezusovega, ob devetih šolarska zahvalna sv. maša, pri kateri bo imel g. katehet temu redkemu patrijotiškemu prazniku primerno propoved. Koncem maše bodo zapeli učenci Zahvalno pesem ter 1. in 4. kitico Cesarske pesmi. Učenci in učitelji se zbirajo ob tričetrt na devet pred cerkvijo Srca Jezusovega.“

Z razpisom z dne 22. novembra 1814, št. 7909 je tudi c. kr. deželni šolski svet kranjski odredil, da se mora ta redki patrijotiški praznik praznovati s primerno cerkveno in šolsko slavnostjo po vseh ljudskih in srednjih šolah. Na podstavi tega razpisa je bila dne 2. decembra 1914, ki je bil pouka prost, na vseh šolah, kjer se je vršil redni pouk, najprej cerkvena slovesnost, za to pa šolska slavnost s primernim govorom, petjem in deklamacijami. Mladina se je pripravljala na to slavnost že prejšnji dan v šoli. Učitelj ji je pripovedoval slike iz življenja in delovanja našega cesarja ter neštevilnih dokazov neomejene zvestobe do preljubljenega vladarja, omenjajoč sedanjó vojno, ki nam nudi toliko prilik za medsebojno ljubezen in vzajemno delovanje vseh avstrijskih národov. Prečital in razložil je mladini tudi manifest „Mojim národom“ našega cesarja z dne 28. julija 1914, ki ostane vedno najvažnejši dokument avstrijske zgodovine. — Kot viden znak patrijotiških čuvstev so nosili ta dan, t. j. dne 2. decembra 1914, učitelji in šolska mladina patrijotiške kokarde.

Službenostarostne doklade. Glasom razpisa c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 21. avgusta 1914, št. 5733 se nakaže katehetu Evghenu Legatu I. službenostarostna doklada z 28. junijem 1914 pričeni in z razpisom c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 23. februarja 1915, št. 1049 se je pa nakazala učitelju Josipu Ambrožiču s 17. decembrom 1914 pričeni II. službenostarostna doklada.

Dopust Z razpisom c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 3. oktobra 1914, št. 6745 se je dovolil učitelju Francu Galètu zaradi bolezni na očeh dopust do konca septembra 1915.

Osobno izpremembe pri šolskem nadzorstvu. Meseca decembra 1914 je šel prostovoljno v pokoj za reorganizacijo in preustroj ljudskega in srednjega šolstva mnogozaslužni c. kr. deželni šolski nadzornik, dvorni svétnik Fran Hnbad. Za zasluge na šolskem polju je bil že prej odlikovan od presvitlega cesarja z viteškim križcem železne krone III. vrste.

Meseca februarja 1915 je šel na lastno prošnjo v pokoj prezaslužni c. kr. deželni šolski nadzornik, dvorni svénik in vitez železne krone III. vrste Fran Levec. Za njegovo trudaljubivo, neumorno delovanje na šolskem in slovstvenem polju ter posebej še za velike zasluge, ki si jih je pridobil za razvoj ljudskega šolstva, mu je izreklo c. kr. ministrstvo za nauk in bogočastje ob tej priliki posebno pohvalo in priznanje.

Glasom razpisa predsedstva ces. kr. deželnega šolskega sveta z dne 26. oktobra 1914, št. 147 je imenovalo Nj. c. in kr. Apostolsko Veličanstvo z Najvišjim sklepom z dne 18. septembra 1914 ravnatelja državne gimnazije s slovenskim učnim jezikom v Gorici, vladnega svétnika dr. Janka Bezjaka, deželnim šolskim nadzornikom.

Glasom odredbe ces. kr. naučnega ministrstva z dne 30. septembra 1914, št. 2289 je Nj. eksclenca gospod minister za bogočastje in nauk dodelil deželnega šolskega nadzornika dr. Janka Bezjaka deželnemu šolskemu svetu krankskemu v službovanje.

Imenovanemu se je oddelilo nadzorstvo slovenskih in utrakvističnih srednjih šol in sorodnih zavodov ter ljudskih šol s slovenskim učnim jezikom.

Glasom razpisa ces. kr. deželnega šolskega sveta z dne 8. januarja 1915, št. 122 je imenoval knezoškofijski ordinarijat namesto obolelega uršulinskega spirituala Mihaela Bulovca stolnega kanonika Ignacija Nadraha škofijskim nadzornikom za veronauk na ljudskih in meščanskih šolah in na vadnicah v Ljubljani.

Vsled ukaza c. kr. ministrstva za bogočastje in nauk z dne 6. maja 1915, št. 1031 je c. kr. okrajni šolski nadzornik Anton Maier do preklica v pomožno službovanje poklican k c. kr. deželnemu šolskemu svetu in so funkcije c. kr. okrajnega šolskega nadzornika za tukajšnje slovenske ljudske šole za ostali čas tekoče funkcijske dobe poverjene nadučitelju-ravnatelju Franu Lavtižarju, ki je svoje službeno mesto nastopil dne 28. maja 1915.

Nadomeščanje učiteljstva. Na podstavi razpisa c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 3. oktobra 1914, št. 6745 je nadomeščal do 7. novembra 1913 obolelega učitelja Frana Galeta Fran Lončar, stalni učitelj v Sp. Šiški in suplenta Frana Sveteta, ki je bil poklican k vojakom, je pa nadomeščala do 7. novembra 1914 Marija Cerar, stalna učiteljica v Sp. Šiški. V Sp. Šiški namreč tačas ni bilo pouka, ker se je šolsko poslopje odstopilo v vojaške namene.

Privatni pouk. Ker so se šolska poslopja deških šol odstopila v vojaške namene in sicer za vojašnice in bolnice, je bil vsled tega redni šolski pouk ustavljen. Staršem šolske mladine je bilo zelo težko, ker so ostali njih otroci brez pouka in brez nadzorstva. Zato so se jih usmilili nekateri učitelji ter so začeli zbirati učence svojih razredov v privatnih stanovanjih, kjer so jih poučevali v predmetih dotičnega razreda. Starši so bili zelo hvaležni dotičnim učiteljem na njih požrtvovalnosti v prid in blagor zapuščene mladine.

Pouk v veronauku. Da bi mladina ne ostala nepoučena v verskih resnicah, je zbiral g. katehet dvakrat na teden učence v kapelici v Marijanišču ter jih poučeval v veronauku in pripravljaj za prejemanje sv. zakramentov. Te požrtvovalnosti g. kateheta starši niso mogli dovelj prehvaliti.

Uradovanje šolskega vodstva. Delo šolskega vodstva se v času, odkar je pouk ustavljen, ni prekinilo. Dela je bilo vedno dovelj; to dokazuje opravljeni zapisnik, ki ima 309 zaporednih števil. Šolski vodja je bil vsak delavnik po dve do tri ure v pisarni strankam na razpolago. Starši so prihajali k šolskemu vodji se posvetovat, kaj naj ukrenejo, da bi njih otroci ne izgubili šolskega leta; zopet drugi so pa prosili za predčasni odpust njih otrok iz šole. Upravičnim željam staršev in učencev je šolsko vodstvo vedno vstreglo.

**C. kr. dvorni svetnik
Franc Levec.**

Pouka prost dan. Avstrijsko-ogrske čete so zavzele dne 22. junija 1915 popoldan Lvov po hudem boju in v prestolnici gališke kraljevine so zaplapolale zopet zmagovite zastave naših armad. V spomin na ta veseli dogodek je bil vsled odredbe c. kr. mestnega šolskega sveta na onih mestnih šolah, kjer se vsled vojnih dogodkov pouk ni prekinil, dan 24. junija pouka prost.

Odlikovanje zaslužnega šolskega nadzornika. Občinski svet deželnega stolnega mesta Ljubljane je izkazal v

svoji seji dne 23. junija 1915 odličnemu someščanu, gospodu dvornemu svetniku **Franu Levcu**, ki je slavil dne 4. julija 1915 svojo 70letnico, za velike zasluge, ki si jih je pridobil kot šolnik in pisatelj, svojo hvalnost in priznanje s tem, da mu je podelil **častno meščanstvo**.

C. kr. dvorni svetnik **Fran Levec** je bil rojen dne 4. julija na Ježici pri Ljubljani v sedanji Dermastijevi hiši (pri „Florjančku“ h. št. 12). Ljudske in srednješolske študije je 1867. l. z odliko končal v Ljubljani, modroslovne študije pa 1871. leta na Dunaju. Po končanih študijah je bil suplent v Gorici do 1874. l., potem pa v realki v Ljubljani, ravnotam od l. 1877. do l. 1901. c. kr. profesor. Od l. 1886. do 1888. je bil c. kr. okrajni šolski nadzornik za radovljiški okraj in od l. 1888. do l. 1902. pa za mesto Ljubljana. L. 1901. je postal c. kr. učiteljiščni ravnatelj v Ljubljani, l. 1903. c. kr. deželni šolski nadzornik; l. 1913. c. kr. dvorni svetnik in vitez železne krone III. razreda; meseca februarja 1915 je bil pa na lastno prošnjo umirovljen.

Kot učitelj slovenskega jezika in slovstva je umel Levec kot malokdo za predmet vnemati in je dosegal velike uspehe. Vnemal je s svojo živo besedo in s svojim mikavnim pripovedovanjem za materni jezik, za domačo kulturo in ugled domovine. Osnoval si je velik krog vernih učencev.

Kot nadzornik je bil v teoriji in praksi nedosegljiv strokovnjak, vzlasti na polju ljudskega šolstva. Šestnajst let c. kr. okrajni šolski nadzornik in dvanajst let c. kr. deželni šolski nadzornik, je Levec razvil plodovito delovanje na polju šolske vzgoje in s svojim spretnim in večim peresom temeljito reformiral kranjsko ljudsko šolstvo.

Za razvoj ljubljanskega ljudskega šolstva ima pa Levec še posebej neprecenljive zasluge in sicer glede na gradbo novih šolskih poslopij, na ustanavljanje novih šol, na razširjanje že obstoječih šol, na uredbo pouka in na metodo. Z železno energijo se je lotil vselej svojega dela; zato je pa dosegel tudi tako lepe uspehe, ki so:

L. 1889. se mu je po trudapolnem delu posrečilo, da se je zgradilo in otvorilo za I. mestno šolo vsem modernim in zakonitim zahtevam vstrezajoče uzorno šolsko poslopje.

L. 1895. se je po njegovih zaslugah zgradila trirazrednica na Barju, kakršne ni te vrste na celem Kranjskem.

L. 1901. se je sezidalo novo šolsko poslopje za slovensko dekliško osemrazrednico, ki je pravi kras za Ljubljano.

L. 1901. se je ustanovila III. mestna deška ljudska šola na Vrtači in hkrati tudi izprožila misel za zgradbo novega šolskega poslopja za IV. mestno deško ljudsko šolo in II. mestno slovensko dekliško šolo.

Po Levčevem prizadevanju so se izšolali iz mestnih šol vsi okoliški otroci, vsled česar so nastale nove šole na Viču, v Šiški, pri Sv. Petru in v Mostah.

Levec je pa tudi dogovorno z merodajnimi činitelji razširjal posamezne šole in ustanavljal paralelke. V enem samem desetletju Levčevega nadzorstva se je otvorilo 29 novih razredov na ljubljanskih šolah.

Pa tudi z ozirom na uredbo pouka in na metodo se je storil pod Levčevim nadzorstvom velik korak naprej.

L. 1894. se je odpravila z ljubljanskih ljudskih šol zastarela slovniška metoda, potem katere so se otroci mučili z raznimi nemškimi slovniškimi definicijami in s prevajanjem raznovrstnih stavkov brez vsake logične zveze. Na nje mesto se je uvedla empirijsko-analitična metoda (direktna metoda), potem katere se uči otrok materinega jezika.

L. 1894. se je v I. razredu dekliških mestnih šol z višjim odobrenjem odpravil pouk v ženskih ročnih delih in izdal za ročna dela podrobni učni načrt, namenjen vsem kategorijam mestnih dekliških šol.

L. 1897. se je po Levčevem prizadevanju odpravilo z ljubljanskih ljudskih šol brezmiselno risanje po stigmah in se začelo uvajati risanje po naravi.

L. 1898. smo dobili za pouk v telovadbi podrobni učni načrt in v zvezi ž njim novo, metodiško urejeno učno knjigo, ki učitelju zelo olajšuje pouk v telovadbi.

Za nemški jezik so se namesto že zastarelih nemških slovnice in beril uvedle Schreiner-Bezjakove I., II. in III. nemška vadnica in namesto starih slovenskih beril sta se uvedli na ljubljanskih šolah Josin-Gangl: II. in III. berilo.

To vse in še mnogo več so Levčeve zasluge za razvoj ljubljanskega ljudskega šolstva, zato pa tudi res zasluži najvišje priznanje, ki je more podeliti mestna občina, t. j. častno meščanstvo.

Vporaba šolskega poslopja ob času vojne. Takoj ob izbruhu vojne se je šolsko poslopje izpraznilo v vojaške namene. Najprvo je bil nastanjen v šoli oddelek vojaških novincev domačega 17. pehotnega polka, ki je proti koncu septembra odšel na bojno polje. V drugi polovici oktobra so nastanili v šoli novince 97. pehotnega polka, ki so se pa že v 14 dneh preselili v šolsko poslopje v Spodnji Šiški. Za temi so pa prišli novinci in stražniške kompanije domačega 27. črnovojniškega polka, ki so ostali v šoli do meseca maja. Od izbruha vojne z Italijo dalje ima pa svoje bivališče v šoli blizu 500 izprevodnikov državne in južne železnice.

Odpustnico je prejelo v teku vojnega šolskega leta 58 učencev iz IV. (14), V. (12) in VI. (32) razreda. Skoraj vsi so se šli učiti rokodelstva.

Učitelji-vojaki. Izmed učiteljskega zbora I. mestne šole je bilo pri vojaškem naboru, oziroma pri pregledovanju potrjenih pet učiteljev.

Učiteljski sinovi-vojaki. Učiteljski zbor I. mestne šole je dal iz svoje srede sedem sinov cesarju in domovini v službo in sicer: nadučitelj Jakob Dimnik 3; učitelj Jakob Furlan 1; učitelj Luka Jelenc 1; učitelj Juraj Režek 1 in učitelj Vendelin Sadar 1.

Konference. a) Konference šolskih voditeljev mestnih šol so bile tri. Pri prvi se je pod predsedstvom magistratnega svetnika in šolskega poročevalca g. Evgena Laha sklepalo o razdelitvi učencev na posamezne šole oziroma razrede; pri drugi je poročal c. kr. okrajni šolski nadzornik o učnih uspehih v minolem šolskem letu ter dal voditeljem navodila za novo šolsko leto; pri tretji voditeljski konferenci se je pod predsedstvom c. kr. okrajnega šolskega nadzornika A. Maierja razpravljalo, kako bi bilo mogoče zaposliti tisto šolsko mladino, ki tava in pohajkuje brez nadzorstva po mestu. — b) Domače učiteljske konference so bile štiri. Pri prvi se je sklepalo o uredbi pouka v novem šolskem letu; pri drugi se je razpravljalo o pomožni akciji učiteljstva in učencev ob času vojne; pri tretji se je nadaljeval razgovor o pomožni akciji in podala se je na zapisnik sožaljna in vdanostna izjava z ozirom na sarajevski zločin; pri četrthi se je posvetovalo, kako bi se uvedla akcija za nabiranje mesingastih kuhinjskih možnarjev.

Sloga jači, nesloga tlači! Pri prvi domači učiteljski konferenci je šolski vodja učiteljski zbor tako-le nagovoril: „Slavni učiteljski zbor! Ob novem šolskem letu vas vse najtopleje pozdravljam, pozivljajoč vas, da

vse svoje moči in zmožnosti posvetite v dušni in telesni blagor izročene nam mladine. Ravnajmo lepo in usmiljeno z učenci in bodimo vljudni in prijazni s starši šolske mladine, zakaj **mi smo zaradi mladine in nje staršev tu in ne narobe!** Izvršujmo vestno ukaze in odredbe šolskih oblastev in izkazujmo spodobno čast svojim predstojnikom. Med sabo bodimo kolegialni, postrežljivi, zaupljivi, prizanesljivi in složni, zakaj: „Sloga jači, nesloga tlači!“

IX. Imenik učencev leta 1914—15.

I. a.

Accetto Marjan, Ambrožič Ladislav, Berčič Stanko, Černič Josip, Dolničar Ivan, Frankovič Robert, Hilbert Kamilo, Hiršman Teodor, Jelnikar Anton, Janter Ivan, Jordan Josip, Kajzelj Miroslav, Korče Danijel, Korosec Franc, Kraigher Dušan, Kramaršič Božidar, Kristl Ladislav, Lumber Stanko, Modec Vincenc, Mohorič Alojzij, Morauc Ferdinand, Marchiotti Viktor, Nered Albin, Novak Franc, Ocvirk Stanko, Orehek Ivan, Pengov Vladislav, Pirnat Viktor, Podboj Bogomil, Prime Josip, Ravnikar Vladimir, Rodič Ivan, Sušnik Milan, Tomšič Alojzij, Trkman Albin, Vrhovec Josip, Wider Boris, Zemljak Anton, Zor Ivan, Zorčič Alojzij, Zupančič Josip.

I. b.

Blaž Miroslav, Borštnik Boris, Budilovsky Anton, Dragar Viljem, Dolničar Ivan, Gianini Avgust, Golob Janez, Gostiša Zdenko, Hren Ladislav, Jeglič Josip, Jeršin Rudolf, Klanšek Emil, Koman Anton, Kos Marijan, Kramar Ivan, Kumelj Adolf, Lipovšek Franc, Marinčič Ernst, Megušar Alojzij, Nežmah Ferdinand, Nežmah Rudolf, Novak Cvetko, Pečar Stanislav, Pelc Pavel, Petrič Franc, Polajnar Leopold, Potokar Stanislav, Rakoš Edvard, Rebersak Franc, Šinkovec Alojzij, Snoj Franc, Štefančič Franc, Theurschuh Pavel, Tratnik Josip, Treul Gabrijel, Vrhovec Josip, Vrtačnik Vojmil, Zoran Franc.

II. a.

Blažič Edvard, Breskvar Anton, Buh Ivan, Čebokli Milan, Dacar Stanko, Debevec Edvard, Dodič Ivan, Dolničar Alojzij, Florjančič Alojzij, Franchetti Vinko, Hoge Viljem, Hojker Viktor, Hribar Miroslav, Jevnikar Alojzij, Jezeršek Anton, Keber Fran, Košir Miroslav, Kraigher Miloš, Krajšek Fran, Lapajne Julij, Meden Viktor, Mohar Josip, Orehek Alojzij, Oswald Stanislav, Oštir Srečko, Pavlin Srečko, Petan Ernst, Pirc Josip, Povše Fran, Rojc Avgust, Rožič Fran, Škofic Anton, Tominec Oskar, Tomšič Rudolf, Traven Ivan, Verovšek Branko, Vončina Vinko, Vrtačnik Josip, Zdravje Stanislav, Žabjak Stanislav.

II. b.

Armič Stojan, Berčič Mirko, Černač Vinko, Dovč Anton, Dovič Ciril, Gärtner Stanislav, Grobelnik Ivan, Golob Konrad, Havliček Ladislav, Heine

Viljem, Jaklič Viljem, Juršič Karel, Kastelic Franc, Kastelic Vladimir, Kranjc Branislav, Marinčič Franc, Meze Eduard, Mikič pl. Bojkamenski Josip, Nered Anton, Perdan Ivan, Pitako Viljem, Pršin Ivan, Ramovž Ivan, Ravnika Edvard, Ravšelj Alojzij, Rejc Josip, Sajovic Rajko, Seibitz Viljem, Selan Rudolf, Seme Josip, Senčar Leopold, Sušnik Ivan, Sušnik Josip, Škrjanc Bogdan, Šuštar Karel, Valentič Hinko, Vogelnic Ivan, Zalar Stanko, Zanoškar Ludovik, Zupančič Evgen, Zupančič Herman, Žakelj Aleksander, Židan Vinko.

III. a.

Barl Milan, Benigar Viljem, Bernik Viljem, Brecelj Anton, Burkelje Anton, Čampa Adolf, Dobnikar Franc, Dokler Vladimir, Dovič Ivan, Falot Ivan, Grobelnik Vladislav, Herfort Viktor, Jak Alojzij, Jančar Maks, Jeglič Franc, Jeršin Josip, Kalan Josip, Kersnič Ivan, Korošec Alojzij, Korošec Josip, Kranjc Franc, Levec Maks, Maressig Egon, Meze Viljem, Ocvirk Rudolf, Ogorelec Rajko, Ōlhofer Lambert, Papež Viljem, Pardubsky Rajko, Pauer Viljem, Pavčnik Adolf, Polajnar Karel, Ravnika Josip, Rojc Ivan, Rožič Feliks, Rus Franc, Rupnik Stanislav, Saje Vladimir, Seifert Konrad, Seliškar Stanislav, Sovdat Miroslav, Stare Milan, Svete Adolf, Šepic Martin, Šoukal Ciril, Trkman Franc, Trnkoczy pl. Dalibor, Trošt Metod, Vilfan Emil, Vrhovnik Vladimir, Vrhunc Josip, Weibl Marjan, Wernig Ciril, Wissiak Vladimir.

III. b.

Bahovec Stanko, Balažič Štefan, Bar Karel, Blažič Ivan, Bucik Ivan, Černe Andrej, Dolničar Franc, Ficker Avguštin, Freyer Rupert, Frigidi Rudolf, Godler Andrej, Golob Ivan, Gregorc Metod, Hafner Josip, Havliček Viktor, Horvat Ignacij, Jontes Franc, Kalan Luka, Kastelic Leon, Knipič Stanislav, Komotar Vid, Lipovšek Emil, Lapajne Ivan, Miculinič Ciril, Novljan Franc, Novšek Venceslav, Osanič Anton, Pirc Alojzij, Porenta Ivan, Prošek Miroslav, Rejc Emil, Rojc Anton, Spreitzer Janko, Stražišar Ivan, Šenica Edmund, Štefančič Ljudevit, Tavželj Anton, Tavželj Josip, Tokan Jaroslav, Toplišek Franc, Torner Josip, Uhliř Henrik, Voje Josip, Vrhovec Josip, Vrhovec Josip st., Vrhovec Karel, Zavržnik Nikolaj, Žibert Ladislav, Žnidaršič Ivan, Žulovec Miroslav.

IV. a.

Ahčan Josip, Bar Adolf, Barl Viktor, Batis Josip, Breskvar Ivan, Dobnikar Anton, Dokler Jožef, Flegar Avgust, Franchetti Vladko, Gestrin Rajko, Glisič pl. Aleksander, Jordan Andrej, Kapele Peter, Kemperle Ivan, Kolman Božidar, Korbar Emil, Kristan Viktor, Lukič Ivan, Lunder Dušan, Marovt Ivan, Maurer Erik, Mazelle Milan, Mrhar Leopold, Pavšek Ivan, Petročnik Karel, Pirnat Vladimir, Robida Franc, Rupnik Leopold, Sadar Viktor, Simončič Vinko, Stare Mihael, Šinkovec Rudolf, Šircelj Nikolaj, Šturm Franc, Tobias Stanko, Vidmar Friderik, Walland Rajko, Zabret Ivan, Zitterschlager Adolf, Zor Adolf.

IV. b.

Armič Boris, Bergant Stanislav, Bestar Feliks, Čuden Ivan, Dolinšek Ivan, Grčar Stanko, Grintal Franc, Grmek Ciril, Hojker Karel, Hribar Franc, Ilač Emil, Kaiser Stanko, Kofler Otmar, Konstantin Franc, Korče Ladislav, Košir Josip, Kunej Alojzij, Marchiotti Ivan, Marolt Viljem, Mlakar Željko, Pečan Ivan, Pintar Alojzij, Potnik Marjan, Potočnik Karel, Puhar Mihael, Puterle Alojzij, Rekar Rudolf, Rožič Anton, Sonc Anton, Spreitzer Matko, Štrus Vladislav, Theuerschuh Ivan, Tominec Franc, Vrhovec Alojzij, Zalokar Ciril, Zoran Ivan, Zupančič Venceslav.

IV. c.

Avsec Dušan, Cerar Rajko, Černič Alojzij, Dodič Anton, Dolinšek Ivan, Fortič Nikolaj, Gasparič Ignacij, Horvat Ivan, Hribar Ladislav, Haš Franc, Jeromen Franc, Kačar Franc, Kamnikar Alojzij, Klanšek Maks, Klemenc Franc, Klemenčič Maks, Koprivec Jožef, Kovač Andrej, Kristel Jožef, Lipovšek Karel, Logar Rudolf, Mesec Anton, Ocvirk Gregor, Ojstriš Franc, Pajk Ferdinand, Pečar Ludovik, Pegan Avgust, Peterlin Anton, Pirnat Alojzij, Potokar Leopold, Prepeluh Anton, Radelj Josip, Rovšek Ivan, Schein Franc, Umnik Ivan, Valentič Ivan, Vrhunc Julij, Zanoškar Feliks, Zgonec Anton, Zlatič Leopold, Zupanc Henrik.

V.

Bahovec Anton, Berčič Rudolf, Bizjak Ivan, Bucik Stanislav, Bukovnik Ivan, Cvirn Friderik, Černač Ernst, Dežman Anton, Egger Franc, Ficker Aleksander, Fischer Franc, Gärtner Jožef, Habicht Jožef, Hranilovič Branimir, Hribar Franc, Hudovernik Ivan, Justin Gabrijel, Kaiser Franc, Kalan Valentin, Kessler Milan, Kovač Aleksander, Kristan Bogomil, Kristan Oton, Krištof Boris, Laznik Viljem, Lebar Andrej, Lotrič Ciril, Lunder Boris, Luznar Franc, Meden Ivan, Okrupa Franc, Pečnik Stanislav, Petelin Feliks, Pivk Metod, Podboj Ivan, Potnik Ivan, Pregelj Herman, Puhar Luka, Pustavrh Vincencij, Rakoš Stanislav, Rojec Branko, Runger Albin, Schmalz Guidon, Skubic Egidij, Smole Mihael, Spreitzer Valter, Strajher Maks, Škerl Peter, Šporn Stanko, Švelc Ferdinand, Treven Rudolf, Turk Vladimir, Valenčič Franc, Vehar Jožef, Vrhovec Jožef, Vrhovec Vencel, Weibel Stanislav, Welletz Ivan, Završnik Alojzij, Zitterschlager Gvidon, Zoran Jožef, Želko Jožef.

VI.

Bajželj Franc, Bolha Oton, Bolhar Josip, Dobnikar Ivan, Feldstein Stanko, Germek Karel, Gregorc Ciril, Jager Stanislav, Jalovec Maks, Jančigaj Stanko, Juvan Franc, Kavečič Ivan, Korče Vinko, Kristel Franc, Kumelj Albin, Lusner Gustav, Marussig Hugon, Menart Franc, Miculinič Rudolf, Nered Ivan, Okrupa Bogomir, Pardubsky Hinko, Potokar Alojzij ml., Potokar Alojzij st., Rebolj Hinko, Skopore Franc, Steklasa Anton, Strah Ivan, Strajher Mirko, Šolar Herman, Tomšič Ivan, Virant Anton, Vodnik Ivan, Voje Stanko, Vrhovec Anton, Završnik Maks, Zdravje Gabrijel.

X. Učiteljski zbor l. 1914—15.

Šte- vilo	Ime in značaj.	Raz- rednik	Opomnja.
1	Jakob Dimnik , stalni nadučitelj in šolski vodja, vodja trirazredne obrtne nadaljevalne šole za mehansko-tehniške obrti; vodja trirazredne trgovske gremialne nadaljevalne šole; ud c. kr. mestnega šolskega sveta; ud kuratorija mestnega dekliškega liceja; ud kuratorija slovenske trgovske šole; ud šolskih odborov za obrtne in trgovske nadaljevalne šole.	II. a	Občinski svétnik deželnega stolnega mesta od 1896. leta dalje; načelnik šolskega odseka; varih stalne razstave učil.
2	Ivan Belè , stalni učitelj	III. a	Usposobljen iz francoskega jezika za ljudske in meščanske šole in učiteljišča.
3	Juraj Režek , stalni učitelj, ud c. kr. mestnega šolskega sveta.	IV. a	
4	Luka Jelenc , stalni učitelj; ud c. kr. mestnega šolskega sveta.	IV.	Usposobljen iz I. skupine za meščanske šole in iz obrtno-trgovskih predmetov za obrtno nadaljevalne šole.
5	Jakob Furlan , stalni učitelj.	V.	Usposobljen iz obrtno-trgovskih predmetov za obrtno-nadaljevalne šole. Varih zbirki učil.
6	Fran Galè , stalni učitelj.	—	Usposobljen iz obrtno trgovskih predmetov za obrtne-nadaljevalne šole. Zaradi bolezni na dopustu.
7	Evgen Legat , stalni katehet; svetni duhovnik.	—	
8	Karel Wider , stalni učitelj. Mobiliziran kot črnovojnik.	I. a	Usposobljen iz risanja za obrtne-nadaljevalne šole. Varih šolarski knjižnici.
9	Vendelin Sadar , stalni učitelj	III. b	Usposobljen iz risanja in iz obrtno-trgovskih predmetov za obrtne-nadaljevalne šole. Varih učiteljski ročni knjižnici.
10	Alojzij Novak , stalni učitelj. Mobiliziran kot črnovojnik.	IV. b	Usposobljen iz risanja za obrtne-nadaljevalne šole. Varih zaloge knjig za ubožne učence.

Šte- vilo	Ime in značaj.	Raz- rednik	Opomnja.
11	Ignacij Labernik , stalni učitelj. Mobiliziran kot črnovojnik.	—	Prideljen v službovanje šoli oo. Salezijancev na Rakovniku. Uspособljen iz obrtno-trgovskih predmetov za obrtne-nad. šole.
12	Josip Ambrožič , stalni učitelj.	IV. c	Uspособljen iz obrtno-trgovskih predmetov za obrtne-nad. šole. Voditelj cerkvenega petja in org-ljavec.
13	Fran Lončar , stalni učitelj v Sp. Šiški. Mobiliziran.	II. b	Je nadomeščal učitelja Fr. Galeta.
14	Marija Cerar , stalna učiteljica v Sp. Šiški.	I b	Je nadomeščala učitelja Fr. Sveteta.
15	Fran Svetè , izprašan učiteljski kandidat; začasni suplent; c. kr. rezervni poročnik; mobiliziran.	—	
16	Angela Doležalek , izprašana učiteljska kandidatinja; radovoljka.	—	Je poučevala v II. a razredu.

Šolski sluga: **Ferdinand Pire.**

XI. Šolska uprava.

1. C. kr. mestni šolski svet.

Predsednik: **Dr. Tavčar Ivan**, župan ljubljanski.

Namestnik: **Dr. Zarnik Miljutin**, magistratni ravnatelj.

C. kr. okrajna šolska nadzornika: **Lavtižar Fran**, nadučitelj-ravnatelj, za slovenske šole; **Dr. Swoboda Henrik**, c. kr. real. prof., za nemške šole.

Učitelja veščaka: **Levec Janez**, nadučitelj na IV. mestni šoli; **Režek Juraj**, učitelj na I. mestni šoli.

Namestnika: **Črnagoj Franc**, nadučitelj na Karolinski zemlji; **Skulj Franc**, učitelj na IV. mestni šoli.

Zastopnika deželnega odbora: **Dr. Gregorič Vinko**, deželni poslanec, primarij; **Štefe Ivan**, urednik, občinski svetnik.

Namestnika: — — — —; **Ložar Jernej**, krojaški mojster, občinski svetnik.

Zastopniki mestne občine: **Dimnik Jakob**, nadučitelj, občinski svetnik; **Dr. Pippenbacher Josip**, c. kr. gimnazijski profesor, občinski svetnik; **Dr. Triller Karel**, podžupan ljubljanski, deželni poslanec, odvetnik; **Milohnoja Ivan**, finančni svetnik.

Namestniki: **Jelenc Luka**, učitelj na I. mestni šoli; **Hudovernik Aleksander**, c. kr. notar, občinski svetnik; **Dr. Novak Fran**, občinski svetnik, odvetnik; **Likozar Anton**, nadučitelj, občinski svetnik.

Zastopnik cerkve: **Kalan Andrej**, prelat, stolni kanonik.

Namestnik: **Čadež Anton**, mestni katehet.

*

*

*

Šolski poročevalec: **Evgen Lah**, magistratni svetnik.

Šolski zdravniki: **dr. Jernej Demšar**, **dr. Alojzij Kraigher**, **dr. Mavricij Rus**.

Mestni fizik: **dr. Otmar Krajec**.

Šolska zdravstvena komisija: **dr. Karel Triller**, načelnik; **dr. Jernej Demšar**, **dr. Alojzij Kraigher**, **Fran Lavtižar**, **dr. Mavricij Rus**, **dr. Henrik Swoboda**.

Šolski odsek občinskega sveta: **Jakob Dimnik**, načelnik; **dr. Edvin Ambrositsch**, **Aleksander Hudovernik**, **Janko Nep. Jeglič**, **Anton Likozar**, **Rasto Pustoslemšek**, **Jakob Smolè**, **Jernej Šerjak**, **dr. Ivan Zajec**.

2. C. kr. deželni šolski svet.

Predsednik: Ekscelenca **Teodor baron Schwarz pl. Karsten**, tajni svetnik **Nj. Vel.**, c. kr. deželni predsednik itd.

Namestnik: **Rudolf grof Chorinsky**, c. kr. dvorni svetnik, vitez **Franc Jožefovega reda**.

Poročevalec v upravnih in gospodarskih šolskih stvareh: **Oskar vitez Kaltenegger pl. Riedhorst**, c. kr. dvorni svetnik.

Namestnik: **Dr. Frančišek Vončina**, c. kr. okrajni komisar.

C. kr. deželni šolski nadzorniki:

1. **Janko Bezjak**, c. kr. vladni svetnik, za slovenske in utrakvistične srednje šole in sorodne zavode, za učiteljišča in ljudske šole s slovenskim učnim jezikom.

Namestnik: **Dr. Frančišek Detela**, c. kr. vladni svetnik in gimnazijski ravnatelj v pok.

2. Izpraznjeno, še nezasedeno mesto.

Namestnik: **Anton Črnivec**, ravnatelj c. kr. učiteljišča, vitez **Franc Jožefovega reda**.

3. **Albin Belar**, za nemške ljudske, meščanske in srednje šole.

Namestnik: **Dr. Henrik Gartenauer**, c. kr. šolski svetnik in gimnazijski profesor v pok.

Zastopniki deželnega odbora;

1. **Dr. Evgen Lampe**, častni komornik sv. očeta **Pija X.**, stolni kanonik, deželni odbornik in namestnik deželnega glavarja.

2. Evgen Jarc, c. kr. profesor, državni in deželni poslanec.
3. Bogumil Remec, ravnatelj slovenske trgovske šole v Ljubljani.
4. Frančišek Jaklič, nadučitelj, državni in deželni poslanec.

Namestniki:

1. Dr. Ivan Zajec, zdravnik, deželni odbornik.
2. Dr. Frančišek Zbašnik, podravnatelj deželnih uradov.
3. Dr. Lovro Pogačnik, deželni tajnik.
4. Karel Dermastia, učitelj na slovenski trgovski šoli v Ljubljani, deželni poslanec.

Zastopnik ljubljanske občine: **Josip Reisner**, c. kr. gimnazijski profesor, deželni poslanec.

Namestnik: Dr. Fran Novak, odvetnik, deželni poslanec.

Zastopnika cerkve:

1. Dr. **Josip Lesar**, častni kanonik, ravnatelj duhovnega semenišča v Ljubljani.
2. **Anton Kržič**, častni kanonik, c. kr. učiteljiščni profesor v pok.

Namestnika:

1. Dr. Ivan Svetina, častni kanonik, c. kr. gimn. profesor v pok.
2. Dr. Alfonz Levičnik, c. kr. gimnazijski profesor.

Zastopnika šole:

1. **Adolf Sadar**, učitelj na II. slovenski mestni deški ljudski šoli v Ljubljani.
2. Dr. **Rudolf Junowicz**, ces. kr. vladni svetnik, ravnatelj državne višje realke v Ljubljani.

Namestnika:

1. Frančišek Schiffrer, učitelj na nemški mestni deški ljudski šoli v Ljubljani.
2. **Adrijan Achitsch**, c. kr. profesor na nemški državni gimnaziji v Ljubljani.

XII. Ljudsko zastopstvo.

1. Občinski svet ljubljanski.

Dr. **Ivan Tavčar**, župan, deželni poslanec, odvetnik, posestnik i. dr.
 — Dr. **Karel Triller**, podžupan, deželni poslanec, odvetnik, posestnik i. dr.
 — Občinski svetovalci: dr. **Ambrositsch Edvin**, **Bahovec Josip**, **Belič**

Ivan, Bonač Ivan, Bončar Anton, Brandt Herman, Dimnik Jakob, Elbert Julij, Franchetti Engelbert, Hudovernik Aleksander, Jeglič Janko Nep., Kavčič Fran, Knez Ivan, Koleša Anton, Kraigher Fran, Kregar Ivan, Likozar Anton, Lilleg Maks, Ložar Jernej, Mally Fran, Marinko Josip, Mlinar Ivan, dr. Novak Fran, Novak Tomaž, Pammer Kamillo, Pavšek Ivan, dr. Pipenbacher Josip, Planinšek Fran, Pustoslemšek Rasto, Reisner Josip, Rojina Anton, Ružička Jan, Schmitt Ferdinand, Smole Jakob, Srebot Ivan, Staudacher Ferdinand, Šerjak Jernej, Štefè Ivan, pl. Trnkoczy Ubald, Unger Franc, Vrstovšek Ivan, dr. Zajec Ivan, Zupančič Josip.

2. Deželni odbor vojvodine Kranjske.

Dr. Ivan Šušteršič, deželni glavar, državni poslanec, komtur Franc Jožefovega reda z zvezdo. — Dr. Evgen Lampè, deželnega glavarja namestnik, stolni kanonik i. dr. — Deželni odborniki: grof Barbo Josip Anton, dr. Vladislav Pegan, odvetnik; dr. Triller Karel, odvetnik; dr. Zajec Ivan, zdravnik.

3. Deželni poslanci ljubljanski.

Dr. Ivan Tavčar, župan ljubljanski, odvetnik i. dr.; dr. Novak Fran, odvetnik; Reisner Josip, c. kr. gimnazijski profesor; Ribnikar Adolf, mestni tržni nadzornik; Turk Josip, trgovec in posestnik.

4. Državni poslanec ljubljanski:

Dr. Vladimir Ravnihar, deželni poslanec, odvetnik i. dr.

Izkaznica (krušna karta).

Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl
Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl
Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl

Kranjsko. Izkaznica o porabljanju kruha in moke 1. teden 25./4. do vštet. — bis einsch. 1./5. 1915 Kruha 49 dkg Brot ali — oder moke 35 dkg Mehl Kruha 490 g Brot - moke 350 g Mehl	Krain. Ausweis über den Verbrauch von Brot und Mehl 1. Woche 25./4. do vštet. — bis einsch. 1./5. 1915 Kruha 1 kg 47 dkg Brot ali — oder moke 1 kg 5 dkg Mehl Kruha 1470 g Brot - moke 1050 g Mehl
--	---

Prodajati se sme samo na težo in če se predloži izkaznica in odreže primeren odrezek.

Verkauf nur nach Gewicht gegen Vorlegung der Ausweiskarte und Abtrennung eines entsprechenden Abschnittes zulässig.

Neprenosljivo!
Skrbno shraniti!
Ponatis prepovedan!

Nicht übertragbar!
Sorgfältig aufbewahren!
Nachdruck verboten!

Kazenska določila.

Radi prestopkov se kaznuje prodajalec in kupec z denarno kazn. do 5000 K ali z zapornim do 6 mesecev. Ako se kdo obsodi, se more razsoditi tudi na izgubo obrtne pravice. Ponarejanje izkaznice se kaznuje po kazenskem zakonu.

Strafbestimmungen.

Zuwiderhandlungen werden an dem Verkäufer wie an dem Käufer mit Geldstrafen bis zu 5000 K oder mit Arrest bis zu 6 Mon. geahndet. Bei einer Verurteilung kann auf den Verlust einer Gewerbeberechtigung erkannt werden. Fälschung der Ausweiskarte wird nach dem Strafgesetze bestraft.

Deželna vlada
za Kranjsko.

Landesregierung
für Krain.

Kranjsko. Izkaznica o porabljanju kruha in moke 1. teden 25./4. do vštet. — bis einsch. 1./5. 1915 Kruha 1 kg 47 dkg Brot ali — oder moke 1 kg 5 dkg Mehl Kruha 1470 g Brot - moke 1050 g Mehl	Krain. Ausweis über den Verbrauch von Brot und Mehl 1. Woche 25./4. do vštet. — bis einsch. 1./5. 1915 Kruha 1 kg 47 dkg Brot ali — oder moke 1 kg 5 dkg Mehl Kruha 1470 g Brot - moke 1050 g Mehl
---	---

Prodajati se sme samo na težo in če se predloži izkaznica in odreže primeren odrezek.

Verkauf nur nach Gewicht gegen Vorlegung der Ausweiskarte und Abtrennung eines entsprechenden Abschnittes zulässig.

Neprenosljivo!
Skrbno shraniti!
Ponatis prepovedan!

Nicht übertragbar!
Sorgfältig aufbewahren!
Nachdruck verboten!

Kazenska določila.

Radi prestopkov se kaznuje prodajalec in kupec z denarno kazn. do 5000 K ali z zapornim do 6 mesecev. Ako se kdo obsodi, se more razsoditi tudi na izgubo obrtne pravice. Ponarejanje izkaznice se kaznuje po kazenskem zakonu.

Strafbestimmungen.

Zuwiderhandlungen werden an dem Verkäufer wie an dem Käufer mit Geldstrafen bis zu 5000 K oder mit Arrest bis zu 6 Mon. geahndet. Bei einer Verurteilung kann auf den Verlust einer Gewerbeberechtigung erkannt werden. Fälschung der Ausweiskarte wird nach dem Strafgesetze bestraft.

Deželna vlada
za Kranjsko.

Landesregierung
für Krain.

Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl
Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl
Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl
Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl	Teden 1. Woche Kruha 70 g Brot ali — oder moke 50 g Mehl

Občinski pečat:
Gemeindeiegel:

Teden 1. Woche
Kruha 70 g Brot
ali — oder
moke 50 g Mehl

Patriotska knjižnica za mladino.

1. *Ivan Tomšič*: Cesar Franc Jožef I. (1830—1870). L. 1870. izdal in založil Karel Rauch na Dunaju.
2. *Ivan Tomšič*: Cesar Franc Jožef I. (1848—1888). L. 1888. izdal in založil Karel Rauch na Dunaju.
3. *Ivan Tomšič*: Avgusta meseca 18. dan. (1830—1880). Na slavo rojstne 50letnice našega cesarja. L. 1880. izdal in založil K. Rauch.
4. *Josip Ciperle*: Cesar Franc Jožef I. (1854—1879). Povodom srebrne poroke Njiju Veličanstev I. 1879. izdalo in založilo „Slovensko učiteljsko društvo“ v Ljubljani.
5. *Fran Hubad*: Franc Jožef I., cesar avstrijski. (1848—1888). Leta 1888. izdala in založila „Družba sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani.
6. *Tomo Zupan*: Naš cesar Fran Josip I. (1848—1888). L. 1888. izdala in založila „Družba sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani.
7. *Učitelj*: Naš cesar. (1848—1888). Spomeniški spis za slovensko mladino. L. 1888. izdala in založila I. pl. Kleinmayr & F. Bamberg.
8. *Fran Hubad*: Franc Jožef I., cesar avstrijski. (1848—1898). Leta 1898. izdala in založila „Družba sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani.
9. *Jožef Apih*: Naš cesar. (1848—1898). L. 1898. izdala in založila „Družba sv. Mohorja“ v Celovcu.
10. *Jakob Dimnik*: „Zlati jubilej preljubega cesarja Franca Jožefa I. (1848—1898). Slavnostni spis za jubilejsko leto 1898. L. 1898. izdal in založil Janez Giontini.
11. *Tomo Zupan*: Naš cesar Fran Josip I. (1848—1908). L. 1908. izdal in založil pisatelj.
12. *Anton Kosi*: Iz življenja našega cesarja. (1848—1908). L. 1908. izdal in založil pisatelj.
13. *R. E. Peerz-Iv. Krulec*: Pri našem cesarju. Izdalo „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“ v Ljubljani.
14. *Emil Adamič*: Slava cesarju Francu Jožefu I.! Spevoigra. izdalo „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“ v Ljubljani.
15. *Fr. Nedeljko*: Pokojna cesarica Elizabeta. L. 1898. izdal in založil Ivan Bonač v Ljubljani.
16. *Jakob Dimnik*: † Cesarica Elizabeta. V spomin na preblago vladarico avstrijsko povodom Nje žalostne smrti. L. 1899. izdal in založil (dva natisa) J. Giontini v Ljubljani.
17. *Ivan Tomšič*: Cesarjevič Rudolf, prestolonaslednik avstrijski. L. 1881. izdal in založil K. Rauch na Dunaju.
18. *Fr. Nedeljko*: Maksimilijan I., cesar mehikanski. L. 1892. izdal in založil J. Giontini v Ljubljani.

19. *Fran Hubad*: Rudolf Habsburški, oče avstrijske cesarske rododovine. Izdala „Družba sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani l. 1889.

20. *Ivan Tomšič*: Habsburški rod. Založil l. 1883. K. Rauch na Dunaju.

21. *Fr. Nedeljko*: Spominski listi iz avstrijske zgodovine. L. 1897. izdal in založil J. Giontini.

22. *Jakob Dimnik*: Pripovedke iz avstrijske zgodovine. L. 1896. izdal in založil R. Milic.

23. *Jakob Dimnik*: Avstrijska zgodovina za ljudske šole. V spomin na 70letnico rojstva Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. L. 1900. založil Jos. Petrič v Ljubljani.

24. *Anton Funtek*: Spominski listi iz zgodovine c. in kr. pehotnega polka št. 17 vitez pl. Milde. Založila c. kr. zaloga šolskih knjig na Dunaju.

25. *I. pl. Andrejka*: Slovenski fantje. Izdala „Družba sv. Mohorja“.

26. *Fran Hubad*: Junaki. I. zvezek. Izdala „Družba sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani l. 1889.

27. *Fran Hubad*: Junaki. II. zvezek. Izdala „Družba sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani l. 1892.

28. *V. E.-Martin Molek*: General Lavdon, oče vojakov imenovan. L. 1908. založil J. Krajec v Novem mestu.

29. *Fran Nedeljko*: Feldmaršal grof Radecki. Leta 1893. založil J. Giontini.

30. *Fran Nedeljko*: Princ Evgen Savojski, slavni junak in vojskovodja avstrijski. L. 1893. založil Anton Turk.

31. *Fran Nedeljko*: Viljem baron Tegethoff, zmagovalec na morju l. 1866. Založil Anton Turk.

32. * * *: Hofer Andrej, junaški vodja Tirolcev. Založil Anton Turk.

33. *Janko Leban*: Andrej baron Čehovin, slavni junak slovenski. Založila „Družba sv. Cirila in Metoda“.

34. *M. Pirnat*: Juri baron Vega. Življenjepis. Izdala „Družba sv. Mohorja“.

35. *Jakob Dimnik*: Avstrijski junaki. S 17 podobami. L. 1902. založila in izdala lg. pl. Kleinmayr in F. Bamberg.

